

WSZYSTKIE DROGI PROWADZĄ DO GIETRZWAŁDU

W NIEDZIELĘ, 14 WRZEŚNIA,
NA GIETRZWAŁDZKICH
BŁONIACH ODBĘDĄ SIĘ
UROCZYSTE OBCHODY
148. ROCZNICY OBJAWIEŃ
MATKI BOŻEJ. ORGANIZATORZY
SPODZIEWAJĄ SIĘ OD KILKU
DO NAWET KILKUNASTU
TYSIĘCY PIELGRZYMÓW.

Służby nadal
w gotowości |2

Dali drugie życie
Stasiowi |3

Niezwykłe odkrycie
archeologów |4

Sporo się dzieje
w Stomilu |24

PROMOCJA

BEZPŁATNY
DODATEK W KAŻDY
PONIEDZIAŁEK I PIĄTEK

RELAKS
z Gazetą Olsztyńską

SŁUŻBY NADAL W GOTOWOŚCI

Rosyjski dron znaleziony w Oleśnie

Wojewoda rozpoczął briefing od podkreślenia, że w nocy i w ciągu dnia służby były w stałym kontakcie i działały w skoordynowany sposób. — Można powiedzieć, że wojna hybrydowa trwa. To zastraszanie, prowokowanie, powodowanie chaosu i dezinformacji — mówił. Dodał, że pojawiały się fałszywe komunikaty w internecie wzywające mieszkańców, by nie wychodzili

z domów. Zaapelował o korzystanie jedynie z oficjalnych kanałów informacyjnych.

Wojewoda poinformował, że decyzja o zestrzeleniu statków powietrznych zapadła po konsultacjach z premierem, MON, prezydentami państw tzw. Wielkiej Piątki i ministrami obrony krajów skandynawskich. — To pozytywny skutek. Nastąpił efekt jedności, a informacja o wsparciu z różnych

państw była bardzo dobra — stwierdził wojewoda Radosław Król.

Komendant wojewódzkiej policji inspektor Mirosław Elszkowski potwierdził, że było sześć zgłoszeń z pięciu lokalizacji w naszym regionie. — Jedno zgłoszenie potwierdzono na obszarze powiatu elbląskiego. Teren został zabezpieczony, a obiekt przekazany prokuraturze wojskowej i żandarmerii. Na szczęście miejsce znajdowało się 500

W środę w nocy wojewoda zwołał briefing prasowy

metrów od najbliższych zabudowań — wyjaśnił.

Dodał, że służby nie bagatelizują żadnych zgłoszeń i zawsze reagują, gdy ktoś dzwoni pod numer 112. — Jeżeli cokolwiek znajdujemy, nie dotykamy tego, tylko dajemy nam sygnał — apelował. — Chcę zapewnić, że nie ma żadnego zagrożenia bezpieczeństwa na naszym terenie. Nie ma podstaw do innych twierdzeń — zakończył insp. Elszkowski.

Komendant Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Straży Granicznej pułkownik Daniel Wojtaszkiewicz

zapewnił, że granica jest bezpieczna, a ruch graniczny odbywa się bez zakłóceń. Zachęcił mieszkańców do zgłaszania wszelkich podejrzanych zdarzeń również bezpośrednio do Straży Granicznej.

Pułkownik Andrzej Nowakowski, komendant oddziału Żandarmerii Wojskowej w Elblągu, przypomniał, że armia stale współpracuje ze służbami i prokuraturą wojskową. — W każdym takim zdarzeniu będziemy brali udział — zapewnił.

Wojewoda odniósł się także do decyzji dyrek-

tora szkoły w Gronowie Elbląskim o jej zamknięciu. — To była dobra i odpowiedzialna decyzja, mimo że zagrożenia nie było. Dzieci wracają do szkoły, ale będziemy apelować o to, by dyrektorzy korzystali z komunikatów RCB i zgłaszali wszystko pod numer 112.

Podkreślił również, że politycy zachowali umiar. — Pokazaliśmy jedność jako państwo. Tam, gdzie zaczyna się interes państwa, tam kończy się interes partii — mówił, cytując Wincentego Witosa.

JAN BERDYCKI

POLACY SĄ BEZPIECZNI

Wdarzyła się rzecz bez precedensu. Wojsko Polskie po raz pierwszy od zakończenia II wojny światowej użyło siły, aby zniszczyć obce

uzbrojenie mogące odebrać życie Polaków lub zniszczyć polskie mienie. Wydarzyło się coś, co było spodziewane, ale niechciane, czyli rozlanie się rosyjskiej agresji na terytorium Polski. Wydarzyło się coś, co było spodziewane, ale bardzo chciane. W walce z rosyjskimi dronami Polska mogła liczyć na sojuszników z NATO. Wydarzyło się coś, czego się spodziewaliśmy, ale co wielu nie zauważa.

Atakowi Rosji towarzyszył atak rosyjskiej dezinformacji, opowieści, że drony były ukraińskie i inne wariacje tej historii. Wydarzyło się coś, czym nie jesteśmy zaskoczeni, ale w sumie co powoduje, że ręce opadają. Ta dezinformacja została bowiem wzmocniona przez poważnych polityków, w tym posłów na Sejm. Platformy społecznościowe nadały tym bzdurom milionowe zasięgi.

Z tym trzeba coś zrobić. I rząd zrobi. Jedna rzecz jest budująca. Poważni politycy: prezydent, premier, wicepremierzy nie dali się rozegrać Rosji. Mówili jednym głosem. A Rosjanie zacierali ręce, aby efekt ataku dronów został wzmocniony przez polskie piekielko. Na szczęście najważniejsi liderzy polityczni stanęli na wysokości zadania. Ci mniej poważni opowiadali, że zestrzeliwa-

nie rosyjskich dronów jest nieekonomiczne. Na szczęście Wojsko Polskie i sojusznicy wojska nie przeliczają życia Polaków na pieniądze. Bo to wartość bezcenna. Oczywiście wojsko nie będzie strzelać do każdego drona. Ale zostawmy podejmowanie decyzji naszym żołnierzom. Dziękuję naszym żołnierzom, że stanęli na wysokości zadania. Dziękuję naszym sojusznikom z Zachodu, że nam

pomogli. W godzinie próby zdaliśmy egzamin. Polacy są bezpieczni. Rosyjska prowokacja się nie powiedziała. Teraz wszyscy jako społeczeństwo musimy zdać egzamin z dojrzałości i nie słuchać ruskich trolli, nie powielać wschodniej propagandy. Trzymajmy się razem i nie dajmy się rozegrać.

MARCIN KULASEK,
MINISTER NAUKI

I SZKOLNICTWA WYŻSZEGO

WYDAWCA
GALINDIA
Sp. z o.o.
ul. Tracka 7b,
10-364
Olsztyn

REDAKTOR NACZELNY
Maciej Matera
zarzad@gazetaolsztynska.pl

DYREKTOR
ZARZĄDZAJĄCY
Agnieszka
Weder-Grygielewicz

ZASTĘPCY REDAKTORA
NACZELNEGO
Michał Podolak,
Igor Hrywna,
Barbara Barczuk

REDAKTORZY WYDANIA
Michał Podolak
Zuzanna Leszczyńska
wydawca@gazetaolsztynska.pl

sport@gazetaolsztynska.pl

WYDANIE ONLINE
internet@gazetaolsztynska.pl
514 800 549

GAZETAOLSZTYNSKA.PL
redakcja@gazetaolsztynska.pl
tel. 502 499 515

PRENUMERATA E-WYDAŃ
prenumerata@gazetaolsztynska.pl
502 499 531

REKLAMA W OLSZTYNIE
ul. Tracka 7b
tel. 885 998 201
reklama@gazetaolsztynska.pl

CENTRALNE BIURO OGŁOSZEŃ
tel. 514 800 517

REDAKCJA W ELBLĄGU
ul. Rybacka 35
82-300 Elbląg
tel. 604 408 305
reklamy@dziennikelblaski.pl
gazeta@dziennikelblaski.pl

REKLAMA W ELBLĄGU
ul. Rybacka 35
82-300 Elbląg
tel. 604 408 305
reklamy@dziennikelblaski.pl
PRENUMERATA E-WYDAŃ
prenumerata@dziennikelblaski.pl
502 499 531

DRUK
Drukarnia Prasowa
GRUPY WM Sp. z o.o.
Olsztyn, ul. Tracka 7b
tel. 502 499 539

Mszy świętej o godzinie 11 przy połowym ołtarzu będzie przewodniczył biskup ełcki Jerzy Mazur. Uroczystości tradycyjnie połączone są z dożynkami archidiecezjalnymi. Przy okazji uroczystości odpustowych w szczególności sposób odżywa tradycja warmińskich łosier, czyli pielgrzymek wotywnych do sanktuariów.

Do sanktuarium w Gietrzwałdzie wyruszą grupy nie tylko z Olsztyna, ale i z całego regionu. Główna piesza pielgrzymka z Olsztyna wyruszy w niedzielę o godzinie 5 sprzed katedry św. Jakuba, prowadząc pątników leśnymi drogami w stronę źródła. Z osiedla Dątki (parafia NMP Różańcowej) pielgrzymi wyjdą o godzinie 6. Zapowiedziano także przybycie grup z Ostródy, Szczytna, Bartoszyce oraz Kętrzyna — najdalsza kętrzyńska pielgrzymka rusza już w piątek, aby zdążyć na niedzielną sumę. Do Gietrzwałdu dotrą również liczne autokary parafialne.

Organizatorzy przypominają, że główne punkty dnia to różaniec przy źródle o godzinie 10 oraz suma odpustowa o godzinie 11 na błoniach. Liturgia — jak co roku — będzie celebrowana przy połowym ołtarzu z udziałem delegacji z dożynkowymi wieńcami i pocztów sztandarowych. Na miejscu przygotowano sektory dla grup, punkty medyczne i nagłośnienie pozwalające uczestniczyć we mszy również na dalszych częściach błoni.

Jak dojechać? Z Olsztyna uruchomione zostaną dwie specjalne linie autobusowe: G-1 i G-2. G-1 pojedzie z dworca głównego do Gietrzwałdu, G-2 — z Pieczewa. Pierwsze kursy o godzinie 7.30; do południa według rozkładu, a po godzinie 12.00 — wahałowo, w miarę potrzeb. Obowiązują specjalne bilety: 12 zł (normalny) i 6 zł (ulgowy); nie są honorowane bilety okresowe ani zniżki dla osób 70+. Autobusy

Podczas uroczystości wystawiony będzie obraz Matki Bożej Gietrzwałdzkiej

WSZYSTKIE DROGI PROWADZĄ DO GIETRZWAŁDU

W niedzielę, 14 września, na gietrzwałdzkich błoniach odbędą się uroczyste obchody 148. rocznicy objawień Matki Bożej. Organizatorzy spodziewają się od kilku do nawet kilkunastu tysięcy pielgrzymów. Suma zostanie odprawiona o godzinie 11 przy połowym ołtarzu.

zatrzymują się na wszystkich przystankach po drodze, przewidziano również 22 kursy powrotne.

Jeśli chodzi o samochód, to wjazd do Gietrzwałdu będzie nadzorowany przez służby. Od strony Olsztyna będzie kaplica całodobowej adoracji św. Józefa, a trwa też procedura nadania zespołowi sanktuarijnego statusu pomnika historii. Gietrzwałd — jedyne w Polsce miejsce uznanych przez Kościół objawień maryjnych — od pokoleń gromadzi licznych pielgrzymów.

do poleceń funkcjonariuszy i wcześniejszy przyjazd.

Tegoroczny odpust odbywa się w czasie intensywnych przygotowań do jubileuszu 150-lecia. W sanktuarium działa już kaplica całodobowej adoracji św. Józefa, a trwa też procedura nadania zespołowi sanktuarijnego statusu pomnika historii. Gietrzwałd — jedyne w Polsce miejsce uznanych przez Kościół objawień maryjnych — od pokoleń gromadzi licznych pielgrzymów.

JAN BERDYCKI

Godziny wyjść pielgrzymek z parafii w Olsztynie:

- z parafii Matki Bożej Fatimskiej o godzinie 4.15,
- bł. Stefana Wyszyńskiego o godzinie 4.30,
- Najświętszego Serca Pana Jezusa o godzinie 4.45,
- św. Józefa o godzinie 4.45,
- Chrystusa Króla o godzinie 4.45,
- św. Jakuba o godzinie 5,
- św. Mateusza o godzinie 5,
- Bogurodzicy Dziewicy Matki Kościoła o godzinie 5,
- Matki Bożej Różańcowej o godzinie 6.00.

DALI DRUGIE ŻYCIE STASIOWI

Sześć lat temu na świat przyszedł Staś Maźnio — chłopiec z zespołem Downa, który od najmłodszych lat zachwycał rodziców pogodnym usposobieniem i niezwykłą radością życia. Niestety kilka lat później rodzina usłyszała dramatyczną diagnozę: białaczka. Choroba całkowicie zmieniła życie

rodziny. Rozpoczęła się mozolna i wymagająca walka o zdrowie chłopca.

Staś był pacjentem Oddziału Klinicznego Onkologii i Hematologii Dziecięcej w Wojewódzkim Specjalistycznym Szpitalu Dziecięcym w Olsztynie. Proces leczenia obejmował liczne badania, zabiegi oraz przedłużone pobyty w szpitalu. Rodzice dokumentowali codzienność w mediach społecznościowych, dzieląc się momentami strachu, nadziei i determinacji. Pomimo trudności Staś zachowywał uśmiech i pogodę ducha, co dodawało otuchy całej rodzinie.

5 września 2025 roku nadszedł długo wyczekiwany moment. W obecności rodziców, rodzeństwa i lekarzy Staś uderzył w szpitalny dzwon, co symbolizowało zakończenie leczenia i triumf nad chorobą. Chłopiec świętował swoje szóste urodziny, a atmosfera w szpitalu była pełna wzruszeń i radości.

Rodzice Stasia podzielili się radosnymi wieściami. „Tak CUDowny Staś jechał na kontrolną, bardzo ważną biopsję szpiku. Jak widać na zdjęciu, był bardzo dzielny. Wyniki naszego Bohatera są bardzo dobre — nie ma żadnych śladów białaczki” — powiadomili w mediach społecznościowych.

Podkreślili, że czas spędzony w szpitalu był pełen trudnych chwil, lęz i bezsilności, ale również wsparcia i wyjątkowej atmosfery tworzonej przez personel. „To, co przeszliśmy, to wycinek życia, którego nie chcemy pamiętać, jednak pozostanie z nami na zawsze. Jesteśmy wdzięczni wszystkim, którzy przyczynili się do tego, że jesteśmy tu, gdzie jesteśmy” — napisali rodzice. Staś przeszedł najtrudniejszy test swojego życia, a teraz cała rodzina może cieszyć się spokojnym dzieciństwem chłopca. Symboliczne bicie w dzwon na urodziny Stasia wzbudziło ogromne emocje — był to moment pełen wzruszeń i radości, który zostanie w pamięci wszystkich obecnych na długo.

GA

ODKRYTO MIEJSCE, GDZIE DECYDOWANO O ZAŁOŻENIU OLSZTYNA

Archeolodzy odkryli pozostałości po zameczku, który powstał pod Olsztynem. To tam zapadły najważniejsze decyzje dla tego grodu w średniowieczu.

Jak do tej pory historiografii dotyczącej początków zamku w Olsztynie ukształtowały się dwie hipotezy. „Pierwsza upatruje początków zamku dopiero w 1348 roku lub około roku 1346/1347, w momencie podziału tej części biskupstwa na część kapitulną i biskupią. Wcześniej gdzieś w okolicy jeziora Bartąg funkcjonowała strażnica i niejako w tym czasie została relokowana. Zwolennicy tej hipotezy podkreślają, że domniemana strażnica w Olsztynie nie została – w przeciwieństwie do pozostałych w tej okolicy – ani razu wzmiankowana we współczesnych źródłach, choć w tej okolicy rozwijało się przecież osadnictwo” – czytamy w artykule prof. Grzegorza Białuńskiego, badacza dziejów osadnictwa na terenie Prus, w „Komunikatach Mazursko-Warmińskich” z 2013 roku.

Naukowiec dodaje, że zwolennikiem opcji późniejszej daty budowy zamku w Olsztynie był w polskiej historiografii przede wszystkim Andrzej Wakar. „Wskazywał on na istnienie miasta już pod koniec 1348 roku (w dokumencie lokacyjnym Kieźlin). Przypuszczał, że wcześniej (wiosną) w 1348 roku trzej przedstawiciele kapituły warmińskiej pojawili się na zameczku w Bartążku w celu przeprowadzenia wizji lokalnej w poszukiwaniu dogodnego miejsca na nowe miasto. Odrzucili pierwotną koncepcję lokowania miasta w pobliżu tego zamku, w miejscu, o którym dzisiaj przypomina tylko nazwa Stary Olsztyn” – podkreśla prof. Białuński.

Jego zdaniem lokację miasta w tej części Warmii, późniejszego Olsztyna, planowano na obszarze między Łyną a Jeziorem Linowskim. Jednak po bliższym rozeznaniu okazało się, że przeważnie niższe tereny nad Łyną nie zapewniłyby odpowiedniej obronności nowemu założeniu miejskiemu, które ostatecznie powstało w do-

Odkrycie archeologiczne w Bartążku

godniejszym miejscu, kilka kilometrów dalej w dół biegu Łyny.

Adam Mackiewicz, znany archeolog ze Stawigudy, już wcześniej sugerował, że ten zameczek, w którym zapadły decyzje dotyczące założenia Olsztyna, znajdował się w bliskim sąsiedztwie Bartążka.

– W 2008 roku odkopaliśmy fragment profilu wykopu z obiektami późnośredniowiecznymi poświadczającymi lokalizację zameczku w Bartążku. Odstąpiliśmy podczas nadzoru – mówi Mackiewicz.

Teraz już nie ma żadnych wątpliwości. W sąsiedztwie wykopalisk prowadzonych przez Mackiewicza dokonano sensacyjnego odkrycia. Natrafiono na kamienne fundamenty zabudowań. – To jest zaplecze gospodarcze tego zameczku, który sam znajdował się w miejscu, w którym stoją obecnie szklarnie – zaznacza Mackiewicz.

Okazuje się, że odkrycia dokonano przy okazji prac związanych z gospodarką wodną prowadzoną przez gminę Stawiguda. – To wyjątkowe odkrycie nie tylko w skali gminy Stawiguda, ale również regionu,

które wiąże się z podpisaniem aktu lokacji Olsztyna – podkreśla wójt gminy Stawiguda Michał Kontraktowicz. – Miejsce jest o tyle wyjątkowe, ponieważ szukało go wielu badaczy, a dokładna lokalizacja nie była potwierdzona archeologicznie.

Badania prowadzone były przez archeologa Damiana

Swata, z którym spotkaliśmy się na miejscu wykopalisk. – Znajdujemy się w miejscu wyjątkowym dla historii naszego regionu i Olsztyna. Właśnie tutaj wydawano akty lokacyjne sąsiednich wsi. Strażnica powstała prawdopodobnie w 1334 roku. W tym zameczku odbywa się w 1338 roku bardzo ważny zjazd kapituły warmińskiej, który decyduje o powstaniu naszego wojewódzkiego miasta, więc jest to niebywale znalezisko – mówi.

ze stopu miedzi, zdobione klamki do pasa i jego elementy, noże, widelce, nożyczki, guziki, krzyżackie monety (m.in. brakteat z bramą datowany na lata 1328-1334), ostrogę, grot bełtu do kuszy, narzędzia codziennego użytku oraz unikatowy fragment bursztynowej zawieszki w kształcie serca bądź łezki. Zachowały się też w posadzce ślady zwierzęcia. – Znaleziska są niezwykle cenne dla poznania historii tego regionu. To pokazuje, że tu był majątek rycerski i to było to założenie, o którym badacze wielokrotnie pisali, że znajduje się tutaj bądź nad Jeziorem Kielarskim. Teraz mamy stuprocentową pewność, że chodzi o to miejsce, a nie inne. Klamka historii zapadła i rozwiązane zostały wszelkie spory badaczy – podsumowuje archeolog.

Co dalej ze znaleziskiem? – Zabezpieczymy te miejsce po to, by zostało to dla potomnych. Zostanie zachowane w sposób jak najlepszy, by goście i turyści mogli je oglądać – mówi wójt gminy Stawiguda Michał Kontraktowicz. – Zabytki po konserwacji i opracowaniu trafią do Muzeum Archidiecezji Warmińskiej w Olsztynie.

GRZEGORZ SZYDŁOWSKI

g.szydowski@gazetaolsztynska.pl

Jesienią w ARiMR są pieniądze do wzięcia

Początek jesieni w Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa to start naborów wniosków adresowanych do różnych odbiorców. Warto sprawdzić, na jakie inwestycje i przedsięwzięcia będzie można otrzymać środki z Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027.

FOT. ADOBE STOCK

Zacznijmy od dostępnych już teraz ofert pomocy. A są to wsparcie dla hodowców zwierząt oraz dofinansowanie działań związanych z bioasekuracją.

DOPLATY DO UBEZPIECZENIA ZWIERZĄT

Ta interwencja jest skierowana do posiadaczy zwierząt gospodarskich, którzy chcą uniknąć strat, działając prewencyjnie i ubezpieczając swoje hodowle. Nabór wniosków ruszył 27 sierpnia i potrwa do 29 września 2025 r. Rolnicy znają już ten rodzaj wsparcia z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, nazywał się wówczas „Zarządzanie ryzykiem”. W obecnej perspektywie finansowej został on jednak rozszerzony o nowe rodzaje chorób, na które można otrzymać refundację części składki ubezpieczenia. Rolnicy, którzy chcą wnioskować o taką dopłatę, powinni posiadać prawo do dysponowania nieruchomością, na której terenie prowadzona jest działalność rolnicza oraz zawrzeć umowę ubezpieczenia od ryzyka wystąpienia u świń, bydła, owiec, kóz, koni lub drobiu co najmniej jednej z 36 chorób, m.in.: pryszczycy, klasycznego pomoru świń, afrykańskiego pomoru świń, wysoce zjadliwej grypy ptaków, afrykańskiego pomoru koni, choroby niebieskiego języka, ospy owiec lub kóz, choroby guzowatej skóry bydła, pęcherzykowego zapalenia jamy ustnej, wenezuelskiego wirusowego zapalenia mó-

zgu i rdzenia koni, wąglika, wścieklizny, bąblowicy, salmonellozy odzwierzęcej czy włośnicy. Pełna lista chorób znajduje się na stronie internetowej ARiMR. Kolejnym warunkiem jest to, by polisa obejmowała ubezpieczenie co najmniej: 1000 sztuk rzeźnych: kurcząt, gęsi, kaczek, perlic, indyków lub drobiu nieśnego; 14 sztuk świń; 4 sztuk bydła, owiec, kóz lub koni. Pomoc ma formę refundacji 70 proc. opłaconej składki. Warunkiem jest zawarcie w umowie ubezpieczenia zapisu, z którego wynika, że wypłata odszkodowania nastąpi w przypadku wystąpienia w produkcji zwierząt ponad 20 proc. strat spowodowanych przez co najmniej jedną ze wskazanych chorób zakaźnych. Znaczenie ma również okres objęty ubezpieczeniem – nie może on rozpocząć się przed 1 stycznia 2024 r. Istotne jest też, by starający się o dofinansowanie nie korzystał z innych dopłat do ubezpieczenia. To już drugi nabór w ramach tej interwencji z PS WPR 2023-2027. W pierwszej edycji, po rozpatrzeniu kilkuset wniosków, ARiMR wypłaciła rolnikom 6,5 mln zł. Teraz do dyspozycji są kolejne fundusze – ponad 53 mln zł.

INWESTYCJE ZAPOBIEGAJĄCE ASF
ARiMR przyjmuje także wnioski o wsparcie od hodowców trzody chlewnej, którzy chcą lepiej zabezpieczyć swoje gospodarstwa przed groźną chorobą, jaką jest afrykański pomór

FOT. ADOBE STOCK

świń. Nabór, który odbywa się w terminie 2 września – 1 października 2025 r., jest trzecim w ramach tej interwencji. Dotychczas z budżetu PS WPR 2023-2027 producenci świń otrzymali 250 mln zł. W tegorocznym naborze do dyspozycji jest prawie 176 mln zł. O wsparcie na inwestycje zapobiegające rozprzestrzenianiu się ASF może się ubiegać rolnik, który ma gospodarstwo i prowadzi w nim chów lub hodowlę świń metodami konwencjonalnymi (nie mniej niż 50 sztuk tych zwierząt) lub metodami ekologicznymi (co najmniej 27 sztuk trzody chlewnej). W przypadku ras rodzimych i czystych limitu pogłowia nie ma. Pozyskane środki można przeznaczyć m.in. na: wykonanie ogrodzenia chlewni, utworzenie zadaszanej niecki dezynfekcyjnej, wyposażenie gospodarstwa rolnego w urządzenia do dezynfekcji, zapewnienie utrzymywania świń odrębnie od innych zwierząt, budowę lub przebudowę magazynu do przechowywania słomy, posadowienie silosu na paszę gotową lub zboże przeznaczone na paszę. Pomoc w przypadku inwestycji polegającej na wykonaniu ogrodzenia udzielana jest w formie ryczałtu, czyli pokrycia kosztów jednostkowych za metr bieżący płotu czy liczbę bram i furtek, wchodzących w jego skład. Tu dobra informacja: stawki w porównaniu do poprzedniego naboru wzrosły. Dla pozostałych inwestycji przewidziano 80-proc. refun-

dację kosztów kwalifikowanych. Maksymalna wysokość wsparcia w ramach PS WPR 2023-2027 to 100 tys. zł. Warto też wiedzieć, że na realizację tych przedsięwzięć może być wypłacona za licznka w wysokości nieprzekraczającej 50 proc. kwoty przyznanej pomocy. Istotne jest jednak, by rolnik wystąpił o nią już na etapie składania wniosku.

NA TO TEŻ BĘDZIE MOŻNA OTRZYMAĆ WSPARCIE

Kolejne jesienne tygodnie w Agencji przyniosą start kolejnych naborów wniosków o wsparcie. Jeszcze we wrześniu, a dokładnie od 25 września, o fundusze na rozpoczęcie działalności i jej rozwój będą się mogli starać organizacje producentów i grupy producentów rolnych. Warto ubiegać się o te środki, bo w pięcioletnim okresie pomocy organizacja producentów może otrzymać nawet 100 tys. euro, a grupa – 60 tys. euro. Opłaca się to również dlatego, że połączenie kilku gospodarstw zwielałoby ich siłę ekonomiczną, daje szansę na zwiększenie dochodów z produkcji oraz wzrost możliwości ekspansji rynkowej. Po prostu: duży może więcej. 1 października w ARiMR wystartuje trzeci nabór wniosków na rozwój małych gospodarstw, tym razem nie tylko dla rolników zajmujących się produkcją ekologiczną czy działalnością w ramach krótkiego łańcucha dostaw (KŁD). O wsparcie można się starać, gdy jest się

właścicielem gospodarstwa do 300 ha, będącego mikro-, małym lub średnim przedsiębiorstwem, o wielkości ekonomicznej nie większej niż 25 tys. euro, uzyskującego roczny przychód nie mniejszy niż 5 tys. zł. Co istotne, by przystąpić do programu, nie trzeba być ubezpieczonym w KRUS. Wysokość wsparcia dla gospodarstw ekologicznych i KŁD wynosi 120 tys. zł. Dla pozostałych – 100 tys. zł. Płatność jest realizowana w dwóch ratach. Najpierw na konto beneficjenta trafia 80 proc. kwoty, a później reszta. W dwóch poprzednich naborach rolnicy złożyli w Agencji 12,8 tys. wniosków. Z kolei 30 października ruszy nabór skierowany do producentów współpracujących w ramach systemów jakości żywności, m.in. do grup i organizacji producentów, konsorcjów, spółek cywilnych, stowarzyszeń i spółdzielni. Maksymalne dofinansowanie, jakie można otrzymać, wynosi 680 tys. zł i wypłacane jest w ramach dwóch obszarów. Pierwszy z nich, czyli obszar A, dotyczy płatności ryczałtowej, którą można otrzymać na zarządzanie wspólnymi działaniami w danym systemie jakości żywności. Wysokość tego wsparcia to 120 tys. zł w każdym z etapów 4-letniego planu rozwoju współpracy. Z kolei w ramach obszaru B można otrzymać refundację kosztów, np. ekspertyz, badań laboratoryjnych, usług doradczych czy szkoleń. Wysokość takiego dofinansowania może wynieść nawet 200 tys. zł. Wsparcie na inwestycje w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej to z kolei propozycja dla tych, którzy chcą w swoich gospodarstwach wykorzystać „czystą” energię i technologie energooszczędne. Z tego programu można sfinansować budowę biogazowni – limit pomocy to 1,5 mln zł. Pieniądze można otrzymać także na zakup mikroinstalacji fotowoltaicznych i instalacji do wytwarzania energii cieplnej z promieniowania słonecznego, docieplenie

budynków gospodarskich czy zakup systemów energooszczędnego oświetlenia w technologii LED. W tych przypadkach limit wsparcia wynosi do 200 tys. zł. Nabór wniosków, drugi w ramach tej interwencji, rozpocznie się 21 października. Jej pierwsza edycja spotkała się z dużym zainteresowaniem rolników – do Agencji wpłynęło 2,2 tys. wniosków. Po raz trzeci ARiMR uruchomi pełny pakiet pomocy z PS WPR 2023-2027 dla hodowców pszczoł i ich zrzeszeń. 24 października ruszy siedem naborów wniosków, w ramach których pszczelarze będą mogli sięgnąć po środki na: podnoszenie poziomu wiedzy pszczelarskiej, inwestycje i modernizację gospodarstw pasiecznych, walkę z warrozą produktami leczniczymi, ułatwienie prowadzenia gospodarki wędrowniej, odbudowę i poprawę wartości użytkowej pszczoł, prace naukowo-badawcze poświęcone pszczółom i produktom pszczelim, badania jakości handlowej miodu oraz identyfikację miodów odmianowych. Ze statystyk ARiMR wynika, że do tej pory największym zainteresowaniem pszczelarzy cieszyło się wsparcie na inwestycje związane z modernizacją gospodarstw pasiecznych.

TYLKO ONLINE

Wnioski we wszystkich naborach finansowanych z PS WPR 2023-2027 można składać wyłącznie drogą internetową za pośrednictwem Platformy Usług Elektronicznych Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (PUE ARiMR).

Pierwsza edycja Święta Wina pokazała, że Warmia ma apetyt na takie wydarzenia – mimo deszczu, który towarzyszył biesiadnikom, tłumy mieszkańców i gości degustowały wina, miody pitne, cydrylicy i lokalne sery, słuchając muzyki Chopina, Grechuty i rytmów Andaluzji.

— To było wydarzenie, które łączyło ludzi i dawało nadzieję, że winiarstwo na Warmii ma przyszłość — wspomina dr Tomasz Kardacz, pomysłodawca i współorganizator imprezy. — Uprawa winorośli w naszym klimacie to wyzwanie, ale też prestiż. W Polsce mamy coraz więcej winnic. W ciągu roku przybyło ich około 100. Teraz jest ich już 580. Na Warmii zarejestrowanych jest zaledwie kilka, ale to właśnie nadaje naszemu spotkaniu wyjątkowy charakter — dodaje.

Dla ciała i ducha

Tegoroczny program jest jeszcze bogatszy. Już od godziny 11 na błoniach przy młynie w Barkwedzie ruszy kiermasz regionalnych specjalów – od serów i wędlin po miody, chleby, soki i wina z winnicy Szklane Domy. Będzie można skosztować legendarnej zupy biskupów warmińskich według receptury Ignacego Krasickiego i Andrzeja Batorego oraz ciepłych dań z warmińskiego grilla. Dzieci znajdą dla siebie dmuchańce, watę cukrową i popcorn,

W MŁYNIE U DOKTORKA, PRZY WINIE I GWARZE

13 września Barkweda zamieni się w stolicę warmińskiego wina, lokalnych smaków i kultury. Na

II Warmińskim Święcie Wina będzie można nie tylko spróbować regionalnych trunków i potraw, ale także usłyszeć gwarę warmińską i wspominać Edwarda Cyfusa.

a między stoiskami będzie przygrywał na saksofonie, skrzypcach i klawirze Edward Bierdziewski.

Od rana czekają też wykłady i spotkania: o godzinie 11.15 dr Kardacz poprowadzi prelekcję „Winnice na Warmii i Mazurach”, a godzinę później Robert Szaj — popularyzator nauki, badacz nieba i winiarz w jednej osobie — opowie o „Koperniku, Warmii i winie”. O godzinie 13 odbędzie się uroczyste otwarcie święta i powitanie gości, a o godzinie 13.15 ks. Stanisław Tkacz poświęci wino, nadając wydarzeniu także duchowy wymiar.

Gwara, wspomnienia i kultura

O godzinie 14 na scenę wejdzie Łukasz Ruch, który poprowadzi kurs gwary warmińskiej. — Gwarę warmińską jest dziś trudno poznać, bo coraz mniej jest ludzi, którzy nią mówią. Ale staramy się ją popularyzować, bo kiedyś wraz z gwarą przekazywano tradycję i kulturę. Chcemy to ocalić i dać kolejnym pokoleniom — podkreśla w rozmowie z „Gazetą Olsztyńską” Łukasz Ruch.

Święto będzie też okazją do wspomnienia Edwarda Cyfusa, wielkiego popularyza-

tora kultury Warmii. — Przez 18 lat miałem szczęście być blisko niego, a dziś czuję, że jego duch będzie obecny także w Barkwedzie — mówi Łukasz Ruch. Wspomnienie Edwarda Cyfusa poprowadzi Tadeusz Morysiński, a o godzinie 16.30 Małgorzata Grażyna Kurmin zaprezentuje „Ławeczkę Marii Zientary-Malewskiej”. Na finał dnia zaplanowano koncert Krzysztofa Lewandowskiego i zespołu z repertuarem Marka Grechuty i występ pianistki Mai Szniriling.

Gościnność i wspólnota

— To święto pokazuje, jak ważne są lokalne więzi i jak wielki potencjał ma Warmia — mówi Jerzy Szmit, prezes Fundacji im. Piotra Poleskiego. — Spotykamy się tu, by pielęgnować tradycję, smakować dobre wina i przeżywać coś razem. To najlepszy sposób na to, by pokazać, że Warmia żyje i rozwija się.

Organizatorzy: Fundacja im. Piotra Poleskiego, Klub Jeździecki „U Doktorka” w Bukwałdzie, Mikrowarzywa z Warmii oraz Szkoła i Medycyna — Tomasz Kardacz zapraszają wszystkich do wspólnego świętowania. — Spotkajmy się w Barkwedzie 13 września. II Warmińskie Święto Wina to Warmia smakiem, mową i sercem płynąca — zachęca Jerzy Szmit — Wstęp wolny. Bardzo prosimy o przyście możliwie wcześniej, żeby uniknąć tłoku w późniejszych godzinach — dodaje.

JAN BERDYCKI

PARKOWANIE Z BLOKADAMI W TLE

Nowe miejsce postoju taksówek przy ul. Kopernika

Drogowcy zmienili niespodziewanie lokalizację postoju taksówek przy ul. Kopernika. Kierowcom parkującym z przyzwyczajenia zakładane są blokady na kołach.

Sprawa dotyczy parkingu przy ul. Kopernika, w sąsiedztwie Centrum Handlowego „Manhattan”. Urządzony został on w tym miejscu około ośmiu lat temu. Jego specyfika polegała na tym, że w jednym ciągu wytyczono miejsca do parkowania dla kierowców, a ostatnie wskazano jako postój taksówek. Nie wszyscy jednak to rozróżniali. Z tego powodu miejscy strażnicy otrzymywali zgłoszenia od taksówkarzy, którzy skarżyli się na parkujących na ich miejscach. Praktycznie nie było tygodnia, by nie pojawił się tu patrol straży miejskiej. Interwencje wielokrotnie kończyły się założeniem blokad na pojazdach parkujących nieprawidłowo. Zdarzało się, że zakładano je naraz na kilku samochodach. Teraz zasady parkowania taksówek niespodziewanie się zmieniły. Drogowcy usnęli taksówki z dotychczasowego postoju pod CH „Manhattan”, udostępniając te miejsca reszcie kierowców. Sam postój taxi został urządzony po drugiej stronie ul. Kopernika. Znajduje się on na wyznaczonych miejscach, na których dotąd parkowali inni kierowcy. Ci nie ukrywają zdziwienia.

— Parkowałem tu od lat, jak miałem do załatwienia sprawy w okolicy. Kilka dni temu wracam do samochodu, a na kole mam założoną blokadę — mówi jeden z ukaranych kierowców.

Na to miejsce uwagę zwrócił olsztyński taksówkarz Arkadiusz Trzeciak. — Wylano dziecko z kąpielą. W tym miejscu nie powinno być postoju dla taksówek. Zgodnie z obowiązującym prawem jego długość nie powinna być mniejsza niż 15 metrów. A ten warunek raczej nie jest spełniony, bo miejsca dla taksówek przedzielone są drzewami — mówi Trzeciak.

Przypomnijmy, że zgodnie z Kodeksem ruchu drogowego parkowanie pojazdem niebędącym taksówką na takim postoju jest wykroczeniem, które zagrożone jest karą grzywny w wysokości 100 złotych i jednym punktem karnym.

Urządzenie nowego miejsca dla taksówek wiąże się ze zmianami w organizacji ruchu w tej części Olsztyna. Największą była likwidacja słynnego prostokątnego ronda przy pl. Pułaskiego. Przywrócono też po wielu latach możliwość parkowania na wysokości pobliskiego supermarketu. Dodatkowo drogowcy wyrzucili kierowców z chodników znajdujących się wzdłuż ul. Kopernika. Dotyczy to głównie odcinka od skrzyżowania z ul. Mickiewicza do skrzyżowania z ul. Mazurską oraz od pl. Konsulatu Polskiego do ronda Bema. Nie bez znaczenia jest także wymiana nawierzchni na ul. Kopernika, ul. Mazurskiej na odcinku od ul. Kopernika do ul. Kościuszki oraz sąsiedniej ul. Kajki. **GS**

Tak było w Barkwedzie rok temu

Przypomnijmy: ul. Nowobałtycka będzie miała około 5 kilometrów długości. Zakres prac jest bardzo duży. Obejmuje on choćby budowę wiaduktu drogowego nad linią kolejową oraz podziemnego przejścia w ciągu ul. Kanarkowej. Inwestycja oznacza również ustawienie akustycznych ekranów. Pojawi się także zupełna nowość drogowa w Olsztynie. To przeciwolśnieniowe ekrany, czyli specjalne urządzenia, które służą do ograniczania negatywnych skutków odbijania się słonecznego światła. W przypadku zastosowania obu rodzajów ekranów mieszkańcy obszarów znajdujących się w pobliżu dróg mogą liczyć na lepsze warunki do życia, ponieważ zostają zmniejszone nasłonecznienie i hałas powodowany przez ruch drogowy. Dodatkowo chronią naturalne środowisko, w tym zwierzęta, które mogą być wrażliwe na światło i hałas. Umożliwiają też bezpieczne przemieszczanie się zwierzętom między różnymi siedliskami poprzez tworzenie przejść i korytarzy ekologicznych. Zadbano także o zieleń wzdłuż trasy oraz płotki herpetologiczne do ochrony zwierząt. Te ostatnie to system ogrodzeń, który skutecznie chroni płazy, gady i inne małe zwierzęta przed za-

ILE WYTNA DRZEW?

– Przy okazji budowy ul. Nowobałtyckiej wyciętych ma zostać kilka tysięcy drzew – twierdzi radny PiS Adam Andrasz. Czy będą nowe nasadzenia?

grozzeniami związanymi z infrastrukturą drogową. Przy okazji budowy ul. Nowobałtyckiej powstaną m.in. ścieżki rowerowe, nowe skrzyżowania, zatoki autobusowe, sygnalizacje świetlne, a nawet miejsca kontroli pojazdów dla policji i innych służb. Na planowaną od dawna ul. Nowobałtycką czekają kierowcy, którzy korzystają z ul. Bałtyckiej. Jest ona dwupasmowa tylko na odcinku od ronda OKS do okolic skrzyżowania z ul. Rybaki. Nowy przebieg drogi wojewódzkiej nr 527 ma znacząco wpłynąć na miasto i jego obszar funkcjonalny także ze względu na wyprowadzenie lokalnego i ponadlokalnego ruchu w kierunku węzła obwodnicy miasta Olsztyn-Południe, który usprawnia dojazd do drogi ekspresowej S7. Miastu potrzebna

jest więc nowa ulica, która ma bieć równolegle do ul. Bałtyckiej, po drugiej stronie torów. Będzie to swego rodzaju zachodnia obwodnica Olsztyna.

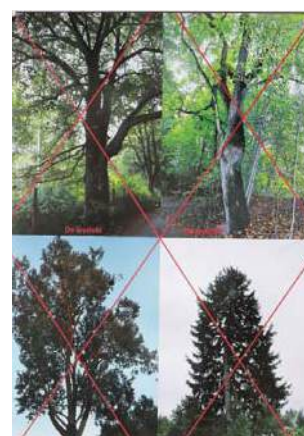
Negatywnego oddziaływania tej inwestycji na przyrodę obawia się radny PiS Adam Andrasz. W tej sprawie zwołał konferencję prasową, na której przedstawił swoje zastrzeżenia. Towarzyszył mu Wojciech Biedrzyński z ekologicznej fundacji Nexus. – Obaj jesteśmy za rozwojem Olsztyna i rozumiemy potrzebę budowy ul. Nowobałtyckiej. Chciałbym jednak zwrócić uwagę na to, że pewne fragmenty tej inwestycji z jednej strony zmniejszą komfort mieszkańców Olsztyna z użytkowania jeziora Żbik, zaś z drugiej pomniejszą krajobraz o dużą liczbę drzew – mówi radny Andrasz.

Konferencja prasowa radnego PiS Adama Andrasza ws. budowy ul. Nowobałtyckiej

Zwraca uwagę na to, że przy okazji budowy ul. Nowobałtyckiej wyciętych zostanie około 8,5 tysiąca drzew. – To sześciokrotnie więcej niż przy budowie drugiej linii tramwajowej – zaznacza radny PiS. – Dodatkowo spora część, kilkadziesiąt, to będą drzewa ponadstuletnie. Dlaczego przy tak dużej skali inwestycji w Olsztynie nie można zrekomensować wycinanych drzew nowymi nasadzeniami? Apelujemy do władz Olsztyna o to, by wykonać ich jak najwięcej.

Radny Andrasz dodaje, że to niejedynie konsekwencje budowy ul. Nowobałtyckiej. – To kwestia bliskości jeziora Żbik. Zgodnie z projektem nasyp drogowy zostanie poprowadzony zaledwie 4 metry od linii brzegowej, co ją zdewa-

stuje. Nie zgadzamy się na tego typu rozwiązania – stwierdza.

Twierdzi, że drogę trzeba odsunąć poprzez wzmocnienie tej linii brzegowej gabionami, co ma dać dodatkowo kilka metrów przestrzeni. Sam nasyp powinien zostać zadrzewiony.

Patryk Pulikowski, rzecznik ratusza, przypomina, że w dokumentach planistycznych korytarz

przebiegu ul. Nowobałtyckiej został zapisany już w 2004 roku. – I od tej pory było wiadomo, jak ma przebiegać ta trasa. W przypadku realizacji tej trasy zniknie 135 drzew, których wycinka według przepisów musiałaby zostać zrekomensowana. W zamian posadzimy ponaddziesięciokrotnie więcej drzew, bo niemal 1,6 tysiąca, a poza tym około 45 tysięcy krzewów i bylin – zapowiada Pulikowski. Kiedy można spodziewać się wyboru firmy do realizacji tej inwestycji? – Do 11 listopada – odpowiada rzecznik ratusza.

Wartość inwestycji szacowana jest na około 240 milionów złotych, z czego dofinansowanie wyniesie 176 milionów złotych.

GRZEGORZ SZYDŁOWSKI

g.szydowski@gazetaolsztynska.pl

SZTAFETA DO GROBU BŁ. KS. JERZEGO POPIEŁUSZKI

Tak startowali pielgrzymi w ubiegłorocznej sztafecie rowerowej do grobu księdza Jerzego

W sobotę, 13 września, z placu Solidarności w Olsztynie wyruszy już 19. sztafeta rowerowa do grobu bł. ks. Jerzego Popiełuszki w Warszawie. Na trasę wrócił jeden z jej pomysłodawców, 76-letni Władysław Kałudziński.

Rowerzyści rozpoczną pielgrzymkę od złożenia kwiatów pod pomnikiem Wolności Ojczyzny i mszy świętej w kościele Najświętszego Serca Pana Jezusa, gdzie ks. Jerzy odprawił swoją drugą mszę prymicyjną. W drogę wyruszy blisko 40 osób, w tym ponad 30 rowerzystów. Całości towarzyszyć będą samochody zabezpieczenia.

– Zarzekałem się, że nie te lata i więcej nie pojadę, ale spróbuję jeszcze tym razem – mówi nam Władysław Kałudziński, inicjator sztafety i prezes Stowarzyszenia Represjonowanych w Stanie Wojennym „Pro Patria”. – Jestem z tego samego pokolenia co ks. Jerzy i czuję się zobowiązany, żeby o nim pamiętać – dodaje.

Pielgrzymi pokonają trasę około 240 kilometrów w dwa dni. W sobotę przejadą przez Mławę i zanocują w Ciechanowie, a w niedzielę dotrą do Warszawy. Rowerzyści spotkają się tam z pielgrzymami biegnącymi z Katowic i Radomia, a wieczorem wspólnie wezmą udział we mszy przy grobie ks. Popiełuszki w kościele św. Stanisława Kostki.

Organizatorami sztafety są m.in. Stowarzyszenia Represjonowanych w Stanie Wojennym „Pro Patria”, Akcja Katolicka Archidiecezji Warmińskiej, NSZZ „Solidarność” Regionu Warmińsko-Mazurskiego, Zespół Szkół w Dobrym Mieście. Wydarzeniu patronuje metropolia warmińska abp Józef Górzyński. Pielgrzymka rowerowa odbywa się przy wsparciu finansowym m.in. samorządu województwa, powiatu olsztyńskiego, miasta Olsztyna, Spółdzielni Mieszkaniowej „Pojezierze” i Akcji Katolickiej. **JAN BERDYCKI**

ALEKSANDER SOŁŻENICYN WOBEC POLSKI

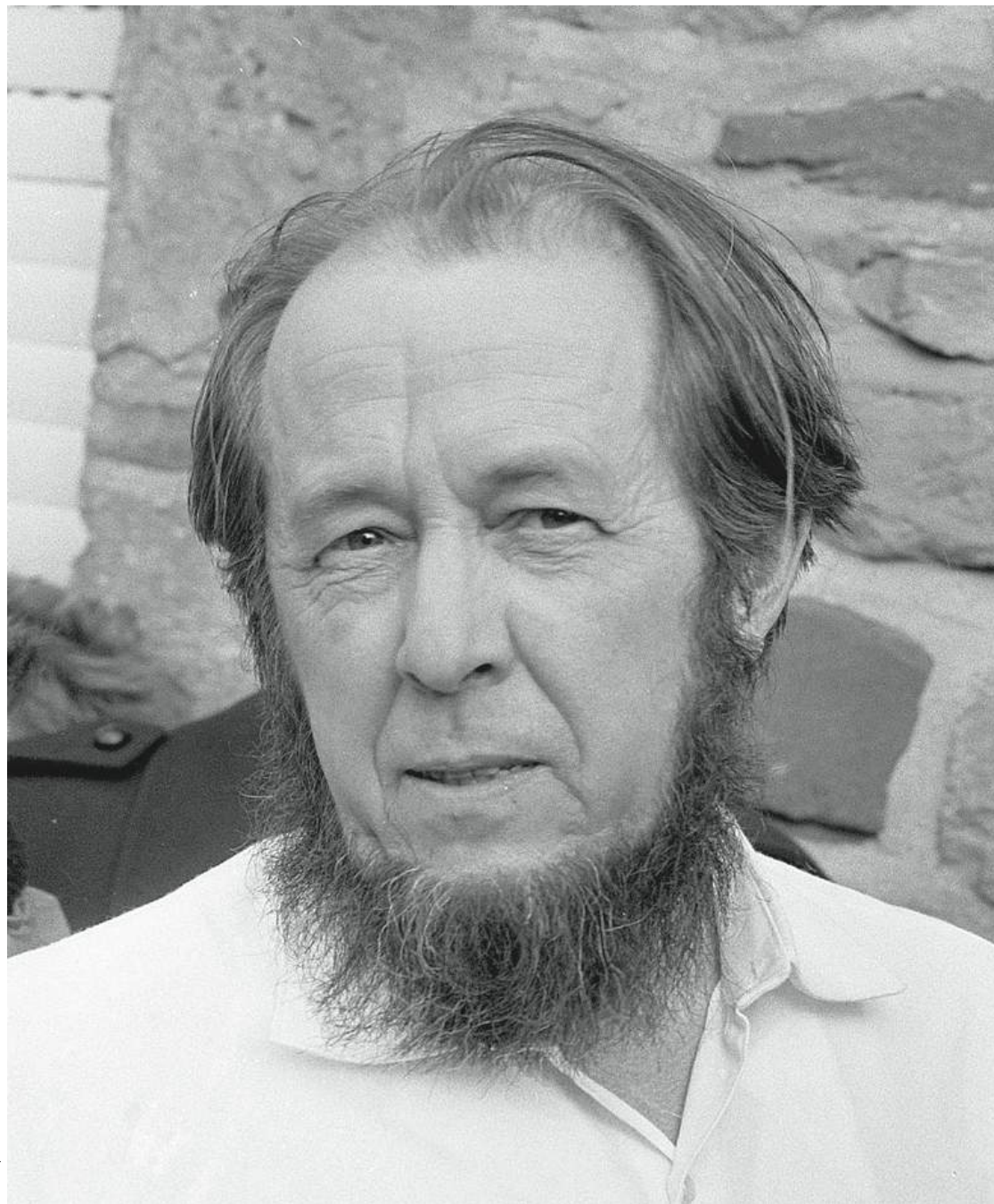
Marek Melnyk

WPROWADZENIE

Aby zrozumieć lepiej rosyjską antypolską dezinformację, warto przyrzeć się poglądom Aleksandra Sołżenicyna (ros. Александр Солженицын, 1918–2008) – rosyjskiego pisarza, dysydenta i laureata Nagrody Nobla w dziedzinie literatury.

Sołżenicyn był żołnierzem Armii Czerwonej w czasie II wojny światowej, aresztowanym w 1945 r. za krytyczne uwagi wobec Stalina w prywatnych listach. Skazano go na 8 lat łagru, a obozowe doświadczenia stały się podstawą jego twórczości. Po wyjściu z obozu Sołżenicyn zamieszkał na zesłaniu w Kazachstanie. W latach 60. zaczął publikować (m.in. „Jeden dzień Iwana Denisowicza” – 1962), co uczyniło go symbolem odwilży. W latach 70. sowieckie władze usunęły go z kraju. Mieszkał w Szwajcarii i USA. Do Rosji powrócił w 1994 r.

Jego najważniejsze dzieła to poza „Jednym dniem Iwana Denisowicza” „Archipelag Gułag” (1973) – monumentalne dzieło dokumentujące system obozów pracy w ZSRR, kluczowe dla światowej świadomości o sowieckim totalitaryzmie, „Oddział chorych na raka” (1968), „Pierwszy krąg” (1968) i „Rosja w zapaści” (1998) – zbiór esejów o stanie postsowieckiej Rosji. Sołżenicyn był krytykiem komunizmu i sowieckiego totalitaryzmu, ale także krytykiem liberalnego Zachodu. Akcentował wagę duchowości, prawosławnej tradycji i moralnej odnowy Rosji. W swoich późnych pismach

Fot. Wikipedia

Aleksander Sołżenicyn

podkreślał, że Rosja nie powinna podążać za Zachodem, lecz rozwijać własną, rosyjską drogę. Uważany jest za świadka zbrodni komunizmu. W Rosji postrzegany ambiwalentnie – z jednej strony antytotalitarny bohater, z drugiej oskarżany o nacjonalizm i konserwatyzm. Po śmierci w 2008 r. został uhonorowany przez rosyjskie państwo (Putin odwiedzał jego rodzinę, a w 2018 r. obchodzono jego 100-lecie urodzin). W eseju „Jak odbudować Rosję?” („Как нам обустроить Россию?”), opublikowanym

w 1990 r. w czasopiśmie „Komsomolskaja Prawda” i potem szeroko diskutowanym, pisarz przedstawił swoją wizję przyszłości Rosji u progu rozpadu ZSRR. Sołżenicyn przewidywał upadek sowieckiego imperium i postulował dobrowolne oddzielenie się republik Azji Środkowej i Kaukazu. Uważał, że Rosja nie powinna ich utrzymywać ani na siłę utrzymywać jedności. Pisał, że ciągnięcie za sobą nierosyjskich regionów jest zgubne dla samej Rosji. Proponował budowę nowego państwa w oparciu o Rosję, Ukrainę, Białoruś i

północny Kazachstan (regiony zamieszkane w większości przez ludność rosyjskojęzyczną i prawosławną). Traktował te narody jako historycznie i kulturowo bliskie, mające stanowić fundament przyszłej Rosji. Sołżenicyn opowiadał się za demokratyzacją i samorządnością, krytykował scentralizowaną władzę. Akcentował potrzebę moralnego odrodzenia – odrzucenia totalitarnej przeszłości, powrotu do chrześcijaństwa i duchowych wartości. Był przeciwnikiem zachodniego liberalizmu i kapitalizmu w jego komercyjnej, kon-

sumpcyjnej formie. Już w 1990 r. wskazywał na katastrofę demograficzną etnicznych Rosjan: spadek dzietności, alkoholizm, wysoką śmiertelność. Proponował, by temu zaradzić poprzez wzmocnienie rodziny, religii i edukacji moralnej. Podkreślał, że Rosja powinna unikać ślepego naśladowania Zachodu. Krytykował amerykański materializm, konsumpcjonizm i brak duchowości. Wskazywał, że Rosja powinna pójść własną drogą opartą na tradycyjnych i duchowych wartościach.

SOŁŻENICYN O POLSCE

Postawa Aleksandra Sołżenicyna wobec Polski jest jednym z mniej zbadanych wątków jego myśli, a zarazem ujawnia napięcie pomiędzy antytotalitarnym doświadczeniem wspólnym dla Polaków i Rosjan a rosyjskim spojrzeniem imperialnym, głęboko zakorzenionym w jego światopoglądzie. Sołżenicyn niejednokrotnie odwoływał się do losów Polaków w swoich analizach historycznych i politycznych refleksjach. A jednocześnie jakby instynktownie obawiał się Polski. To jego podwójne myślenie o relacjach między obu narodami jest chyba cechą charakterystyczną dla Rosjan. O tym wie machina propagandowa tego państwa i skrzętnie to wykorzystuje.

POLACY JAKO WSPÓŁWIEŹNIOWIE GUŁAGU

Najbardziej pozytywny obraz Polski u Sołżenicyna wiąże się z jego wspomnieniami z łagrów. W „Archipelagu Gułag” pisał o polskich więźniach politycznych z wielkim uznaniem, podkreślając ich godność, poczucie wspólnoty i duchową odporność. W jego ocenie Polacy wyróżniali się na tle innych narodowości obecnych w obozach, stanowiąc przykład niezłomności i siły kultury. W tym sensie los Polski był dla niego symbolem cierpienia zadawanego przez totalitarny system, a zarazem przykładem duchowego oporu.

KRYTYKA POLSKICH ASPIRACJI NIEPODLEGŁOŚCIOWYCH

Równocześnie jednak Sołżenicyn traktował polskie dążenia polityczne z dużą rezerwą. W jego pismach politycznych – zwłaszcza w „Jak odbudować Rosję” – obecna jest krytyka tradycji jagiellońskiej, a więc idei Polski jako wielonarodowego państwa, obejmującego litewskie, białoruskie i ukraińskie ziemie. Sołżenicyn uważał, że takie aspiracje historycznie prowadziły do niepotrzebnych konfliktów z Rosją, a w XIX wieku do tragicznych powstań, które przyniosły Polakom cierpienie, ale niepodległości nie dały.

GRANICE I KWESTIA TERYTORIALNA

W wizji Sołżenicyna powojenna Polska powinna pogodzić się z granicami ustalonymi w 1945 r., uznając swoje prawa do ziem zachodnich, ale bez roszczeń wobec ziem wschodnich. W jego ujęciu wschodnia granica Polski była historycznie i etnicznie rosyjsko-białorusko-ukraińska, a jej spory o Kresy stanowiły przeszkodę w normalizacji stosunków polsko-rosyjskich.

KATOLICYZM JAKO SIŁA I PRZESZKODA

Sołżenicyn z respektem odnosił się do katolicyzmu jako fundamentu polskiej tożsamości narodowej. Zauważał, że to właśnie religia pozwoliła Polakom przetrwać rozbiory i system komunistyczny. Jednocześnie – jako prawosławny myśliciel o konserwatywnych przekonaniach – widział w katolicyzmie element obcy rosyjskiemu światu duchowemu, co sprawiało, że pełne pojednanie duchowe między Polską a Rosją wydawało mu się trudne.

„SOLIDARNOŚĆ” I JAN PAWEŁ II

Z uznaniem Sołżenicyn pisał o ruchu „Solidarności”, widząc w nim autentyczne przebudzenie narodowe, zakorzenione w tradycji, a nie inspirowane przez Zachód. Podkreślał też rolę Jana Pawła II jako duchowego przywódcy, choć nie w pełni podzielał jego wizję Europy wolnej, demokratycznej i zjednoczonej, obawiając się, że może ona oznaczać marginalizację Rosji.

Zatem stosunek Sołżenicyna do Polski był złożony. Był naznaczony wewnętrzną sprzecznością. Podziwiał Polaków za walkę z komunizmem, lecz obawiał się

– tak jak przeciętny Rosjanin – odrodzenia się w niepodległej Polsce jakichś destrukcyjnych dążeń odnośnie do Rosji! Wyglądało to tak, jakby obawiał się idei związanych z polskością w dobie po upadku komunizmu. Polska bohatersko walcząca z komunizmem budziła jego podziw. Polska po komunizmie już nie. Bał się, że Polska może zarazić ideą wolności i politycznej niepodległości narody słowiańskie: białoruski i ukraiński, które uznawał za genetycznie związane z Rosją. Obawiał się polskiego „rządu dusz” w stosunku do nich. Bał się, że gdy to nastąpi, wywoła to dezintegrację Rosji.

MANIPULACJE DEZINFORMATORÓW

Rosyjska propaganda i dezinformacja wielokrotnie wykorzystywała poglądy Aleksandra Sołżenicyna w celu legitymizacji antypolskich narracji. Choć Sołżenicyn sam miał ambiwalentny stosunek do Polski, jego krytyka polskich aspiracji narodowych oraz terytorialnych dążeń bywa selektywnie cytowana w rosyjskich mediach, aby przedstawić Polskę jako historycznego agresora. Myśl Sołżenicyna jest kanibalizowana przez propagandzistów.

1. Sелеktywne cytowanie w rosyjskich mediach

Rosyjskie media propagandowe często przytaczają fragmenty Sołżenicyna, w których krytykował polskie powstania narodowe i terytorialne dążenia, pomijając jednocześnie jego uznanie dla polskiego cierpienia w łagrach oraz szacunek dla polskiej tożsamości narodowej. Takie selektywne cytowanie ma na celu przedstawienie Polski jako państwa, które w przeszłości stanowiło zagrożenie dla Rosji.

2. Wykorzystywanie Sołżenicyna w narracjach imperialnych

W rosyjskiej propagandzie Sołżenicyn jest przedstawiany jako autorytet, który ostrzegał przed polskim imperializmem. Jego poglądy na wschodnie granice Polski i ograniczenie terytorial-

nych aspiracji są wykorzystywane do uzasadniania rosyjskiej polityki wobec sąsiednich państw, w tym Polski. Przedstawia się go jako mędrca, który potwierdzał rosyjską rację stanu w kontekście relacji z Polską.

3. Instrumentalizacja w narracjach antypolskich

Rosyjskie źródła propagandowe stosują w związku z Sołżenicynem kilka typowych zabiegów. Przede wszystkim ma miejsce selektywne cytowanie. Przytacza się fragmenty krytyki Polski przez Sołżenicyna, a pomija fragmenty mówiące o szacunku dla polskiego narodu. Dokonuje się przerysowania krytyki historycznej w stosunkach rosyjsko-polskich. Jego ostrzeżenia dotyczące polskich powstań narodowych przedstawia się jako dowód na „zawsze agresywną Polskę”. Pomija się naturalne dążenie do odzyskania niepodległości. Koncentruje się na krytyce terytorialnych aspiracji i historycznych powstań narodowych, a pomija jego szacunek dla polskiej tożsamości, cierpienia i ruchów wolnościowych. Zawsze stosuje się też łączenie cytatów z pism Sołżenicyna z krytyką aktualnej polityki Polski. Fragmenty jego pism są wykorzystywane w narracjach sugerujących, że współczesna Polska jest kontynuacją historycznej. W rosyjskim odbiorze Sołżenicyn staje się moralnym i historycznym autorytetem, którego poglądy rzekomo potwierdzają rosyjskie tezy o zagrożeniu ze strony Polski. Takie użycie jego myśli jest klasycznym przykładem wykorzystywania literackiego i intelektualnego autorytetu do legitymizacji polityki historycznej i propagandy.

DEMOGRAFIA

Stosunku Sołżenicyna do Polski nie zrozumiemy bez przywołania, wspomnianego już, kontekstu katastrofy demograficznej w Rosji. Koncepcja jedności wschodnich Słowian, tak postulowana przez Sołżenicyna jako warunek istnienia Rosji, której ma zagrażać Polska, staje się jasna, jeżeli weźmiemy pod uwagę regiony

etnicznie rosyjskie (tzw. rdzeń rosyjski). Etniczni Rosjanie (Słowianie wschodni, prawosławni) dominują głównie w centralnej i północno-zachodniej części Federacji Rosyjskiej. Tam udział Rosjan sięga zwykle 80-95 procent. Centralna Rosja to obwody moskiewski, twerski, smoleński, włodzimierski, kałuski, riazński, nowogrodzki, woroneski, lipiecki, tambowski, biełgorodzki i kurski. Północno-zachodnia Rosja to Petersburg oraz obwody leningradzki, nowogrodzki i pskowski. Region Wołgi (częściowo) to też obszar dominacji Rosjan. Mamy tu obwody saratowski, penzeński i kirowski. Północ europejskiej Rosji, czyli obwody archangielski, wołogodzki i kostromski, również jest zdominowana przez Rosjan. Ural możemy też zaliczyć do obszarów, gdzie Rosjanie dominują (obwody swierdłowski, czelabiński i permski), choć już z większą domieszką ludności tatarskiej i baszkirskiej. Zachodnia Syberia: Nowosybirsk, Omsk, Tomsk, Kemerowo to również obszar, gdzie etniczni Rosjanie stanowią większość, choć widać większą różnorodność. Zatem to jest Rosja właściwa. Drugi obszar Rosji to mieszane regiony, gdzie występuje duża obecność Rosjan, ale też innych grup rdzennej ludności podbitej przez carów. Są to Tatarstan i Baszkortostan. Rosjanie często stanowią tutaj 35-45 procent, obok Tatarów i Baszkirów. Do tej „drugiej Rosji” możemy zaliczyć wschodnią Syberię i Daleki Wschód. Duże miasta (Irkuck, Krasnojarsk, Chabarowsk, Władywostok) są głównie rosyjskie, ale w całym regionie mieszkają znaczące mniejszości autochtoniczne (Buriaci, Jakuci, Ewenkowie). No i wreszcie w skład Rosji wchodzi nierosyjskie regiony, gdzie Rosjanie są w mniejszości. Północny Kaukaz: Czeczenia, Dagestan, Inguszetia, Kabardo-Bałkaria, Osetia Północna – tu Rosjan jest bardzo niewiele (często poniżej 5-10 procent). Jakucja (Sacha): Rosjanie to około 40 procent, reszta to rdzenni Jakuci. Tuwa, Buriacja, Kałmucja: etniczni Rosjanie stanowią mniejszość lub

połowę populacji. Czeczenia, Inguszetia, Dagestan: praktycznie „oczyszczone” z rosyjskiej ludności po wojnach z lat 90. Wszystko to jest wynikiem tego, że w XX wieku Rosja przeszła przez trzy nieudane przebudowy państwa. Najpierw była to próba carskiej modernizacji, później komunizm państwowy, a po jego upadku kapitalizm rynkowy, który przerodził się w dyktaturę Putina. Niepowodzenia w modernizacji Rosji i brak zrównoważonej transformacji społecznej i gospodarczej doprowadziły do załamania się demografii w Rosji.

Zatem „rdzeń rosyjski” kurczy się demograficznie nieubłaganie. Sprawia to niska dzietność, starzenie się społeczeństwa i emigracja. Natomiast muzułmańskie i syberyjskie regiony rosną: wyższa dzietność i młodsza struktura wiekowa. W efekcie w perspektywie dwóch-trzech dekad udział etnicznych Rosjan w całej Federacji może spaść z obecnych mniej więcej 72 procent do około 60 procent lub mniej. „Rdzeń rosyjski” (centralne i północno-zachodnie regiony, zachodnia Syberia) systematycznie się wyludnia.

ZAKOŃCZENIE

W postawie Aleksandra Sołżenicyna wobec Polski szacunek dla jej cierpienia i siły duchowej łączył się więc z krytycznym spojrzeniem na jej tradycję polityczną i terytorialne aspiracje. W tym sensie Polska była dla niego zarówno bliskim sojusznikiem w doświadczeniu komunizmu, jak i potencjalnym rywalem w sferze politycznej i cywilizacyjnej. Ambivalencja ta doskonale obrazuje napięcie między rosyjską myślą imperialną a wspólnotą losów narodów Europy Środkowo-Wschodniej w XX wieku. Chociaż Sołżenicyn sam miał wobec Polski ambiwalentny, ale w gruncie rzeczy ze sporą dozą respektu stosunek, rosyjska propaganda wybiórczo przedstawia jego poglądy w sposób sprzyjający antypolskiej narracji.

Marek Melnyk

Wydawca „Gazety Olsztyńskiej” Grupa WM dzięki Polskiej Fundacji Narodowej realizuje projekt, którego celem jest przeciwdziałanie dezinformacji, która przez lata utrzymywała zniekształcony wizerunek Polski poprzez rozpowszechnianie zmanipulowanych lub nieprawdziwych faktów historycznych, negatywnie wpływających na dobre imię Polski i Polaków na świecie. W najbliższym czasie będziemy prezentować artykuły, ale także audycje, w których poruszymy ważne kwestie dotyczące tuszowania i fałszowania prawdy historycznej. Zapraszamy do lektury, ale też do czynnego udziału w naszej akcji! Na zgłoszenia od wolontariuszy czekamy pod adresem: kontakt@wm.pl.

KTO BĘDZIE MÓWIŁ W IMIENIU POLSKI?

Nadzwyczajne spotkanie Rady Bezpieczeństwa ONZ odbędzie się w piątek o godz. 21 czasu polskiego (godz. 15. lokalnego) - powiedział PAP stały przedstawiciel RP w ONZ Krzysztof Szczerski. Będzie to pierwsze spotkanie zwołane w tym trybie na wniosek Polski.

Spotkanie zwołane w trybie nadzwyczajnym odbędzie się w formule briefingu, co oznacza że wystąpi również przedstawiciel kierownictwa ONZ, zwykle

sekretarz generalny lub jego zastępca.

Będzie to pierwsze posiedzenie Rady Bezpieczeństwa zwołane w trybie nadzwyczajnym na wniosek Polski. Polska wcześ-

niej wielokrotnie była jednak współwnioskodawcą spotkań m.in. w sprawie Ukrainy. Wniosek Polski poparły państwa europejskie, a spotkanie zwołała Korea Południowa, któ-

ra przewodniczy Radzie we wrześniu.

Jak dotąd nie jest jasne, kto wystąpi w Radzie w imieniu Polski. Zwykle jest to stały przedstawiciel RP w ONZ, ale w wyjątkowych okolicznościach w przeszłości występowali też minister spraw zagranicznych czy prezydent.

Szef MSZ, wicepremier Radosław Sikorski stwierdził, że celem spotkania jest „przyciągnięcie uwagi całego świata do tego bezprecedensowego ataku rosyjskich dronów na państwo członka nie tylko ONZ-u, ale i Unii Europejskiej i NATO”.

- Występowałem w przeszłości przed Radą Bezpieczeństwa ONZ i wydaje mi się, że to się niosło, nasze argumenty się przebijały. Jeszcze nie zdecydowaliśmy, kto będzie mówił w imieniu Polski - powiedział Radosław Sikorski w radiu RMF FM.

PAP/RED.

MATERIAŁ INFORMACYJNY

Prezes Grupy Meblowej Szynaka – Jan Szynaka uhonorowany podczas XXXIV Forum Ekonomicznego w Karpaczu

W dniach 2-4 września 2025 roku w Karpaczu odbyło się XXXIV Forum Ekonomiczne – jedno z najważniejszych i najbardziej prestiżowych wydarzeń gospodarczych w Europie Środkowej. Forum co roku gromadzi kluczowych przedstawicieli świata biznesu, polityki, nauki oraz organizacji społecznych, stając się istotną platformą wymiany doświadczeń i dyskusji o kierunkach rozwoju krajowej gospodarki.

Podczas uroczystej gali towarzyszącej tegorocznej edycji Forum prezes Grupy Meblowej Szynaka – Jan Szynaka został uhonorowany specjalną nagrodą. Wyróżnienie przyznano w uznaniu za wieloletnie zaangażowanie, rzetelność oraz nieoceniony wkład w rozwój polskiej gospodarki i rodzinnej przedsiębiorczości. Nagroda ma szczególny wymiar – potwierdza,

że Szynaka Meble to firma o ugruntowanej pozycji na rynku zarówno krajowym, jak i globalnym. To także wyraźny sygnał dla partnerów biznesowych, że współpraca z marką Szynaka Meble gwarantuje stabilność, wiarygodność i pewność budowania długofalowych relacji biznesowych.

Prezes Jan Szynaka aktywnie uczestniczył także w panelach dyskusyjnych, dzieląc się swoją wiedzą i ponad 40-letnim doświadczeniem przedsiębiorcy. Podkreślał znaczenie wartości, tradycji i odpowiedzialności międzypokoleniowej w prowadzeniu rodzinnej firmy, która od dekad

konsekwentnie rozwija się i zdobywa uznanie na międzynarodowych rynkach.

Przyznane wyróżnienie stanowi nie tylko osobiste uhonorowanie prezesa i pracowników firmy, ale jest również powodem do dumy dla całego regionu Warmii i Mazur. Dzięki działalności Grupy Meblowej Szynaka nasz re-

gion zyskuje coraz większe międzynarodowe uznanie. Firma stała się symbolem przedsiębiorczości, tradycji i innowacyjności, pokazując, że lokalny biznes może odnieść sukces na globalnym rynku. Dzięki konsekwentnej pracy i strategicznemu podejściu. Szynaka Meble nie tylko wzmacnia swoją pozycję w branży meblarskiej, ale również promuje region, przyciągając uwagę biznesowych partnerów i inwestorów z Polski i zagranicy.

Wyróżnienie prezesa Jana Szynaka podkreśla, że wartość firmy mierzy się nie tylko finansowymi wynikami, ale również wpływem na rozwój lokalnej gospodarki, tworzenie stabilnych miejsc pracy i budowanie pozytywnego wizerunku Polski na arenie międzynarodowej. To wyjątkowe wyróżnienie potwierdza, że wywodząca się z Lubawy marka Szynaka Meble znajduje się w gronie najbardziej szanowanych i rozpoznawalnych polskich przedsiębiorstw.

793250TBR-A

Faktem jest, że „Świadek śmierci nad Śniardwami” zabrałam jako lekturę obowiązkową na wakacje do upragnionego i od lat wymarzonego Kadyksu. Możliwe zatem, że samo miejsce sprawiło, iż kryminał lyknełam właściwie jednym ciągiem, w dwa dni. Nie twierdzę, że tak było, ale... Być może w tych pięknych okolicznościach przyrody najnowszy kryminał Marty Matyszczyk wydał mi się jeszcze bardziej wciągający, jeszcze soczyściej krwawy i przedstawił sobą jeszcze bardziej zaskakujące zakończenie...!

Rozbite w czasie...

Że nasze ziemie nie raz i nie dwa były w historii świadkiem zdarzeń tyle wielkich, co trudnych, o tym nikogo nie muszę przekonywać. Wystarczy poczytać pamiętniki i literaturę faktu z ostatnich dni II wojny światowej na ziemiach obecnych Warmii, Mazur oraz obwodu królewieckiego, by przy odrobinie humanizmu i empatii wiedzieć, że nie są to czarno-białe historie i wspomnienia. Generalnie i w kontekście tzw. wyzwolicieli uważam zawsze, że wszystkie karty historii tych ziem w ostatnich miesiącach wojny są przede wszystkim krwawoczerwone — dokładnie w odcieniu, jaki prezentowała sobą (i chyba do dziś tak jej zostało) czerwona armia (sic!).

I właśnie jedną z milionów takich smutnych historii przedstawia w swojej najnowszej książce Marta Matyszczyk. Są zatem Alfred Kozik, Karl Müller i Leon Worgitzki: trzech przyjaciele z wschodniopruskiego dzieciństwa, młodości, a nawet także pierwszej dorosłości. Jest też — jakżeby inaczej! — kobieta. To Henrieta Kuryło, którą początkowo wszyscy trzech młodzieńcy bezlitośnie tępią za brzydkie nawyk skarżypęctwa, ale ponieważ „z czasem jej to przeszło”, wszyscy trzech stają się następnie jej adoratorami. Jeszcze przed

TRUP Z TRUDNĄ HISTORIĄ W TLE

„Świadek śmierci nad Śniardwami” to najnowsza propozycja autorstwa Marty Matyszczyk, która wprawdzie pochodzi ze Śląska, czuje się Ślązaczką, a jednak Mazury pokochała dawno temu i to tu już dwa lata temu zaserwowała czytelnikom „Krwawą kąpiel nad Krutynią”. Teraz kolej na trupy wokół największego jeziora Polski!

wojną konkury wprawdzie wygrał Alfred, ale jak na tym wyszedł... Trzeba przeczytać „Świadek śmierci nad Śniardwami”!

Sama akcja książki jest zatem — co w tej sytuacji nawet naturalne — rozbita w czasie i spora jej część toczy się jeszcze w Mövenau, ponieważ właśnie taką nazwę w latach 1938-1945 nosiły jeszcze wschodniopruskie Trzonken, a które po II wojnie światowej i po wcieleniu tych ziem do Polski przemianowane zostały na swojskie Trzonki. Jak zapewnia jeszcze we wstępie autorka, owe Trzonki nie tylko istnieją naprawdę, ale istnieje nawet dawny dworzec kolejowy w Trzonkach, współcześnie zamieniony na pensjonat. Proszę uprzejmie, kto się nie boi trupów oraz kolejowych duchów, może sobie tam nawet zarezerwować nocleg! Osobiście już od pierwszej strony bardzo intensywnie rozważam weekend w Trzonkach właśnie, bo ponowna lektura „Świadek śmierci nad Śniardwami” — tym razem już z dala od Kadyksu, a za to w bezpośrednim sąsiedztwie wszystkich miejsc akcji — mnie akurat nie przyzwociło mocno kusi. Co i wszystkim czytelnikom serdecznie polecam!

Współcześni

Historia historią, ale trup w Śniardwach jest jak najbardziej współczesny i nie archeolog go musi badać, a lekarz sądowy. Natomiast współcześni bohaterowie „Świadek śmierci

nad Śniardwami” stanowią mieszkankę wybuchową, melanż kompletny oraz malownicze stado niby to dorosłych ludzi, a mądrujących się z zacięłością godną lepszej sprawy. Że się w tym można zgubić, to tzw. oczywista oczywistość. Ale z drugiej strony czasem więcej znaczy jednak lepiej. Są więc Rozalia i Paweł Ginterowie oraz trójka ich dzieci. Jest ich wścibska sąsiadka, jest Król Sielaw, co to jest szefem wszystkim szefów... Jest oczywiście właścicielka dawnego dworca, a obecnie pensjonatu, niejaka pani Aleksandra, i jest jej dziadek. Jest cała rzesza gangsterów oraz przedstawicieli władz kryminalnych i sądowych. A i tak moją najulubieńszą postacią jest niezmiennie Jadwiga Ginter, matka Pawła, która wprawdzie już nie żyje, „ale i tak nie powiedziała jeszcze ostatniego słowa”. Nie wiem, może się mylę, ale charakterologicznie dostrzegam wielkie z panią Jadwigą podobieństwo, żeby nie powiedzieć: pokrewieństwo dusz!

No i do tego wszystkiego jest jeszcze menażeria, z której większość posiada nawet pełny zestaw czterech łap...

Zwierzaki mają głos!

To jedna z tych cech literatury autorstwa Marty Matyszczyk, która mnie ciągnie neodymowym magnesem, a która jest absolutna, jedyna w swoim rodzaju i nie do podrobienia!

Od razu muszę poczynić wyznanie: rzadko kiedy daję się przekonać do książki lub filmu, który zawiera w sobie pierwiastki fantastyczne. Thriller zawsze — horror nigdy. Nigdy nie przekonałam się do wszystkich tych hobbitów, Harry Potter ominął mnie bardzo szerokim łukiem, Mary Poppins przemawiała do mnie tylko w bardzo wąskim zakresie... Nawet kochaną Chmielewską krytykuję przy każdej okazji za „Przekłętą barierę” — bo jakieś to takie mocno wydumane i jak na mój gust zbyt naciągane. Tymczasem gadające zwierzątka Marty Matyszczyk przemawiają do mnie, i to wielkim głosem! Mało tego...! Taka Burbur, „znana autorka pamiętników”, jest właściwie moją koleżanką po fachu, bo słowem pisanym trudnię się nie tylko zawodowo, ale też pamiętnikarstwo; wszelkiego rodzaju sztambuchy, kalendarze i notesy na zapiski codzienne idą przez życie razem z mną praktycznie ramieniem w ramie. Imożliwe, że to stąd bierze się i moja wielka do Burbur sympatia, ale i tolerancja dla fantastycznych elementów literatury Marty Matyszczyk. A możliwe, że to wszystko dlatego, że Burbur, podobnie jak pensjonat w Trzonkach, istnieje naprawdę i dobrze się mieści w ramionach autorki, do której Burbur teoretycznie należy, ale która w rzeczywistości jest raczej Burbur wierną poddaną...

Prócz Burbur lubię też jej „synalka” Pedro (imię akurat do Kadyksu pasuje jak ulał!), ale moim wielkim

materiał organizatora

ulubieńcem jest też Gucio, posiadacz łap trzech, ale za to wielkiego serca, i nawet przy całej sympatii do Burbur z pewnością udzieliłabym jej reprimendy za takie niechlubne, nieeleganckie i — co tu dużo mówić — bolesne potraktowanie Guciowego nosa swoim ostrym pazurem!

Rany boskie, sama ze zwierzątkami zaczynam gadać, w dodatku takimi, których nie poznałam (jeszcze) osobiście...!

Piękny polski język

Mało jest wdzięjszych czasach polskich autorów, którzy ojczystym językiem posługują się tak sprawnie jak Marta Matyszczyk! To kolejna jej cudownie napisana książka: poprawnym, ładnym, plastycznym językiem, oddającym sedno czy to sytuacji, czy miejsca, czy każdej z postaci. Język nie ocieka wulgaryzmem, choć to raczej lektura dla dorosłych, ale dialogi są żywe i bardzo naturalne — prawdziwe. O monologach kotów nawet nie wspominać, bo akurat tu język stanowi samo mistrzostwo! Pisałam tak dwa lata temu po lekturze „Krwawej kąpeli nad Krutynią”, a dziś po lekturze „Świadek śmierci nad Śniardwami” tylko utwierdziłam się w mojej opinii.

Lekturę serdecznie polecam — tak „Świadek śmierci nad Śniardwami”, jak i innych książek Marty Matyszczyk. Przy okazji: uwielbiam te aliteracje w tytułach! Jest to książka miła, zabawna, ale nie beztraska, bo w wielu miejscach skłania jednak do zamyślenia się... Wciąża i nie pozwala się oderwać, zaskakuje zwrotami akcji, a już na pewno ostatnie strony wciskają czytelnika w fotel, kozetkę czy gdzie tam sobie lekturę uprawia. I smakuje, mam wrażenie, w każdym miejscu tak samo wybornie — nie tylko w moim ulubionym Kadyksie!

MAGDALENA MARIA BUKOWIECKA

m.bukowiecka@gazetaolsztynska.pl

P.S. A tego, czemu Ginterowie całej trójce swoich dzieci nadal imiona wszystkie jak jedno rozpoczynające się od literki H, w dalszym ciągu nie wiem!

Unikam osób nowobogackich i bywania w ich domach. Nie czuję się wśród nich dobrze. Ale bywa i tak, że są sytuacje, gdy trzeba się gdzieś pojawić. Ostatnio jako osoba towarzysząca, byłam z taką krótką wizytą. Nowoczesny dom, przystrojony trawnik bez jednego chwastu, stokrotki czy niepożądanego roślinki. Przed domem luksusowe auta. W tak zwanej willi, nowoczesne meble ze szkła i metalu. Wszystko oczywiście błyszczało - marmury, szkło, złoczone ramy, sprzęty najnowszej generacji i... brak książek. Dwa biegające psy, pani domu z naciągniętą skórą twarzy, odziana w strój marki, której szczerze nie noszę - Guess, którą prawdopodobnie uważała, niesłusznie, za luksusową, obwieszona nieładną biżuterią i rozmowa, która dotyczyła tylko jej - diety, gdzie była na wakacjach, z kim się widziała i jak ubolewa nad prząsnymi, ciemnymi, głupimi Polakami, którzy wybrali sutenera Karola Nawrockiego na prezydenta. Tak samo myśleli inni jej goście. Uświadomiłam sobie w pewnym momencie, że nie jestem w prawdziwym domu, ale jakby w galerii wystawowej. Ten dom nie był zbudowany i zaaranżowany dla domowników, on był stworzony dla efektu pojawiających się tam gości, którzy mają być jego dekoracją. Wracając, pomyślałam sobie, że byłam w przestrzeni najczystszej formy nowobogactwa. I że to dobry temat na artykuł.

Co to jest ta nowobogackość?

W tym kontekście przypomni mi się dom mojej znajomej Aurory Patti z Caltagirone na Sycylii, pochodzącej ze znakomitego rodu mediolańskiego, która wyszła za mąż za sycylijskiego arystokratę. Mieszkają oni w zabytkowej, nadszarpniętej zębem czasu, ogromnej kamienicy w centrum miasta. Wszystko w niej jest z epoki. Nawet łazienkowe baterie, wanny,

kafle są z lat 30. Zebrane artefakty umieszczone w przeszklonych szafach i kredensach cieszą oko. Rodzina jednak nie używa na co dzień tych pomieszczeń. W domu pośród tych przepięknych komnat urządzili swoje własne mieszkanie. Ta wydzielona przez nich przestrzeń do życia, to kilka skromnych pokoi, proste łazienki i kuchnia, która zdumiała mnie, ale zarazem zachwyciła - bez żadnych drogich sprzętów, niewielka, prosta, przejrzysta i wygodnie zaaranżowana. Sama właścicielka - bardzo piękna kobieta, ubrana w kaszmirowy prosty sweter, bez sztucznych paznokci, z obrączką na palcu i starym zaręczynowym pierścieniem, miła, kulturalna, gościnna, wykształcona, znająca trzy języki, była uosobieniem klasy, szyku, uprzejmości, które trudno zapomnieć. Dwa bogate domy, dwie kobiety w podobnym wieku. Obydwie zamożne, wykształcone, należące do lokalnych elit. A tak jednak różne... Jedna z nich, wpisana ostentacyjnie w scenariusz tzw.

młodych pieniędzy, druga osadzona - bez żadnej przesady - wszeroko rozumianej kulturze wysokiej.

Co to jest ta nowobogackość, której pojęciem bliskoznacznym jest parweniuszostwo? To nie tylko, jak na ogół sądzi się, nagły

iw drugim. Często mają oni świadomość tego potencjalnego niebezpieczeństwa - nie chcą wyglądać lub nie chcą zachowywać się jak nowobogacy, lecz jednak w różnych okolicznościach, mimo tych starań, wychodzą ich mankamenty wfor-

Gesty, które zdradzają

Nowobogackich można poznać dość szybko. Są najbardziej rozpoznawalni po swoich gestach. Kilka wymienię. Pierwszym z nich jest ubranie, które musi być drogie, a jego logotypy muszą być na

„stać mnie” na to! Taki gest próżności, niestety pokazuje, że wartość człowieka redukuje się w takich przypadkach do wartości metki noszonego ubrania czy gadżetu. Drugim znakiem są luksusowe samochody, które nie tyle są środkiem transportu, ale mam wrażenie, że ich marka to taki nowy herb rodowy. Samochód ma nie tyle nas wozić, ale imponować innym i podkreślać nasz status. Zetycznego punktu widzenia taka postawa to pycha. Mam 22-letniego citroena. To moje ulubione autko, ale ileż razy słyszałam, od skądinąd znacznych osób, że jeżdżę „złomem” i „trupem”. Nawet na konferencji naukowej pewien były rektor znanego uniwersytetu w Polsce powiedział mi wprost: „nie godzi się, abyś czymś takim jeździła”. Owszem, w końcu przekonano mnie do zakupu bardziej bezpiecznego auta i słusznie, choć nadal lubię jeździć moim „klasikiem”. Jakoś pasujemy do siebie.

Kolejny przejaw nowobogactwa to oczywiście egzotyczne podróże re-

NOWOBOGACCY

awans finansowy, wzbogacenie, znalezienie się wśród osób zamożnych. To przede wszystkim styl życia, sposób myślenia, a nawet sposób podchodzenia do swojej cielesności. To zjawisko, które łatwo dostrzec, ale trudniej zrozumieć. Bo przecież nie chodzi tu tylko o pieniądze, lecz o to, jak się nimi posługuje, jak z nich korzysta, jaką rangę im się nadaje i jak one wpływają na wyznawane wartości. Poza tym, z moich obserwacji wynika, że często nowobogackimi stają się ludzie, którzy są inteligencją w pierwszym pokoleniu, nierzadko też

mie nowobogackich przeświadczeń. Kiedyś kolega, świetnie wykształcony, który odwiedził mnie w moim nowym domu, widząc, że nie mam w kuchni maszyny do zmywania naczyń, zakpił, mówiąc „co to za dom, w którym nie ma zmywarki”. Uwaga, mimo arogancji, była przydatna, bo kupiłam ją w końcu i jest mi przydatna. Podobnie było z ekspresem do kawy. Ileż to osób okazało swe zdumienie, gdy na moje klasyczne pytanie: „kawa czy herbata?” - prosili - „kawa z ekspresu”, a ja odpowiadałam, że ekspresu nie mam. I nie mam do dziś.

pierwszym planie. Czytałam niegdyś o osobie, która nie mając wyłącznie markowej odzieży, dodatkowo kupowała, w tak zwanych ciucholandach, ubrania dla... metek, które potem doszywała do swoich, aby uchodzić za osobę luksusową, która posiada jedynie markowe rzeczy. Ubrania są też zwykle wwidocznych, krzykliwych kolorach, do tego dużo przesadnych dodatków. Wszystko powinno być na czasie, a więc modne. Ubranie kogoś takiego nie podkreśla już osobowości czy naturalnej urody, ale przede wszystkim woła:

lacionowane w mediach społecznościowych. Podróż staje się dekoracją dla autoprezentacji. Odnoszę wrażenie, że często pewni ludzie podróżują gdzieś, nie z chęci zwiedzenia danego miejsca, ale dla nagrania rolki i puszczania w publiczny obieg albumu ze zdjęciami.

No, i oczywiście wnętrza domu czy biura urządzone z przesadnym przepychem i zadęciem. Dom zamiast być miłym, ciepłym, pięknym, autentycznym schronieniem i azylem, wyrażającym indywidualność, staje się katalogiem luksusowych mebli, na których zakup wskazał dekorator wnętrz. W takim domu często nie ma starych rodzinnych mebli, książek, pamiątek czy zdjęć w zwykłych oprawkach, ale za to musi być bijący po oczach przepych. Sprzęty są faktycznie drogie i każdy z nich może i nawet jest ciekawy czy ładny, ale ich kumulacja nastawiona na efekt, mnie osobiście przytłacza.

I kolejna manifestacja nowobogackich - demonstracyjne wydawanie

pieniędzy. Opłacanie rachunków za wszystkich, kupowanie zbyt drogiej prezentów. Na pozór hojność, w istocie budowanie zależności i pokaz mocy, zamożności, statusu. Nigdy nie zapomnę, gdy na w podstawówce na zebraniach klasowym mojego dziecka pewien znany, lokalny - już śp. notabł - wyciągał ogromny plik pieniędzy, aby rzucić ostentacyjnie nauczycielce za wycieczkę czy za inne wydatki córki, dodając „reszty nie trzeba”.

Mentalność nowobogacka

Nowobogactwo nie kończy się na gestach. To także mentalność, sposób myślenia, w którym dawny system wartości zostaje odrzucony. W ich miejsce zaś pojawia się przekonanie, że wszystko wolno, a każdy sam tworzy swoje zasady. I tak często przekonania moralne, tradycja, religia czy obyczaje rodzinne jawią się jako przeżytek, anachronizm, coś wstydliwego. Pan Piotr Baczewski, obecny pełnomocnik ds. seniorów oraz mniejszości

etnicznych i narodowych wojewody mazursko-warmińskiego, zebrał ogromną liczbę religijnych artefaktów, i chwala mu za to, które umieścił w kaplicy Domu Seniora w Worynach, którym zarządza. Wielu z tych obrazów już nikt nie chciał, bo nie pasowały do nowobogackich wnętrz lub właściciele się po prostu ich wstydziło lub rezygnowali z zwiary.

Współcześni badacze piszą też o tak zwanych luksusowych przekonaniach. Podobnie jak dawniej złoty szwajcarski zegarek, dziś deklarowanie skrajnie nowoczesnych poglądów może być symbolem statusu. Czyż nie ma w społecznym obiegu opinii, że wyborcy Koalicji 13 grudnia są lepsi, inteligentniejsi, bardziej świadomi, a wyborcy Karola Nawrockiego, to zacofani twardogłowi? Nowobogactwo z reguły nie głoszą na polityków o poglądach konserwatywnych. Warto zauważyć, że jak twierdzi psycholog Agata Gąsiorowska, nowobogactwo przypisują swój sukces, pozycję, poglądy, wyłącz-

nie własnym zdolnościom, a to staje się ich legitymacją, która w konsekwencji usprawiedliwia relatywizm i pychę. Aczkolwiek uważam, że w praktyce to często jedynie prestiżowa deklaracja, bo przyglądając się bliżej temu modnemu, dominującemu obecnie, światopoglądowi lewicowo-liberalnemu, widzi się całą jego mizერიę oderwaną od rzeczywistości. Wspomniłam osobę, którą poznałam, miała wytatuowaną na nadgarstku małą błyskawicę, jako wyraz aprobaty aborcji, która „jest prawem człowieka”. Sama bezdzietna, twierdzi, że dzieci mieć nie chce, zakochała się w swych dwóch psach. A ja jednak w to nie wierzę...

Ciało jako rekwizyt

Człowiek to też ciało. Ubranie, makijaż, fryzura, zabiegi medycyny estetycznej, wszystko to podporządkowane jest logice statusu. Kto zna celebrytkę o nazwisku Małgorzata Rozenek, to wie o czym mówię. Ciało w tej logice staje się projektem inwestycyjnym - trzeba

wnie włożyć pieniądze, by wyglądało jak luksusowy produkt, drogo opakowany. Bycie „fit” to nie troska o zdrowie, lecz dziś już symbol przynależności do klasy „wyższej”. Zetycznego punktu widzenia mamy tu do czynienia z uprzedmiotowieniem własnej cielesności. Człowiek traktuje ciało jak towar, którym chwali się, gloryfikując je. Ale to, warto o tym pamiętać, nieuchronnie prowadzi do autoalienacji, bowiem takie osoby stają się więziami kreacji własnego wizerunku.

Etyczny wymiar

W każdym z tych trzech wymiarów - gestów, mentalności i cielesności - problemem nie są same pieniądze. Bogactwo i pieniądze same w sobie nie są czymś złym. Problem pojawia się wtedy, gdy pieniądze jako cel przysłaniają wszystko inne, co nie daje się spieniężyć lub, gdy za nie chce się kupić coś, czego tak naprawdę kupić nie można. A nie można kupić autentyczności, klasy, kultury, umiaru, hojności,

szacunku, talentu, pokory, prawdziwej przyjaźni czy miłości.

Nowobogactwo to ostrzeżenie dla wszystkich, że apoteozowanie pieniędzy i zdobywanie, wyłącznie przez nie, wysokiego statusu prowadzi tak naprawdę do pustki duchowej, powierzchowności relacji, utraty autentycznej tożsamości, uzależnienia od opinii innych, kruchości osiągniętej pozycji, wpadnięcia w sidła od luksusu, społecznej izolacji, zagubienia godności. Dojrzałe bogactwo idzie przecież inną drogą. Łączy sukces materialny z odpowiedzialnością, kulturą, prawdziwą troską o innych, empatią, naturalnością, brakiem ostentacji. Prawdziwe bogactwo zaczyna się bowiem nie na koncie bankowym, ale w duszy człowieka.

ZDZISŁAWA KOBYLŃSKA

POLACY NIE MOGĄ BYĆ MIĘSEM ARMATNIM

Wrogie drony zaatakowały nasz kraj. Jaka powinna być reakcja państwa polskiego i samych Polaków? Przede wszystkim musimy zachować spokój. Władza nie może podejmować żadnych decyzji pod wpływem emocji ani też mediów - których spora część znajduje się przecież w rękach zagranicznych koncernów, realizujących politykę swoich krajów,

a nie naszego. Musimy też - uwaga! - zachować jedność narodową. Tak, mimo podziałów, zapewne naturalnych w demokracji. W takich sytuacjach nie wolno nam dać się rozgrywać przez bliższych i dalszych sąsiadów czy inne odległe od nas kraje. Wrogów mamy od wieków tych samych - to jasne. Pamiętajmy jednak, że także i sojusznicy mogą mieć wkrótszej albo w dłuższej perspektywie czasowej interesy różniące się od interesów Najjaśniejszej Rzeczypospolitej. Także nasi sojusznicy z NATO czy Unii Europejskiej. Przecież obie te organizacje międzynarodowe nie prowadzą bynajmniej jednej polityki zagranicznej, bo jest to wciąż domena państw narodowych - na

szczęście - a nie struktur ponadnarodowych.

Pamiętajmy, że obecnie toczy się skomplikowana, geopolityczna gra z udziałem przede wszystkim trzech kontynentów: Ameryki Północnej, Azji i Europy (przy całym szacunku dla pozostałych). Polska musi być obecna przy stole, przy którym zapadają decyzje. Państwo polskie nie może w kwestiach swojego bezpieczeństwa świecić światłem odbitym od innych krajów. Mamy być częścią wielkiej, nawet globalnej gry - ale na naszych warunkach i przy respektowaniu naszych interesów. Nie możemy dać się wciągnąć w taką grę, w której Polska, polski naród będzie piłką w cudzej grze.

Ministerstwo Obrony Ukrainy

Nasi przeciwnicy, a także bliżsi i dalsi sojusznicy znają historię Polski pełną powstań, szlachetnych zrywów, emocjonalnych odezw i wystąpień i pewnie liczą na to, że również teraz Polacy podejmować będą decyzje pod wpływem impulsu, że Polacy wpiszą się i tym razem we własne dzieje, gdzie nie raz w ramach hasła „Za wolność waszą

i naszą” będą wyciągać kasztany z ognia dla kogoś z innych krajów i narodów, a nie dla siebie. Tak być nie może.

Polska jako główny, a w praktyce jedyny hub pomocy militarnej, ale w dużej mierze również gospodarczej i humanitarnej dla naszego wschodniego sąsiada powinna dyktować albo przynajmniej współdyktować wa-

runki gry, w której bierzemy i mamy brać udział.

Podstawą zabezpieczenia polskiego interesu narodowego w obecnym czasie jest zmuszenie naszych partnerów do tego, aby traktowali nas jak podmiot tej gry, a nie jej przedmiot. Wiem, nie jest to proste, bo Polacy historycznie przyzwyczajali Europę i świat, że, jak to pisał Wincenty Pol, „pójdą nasi w bój bez broni”. Albo, jak to formułował Adam Mickiewicz w „Panu Tadeuszu”, „i jakoś to będzie”.

I na koniec kategorycznie: polskie społeczeństwo przeciwne jest wysyłaniu naszych chłopców na Ukrainę. To nie jest pole negocjacji: nie będziemy mięsem armatnim. Do prawdy: nie!

RYSZARD CZARNECKI

WSPÓLNE STANOWISKO I WALKA O ZACHODNI WĘZŁ

Droga ekspresowa S5 od miesięcy budzi emocje w regionie. Władze gminy Iława od początku wskazywały, że najkorzystniejszym rozwiązaniem dla mieszkańców jest wariant W-3, a następnie jego zmodyfikowana wersja W-4. W obu przypadkach przewidziano węzły Iława-Południe i Franciszkowo. Brakowało jednak zjazdu od strony zachodniej i to właśnie o ten trzeci węzeł, wrejonie Szeplerzyny i granicy z gminą Nowe Miasto Lubawskie, samorząd walczył wspólnie z powiatem i partnerami z sąsiednich gmin.

Wójt gminy Iława Krzysztof Harmaciński podkreśla, że wariant W-1 – popierany przez miasto Iława – był nie do przyjęcia z punktu widzenia mieszkańców wsi, bo

przecinał miejscowości Wiekielec, Stradomno, Laseczno czy Gulb, a także ingerował w zabudowę na terenie gminy Kisielice. – Droga ekspresowa nie powinna być obwodnicą miasta, tylko pełnoprawnym szlakiem szybkiego ruchu – argumentował gospodarz gminy.

Decyzja o lobbowaniu na rzecz zachodniego węzła zapadła wspólnie z władzami gminy wiejskiej Nowe Miasto Lubawskie już w styczniu 2024 roku. Kolejne działania – w tym spotkania w Ministerstwie Infrastruktury z udziałem posła Zbigniewa Ziejewskiego, starosty Bartosza Bielawskiego i przedstawicieli gmin oraz miasta Iławy – pozwoliły wypracować jednolite stanowisko. Argumentem była także planowana budowa jednostki wojskowej

w Kamionce, która wymaga bezpośredniego skomunikowania zarówno z drogą krajową nr 16, jak i z przyszłą S5.

Latem 2025 roku podczas rozmów w Warszawie potwierdzono, że wnioski gmin Iława i Nowe Miasto Lubawskie o zachodni węzeł zostały przyjęte do analizy przez Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad. Poparcie dla tej inwestycji wyraziły także władze powiatu iławskiego.

Wójt Krzysztof Harmaciński wyraził również nadzieję, że przyjęte rozwiązania drogowe będą korzystne nie tylko dla gminy wiejskiej, ale także dla mieszkańców samej Iławy. Jednocześnie zaznaczył, że miasto wciąż potrzebuje własnej obwodnicy oraz kluczowych inwestycji w infrastrukturę.

– Od lat nierozwiązany pozostaje problem przejazdu kolejowego na trasie Iława – Grudziądz wrejonie Stradomna. Konieczna jest także budowa wiaduktu lub tunelu na ulicy Wyszyńskiego w Iławie. To są inwestycje, o których należy mówić głośno i wspólnie zabiegać o ich realizację – podkreślił.

– Działaliśmy wspólnie i mówiliśmy jednym głosem, bo stawką było zapewnienie mieszkańcom gminy Iława najlepszego możliwego rozwiązania komunikacyjnego. Zachodni węzeł to nie tylko komfort dla kierowców, ale i strategiczne połączenie dla przyszłej jednostki wojskowej. Jednocześnie jestem przekonany, że musimy wspólnie zabiegać o poprawę układu drogowego w samej Iławie – podsumował wójt.

ALINA LASKOWSKA

„PRZERWY WOLNE OD SMARTFONÓW”

Akademicki Zespół Placówek Oświatowych w Lubawie od nowego roku szkolnego wprowadza przerwy bez telefonów. To nie zakaz posiadania smartfona, lecz zaproszenie do rozmowy twarzą w twarz, ruchu i chwili odpoczynku od ekranów. Szkoła akcentuje, że chodzi o lepsze samopoczucie, koncentrację po dzwonku i budowanie relacji.

Decyzja obejmuje czas między lekcjami: uczniowie odkładają telefony i korzystają z przerw bez ekranów. Władze placówki podkreślają, że w trakcie zajęć to nauczyciel wyznacza zasady pracy z technologią, a wprowadzone rozwiązanie ma charakter wychowawczy – korytarze mają znów stać się miejscem rozmowy, ruchu i zwykłych spotkań.

Czy szkoła może ograniczać smartfony? Co mówi prawo

Na dziś w Polsce nie ma ogólnokrajowego, ustawowego zakazu używania smartfonów w szkołach. Praktykę regulują przede wszystkim statuty i we-

wewnętrzne polityki placówek, które mogą określać zasady korzystania z telefonów, w tym ograniczenia w wybranych częściach dnia czy miejscach. Trwają jednak prace sejmowe nad projektem dotyczącym ograniczeń w szkołach podstawowych – na etapie pierwszego czytania posłowie dyskutowali, by zakaz był standardem, a szczególnie egzekwowania ustalały szkoły w porozumieniu z rodzicami i uczniami. Do czasu ewentualnej zmiany przepisów pozostaje rozwiązanie zastosowane przez AZPO: jasna zasada w statucie i komunikacja celu – bezpieczeństwa, koncentracji i relacji.

Jak robią to inni – doświadczenia z Europy

We Francji obowiązuje ustawa z 2018 roku, która zasadniczo wyłącza telefony w szkołach podstawowych i gimnazjach, poza wyjątkami uzasadnionymi edukacyjnie lub zdrowotnie. W Holandii od 1 stycznia 2024 r. wprowadzono ogólnokrajowe wytyczne zakazujące telefonów na lekcjach, a w roku szkolnym 2024/2025 rozszerzono rozwiązanie także na szkoły podstawowe; rządowa ewaluacja wskazuje m.in. na poprawę koncentracji i klimatu społecznego. W Anglii od lutego 2024 r. obowiązuje wytyczne Departamentu Edukacji, które oczekują, że szkoły zakazują używania

telefonów przez cały dzień szkolny – łącznie z przerwami – przewidując przy tym dopuszczalne wyjątki i legalne środki egzekwowania, jak czasowe odebranie urządzenia.

Dlaczego to ważne właśnie teraz?

Początek roku szkolnego to moment, w którym nawyki kształtują się najszybciej. Gdy przerwy stają się przestrzenią ruchu i rozmowy, uczniowie wracają na lekcje bardziej uważni, a klimat szkoły się poprawia. Doświadczenia państw, które ograniczyły obecność smartfonów w czasie zajęć i przerw, pokazują również mniej sytuacji konfliktowych i mniej cyfrowych rozproszeń.

Gratulujemy AZPO odwagi i konsekwencji w budowaniu szkolnej wspólnoty. To przykład, który warto rozważyć szerzej – od przedszkola po szkoły średnie – z poszanowaniem prawa i w dialogu z rodzicami oraz uczniami. Placówki, które pójdą tą drogą, zyskują nie tylko spokojniejsze korytarze, ale też lepsze warunki do nauki po dzwonku.

AL

IŁAWA Z TRZEMA LAURAMI

Podczas gali ogólnopolskiego konkursu rankingowego „Bezpieczny Powiat/Gmina”, która odbyła się 7 września w warszawskim Centrum Nauki Kopernik, Gmina Iława sięgnęła po komplet wyróżnień, a wójt Krzysztof Harmaciński odebrał indywidualną statuetkę „Lider z Pasją”.

Potrójne wyróżnienie

Organizowany przez Fundację Wspierania Jakości i Innowacji konkurs promuje samorządy, które realnie podnoszą bezpieczeństwo mieszkańców. Iława została uhonorowana Nadzwyczajnym Certyfikatem „Saspenita et Securitas” za konsekwentną edukację dla bezpieczeństwa oraz inicjatywę poprawiającą komfort życia. Otrzymała również Znak Jakości, potwierdzający wysoki standard i skuteczność podejmowanych projektów. Kulminacją gali była Nagroda Specjalna „Laurea Maxima” – najwyższe wyróżnienie przyznawane jednostkom z najlepszym wynikiem punktowym w rankingu, wyróżniającym się innowacyjnością, skalą i jakością działań.

„Lider z Pasją” dla wójta

Krzysztof Harmaciński został nagrodzony statuetką „Lider z Pasją”, przyznawaną osobom łączącym profesjonalizm, innowacyjność i zaangażowanie w służbie społeczności. Jak podkreślają organizatorzy, to tytuł dla tych, „którzy nie tylko zarządzają, ale realnie zmieniają swoje otoczenie”.

Za co doceniono Gminę Iława?

Konkurs wyróżnia inicjatywy z zakresu edukacji dla bezpieczeństwa, inwestycji infrastrukturalnych oraz projektów odpowiadających na potrzeby mieszkańców. W przypadku Iławy szczególnie zauważono działania na rzecz dzieci i młodzieży, a także przedsięwzięcia poprawiające bezpieczeństwo i jakość codziennego życia – od rozwiązań infrastrukturalnych, po programy profilaktyczne i społeczne.

Zdobycie aż trzech prestiżowych laurów jednego wieczoru to nie tylko powód do satysfakcji, ale też czytelny sygnał dla mieszkańców: samorząd konsekwentnie stawia na bezpieczeństwo jako fundament lokalnego rozwoju. Laureaty „Laurea Maxima”, certyfikatu i Znak Jakości zobowiązują do utrzymania wysokiego standardu – i do dalszych działań, które realnie przekładają się na spokojniejsze, bezpieczniejsze życie w gminie.

AL

Dlaczego kontenery PCK zniknęły z Nowego Miasta? Kluczowym powodem było wypowiedzenie umowy przez firmę Wtórpol, która przez lata odbierała, sortowała i sprzedawała tekstylia. Od 1 stycznia 2025 r. koszty zagospodarowania odpadów tekstylnych wzrosły niemal dwukrotnie, a jakość oddawanych ubrań dramatycznie spadła. Spółka uznała przedsięwzięcie za nieopłacalne, a Polski Czerwony Krzyż stracił nawet 7 mln zł rocznie, które dotąd wspierały działania charytatywne. Zniknięcie czerwonych pojemników szybko przełożyło się na kłopoty w terenie.

Efekt domina w Nowym Mieście Lubawskim

Najpierw był chaos, potem bezsilność. „Otwarta Szafa”, którą Nowomiejska Akademia Kobiet prowadziła od ponad trzech lat jako punkt wymiany i ponownego użycia dobrej jakości odzieży, zaczęła przyjmować nie dary, lecz odpady. Mieszkańcy, pozbawieni oficjalnych kontenerów, masowo podrzucali tam worki ze zniszczonymi ubraniami, butami i tekstyliami nienadającymi się do obiegu. Podczas jednego z dyżurów wolontariuszki musiały wyrzucić dziewięć worków rzeczy kwalifikujących się wyłącznie do utylizacji. Mimo monitoringu i regulaminu miejsc coraz częściej przypominało śmietnik, a alarm wolontariuszek — że jeśli sytuacja się nie zmieni, będą zmuszone zamknąć punkt — niestety właśnie stał się rzeczywistością: działalność „Szafy” zostaje zawieszona do odwołania, a wtorkowe dyżury w godz. 18.00–19.00 i przyjmowanie odzieży zostają wstrzymane.

Choć „Szafa” nie działa, problem nie znika. Odpowiedzialność zaczyna się przy domowej szafie i w chwili, gdy decydujemy, co z rzeczami zrobić. Oddawać należy wyłącznie czyste i kompletne ubrania,

„OTWARTA SZAFA” WSTRZYMANA

Nowomiejska Akademia Kobiet ostatecznie zawiesza działanie „Otwartej Szafy”. Nie będzie dyżurów ani przyjmowania ubrań dla potrzebujących. Decyzja zapada po miesiącach zmagania z napływem zniszczonych rzeczy i śmieci, które zaczęły trafiać do punktu po wycofaniu oficjalnych kontenerów PCK. To cios dla lokalnej pomocy i jasny sygnał, że odpowiedzialność za tekstylia zaczyna się u każdego z nas.

foto: Alina Laskowska

natomiast tekstylia podarte, mokre lub zniszczone trzeba przekazywać bezpośrednio do PSZOK-u. PCK zachęca samorządy i centra handlowe do tworzenia stałych punktów zbiórki, które mogą zastąpić kontenery, ale ich uruchomienie wymaga lokalnych decyzji i organizacji.

Nowe obowiązki gmin od 2025 roku

Zgodnie z unijną dyrektywą odpadową każda gmina musi zapewnić własny system odbioru tekstyliów. W praktyce zużyte ubrania i pościel powinny trafiać do Punktów Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych lub — po rozstrzygnięciu przetargów — do pojemników innych operatorów. Do tego czasu kluczowa pozostaje jakość

tęgo, co przekazujemy. Dobra odzież może wciąż komuś posłużyć, ale odpady tekstylne nie mogą zastępować pomocy.

Na koniec: idea, której trzeba bronić

„Otwarta Szafa” powstała, by dawać ubraniom drugie życie. Żeby kiedyś wróciła, potrzebuje czegoś więcej niż worków z rzeczami zostawianych „na wszelki wypadek”. Potrzebuje szacunku dla idei niemarnowania i zwykłej odpowiedzialności za wspólne dobro. Dziś ta odpowiedzialność spoczywa na mieszkańcach i samorządzie — od mądrych decyzji w domach po sprawną organizację systemu zbiórki w gminie.

ALINA LASKOWSKA

a.laskowska@gazetaolsztynska.pl

KONIEC SPORU O KOMUNIKACJĘ PUBLICZNĄ W KĘTRZYNIE

Spór o finansowanie transportu publicznego w Kętrzynie został zakończony. Po miesiącach napięć i wymiany listów otwartych burmistrz miasta Karol Lizurej i wójt gminy Kętrzyń osiągnęli porozumienie. Dzięki temu mieszkańcy obu samorządów mogą korzystać z bardziej dostępnej komunikacji zbiorowej.

– Iskrzyło, listy otwarte były dwa, i wójt, i burmistrza, natomiast z panem wójtem się znamy, lubimy. Dogadaliśmy się, jest porozumienie – mówił w Radiu Olsztyn burmistrz Kętrzyń.

Obecnie autobusy kursują m.in. na trasach Kętrzyń – Karolewo oraz Kętrzyń – Nowa Wieś – cmentarz komunalny. Ze względu na projektowe ograniczenia połączenia te obsługują spalinowe autobusy – plan niskoemisyjnej komunikacji dotyczył bowiem wyłącznie miasta.

Od trzech lat mieszkańcy Kętrzyń mogą korzystać z bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską. W tym czasie miasto zakupiło sześć elektrycznych

autobusów i trzy stacje ładowania, co było jednym z największych projektów transportowych w regionie.

Największa inwestycja od pół wieku

Podczas rozmowy na antenie Radia Olsztyn burmistrz Lizurej podkreślił również znaczenie budowanej przez Orlen tłoczni oleju rzepakowego. To inwestycja warta 850 milionów złotych, określana mianem najważniejszej dla Kętrzyń od 50 lat.

– Jest ważna nie tylko dla miasta, ale i dla całego województwa, ponieważ takich inwestycji w regionie dużo nie ma. Cieszę się, że to akurat Kętrzyń stał się gigantycznym placem budowy. Powstanie tu około 140 dobrze płatnych miejsc pracy – zaznaczył wójt miasta.

Rozwój tłoczni już dziś wywołuje duże zainteresowanie terenami inwestycyjnymi w jej sąsiedztwie. Na razie jednak miasto nie sprzedaje działek – czeka na konkretne oferty od firm, które realnie planują rozwijać tam swoją działalność.

SK / ŹRÓDŁO: RADIO OLSZTYN

PUKAJĄ DO DRZWI, A PO CHWILI BEZ PYTANIA ZRYWAJĄ USZCZELKI Z OKIEN

Bez pytania zrywają uszczelki z okien i proponują ich wymianę za kilka tysięcy złotych. Mieszkańcy Elbląga zgłaszają niepokojące wizyty osób podających się za fachowców od okien.

Do biura miejskiego rzecznika konsumentów w Elblągu docierają sygnały od mieszkańców, którzy zetknęli się z firmą z Pruszcza Gdańskiego. Jej przedstawiciele odwiedzają domy i mieszkania w godzinach przedpołudniowych. Rozpoczynają rozmowę o stanie uszczelek, a następnie – już po wpuszczeniu do środka – bez pytania zdejmują stare uszczelki i od razu proponują założenie nowych. Każda wizyta wygląda niemal identycznie. Dopiero w trakcie montażu klienci dowiadują się, że koszt usługi wynosi od 2500 do 3000 zł. Ostatnie zgłoszenia w tej sprawie napłynęły od mieszkańców z ul. Robotniczej w Elblągu.

– Proszę o daleko idącą ostrożność przy wpuszczaniu obcych osób do domu. Jeśli ktoś bez naszej zgody niszczy elementy wyposażenia mieszkania, należy wezwać go do natychmiastowego naprawienia szkody. W przypadku braku reakcji najlepiej zawiadomić policję – apeluje Paweł Rodziewicz, miejski rzecznik konsumentów.

Przepisy prawa przewidują ochronę w takich sytuacjach. Ustawa o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom

rynkowym zakazuje działań sprzecznych z dobrymi obyczajami, które mogą wprowadzać konsumenta w błąd lub wywierać na nim presję. Z kolei artykuł 388 Kodeksu cywilnego mówi o tzw. wyzysku, gdy jedna ze stron wykorzystuje położenie drugiej i żąda rażąco wygórowanego świadczenia.

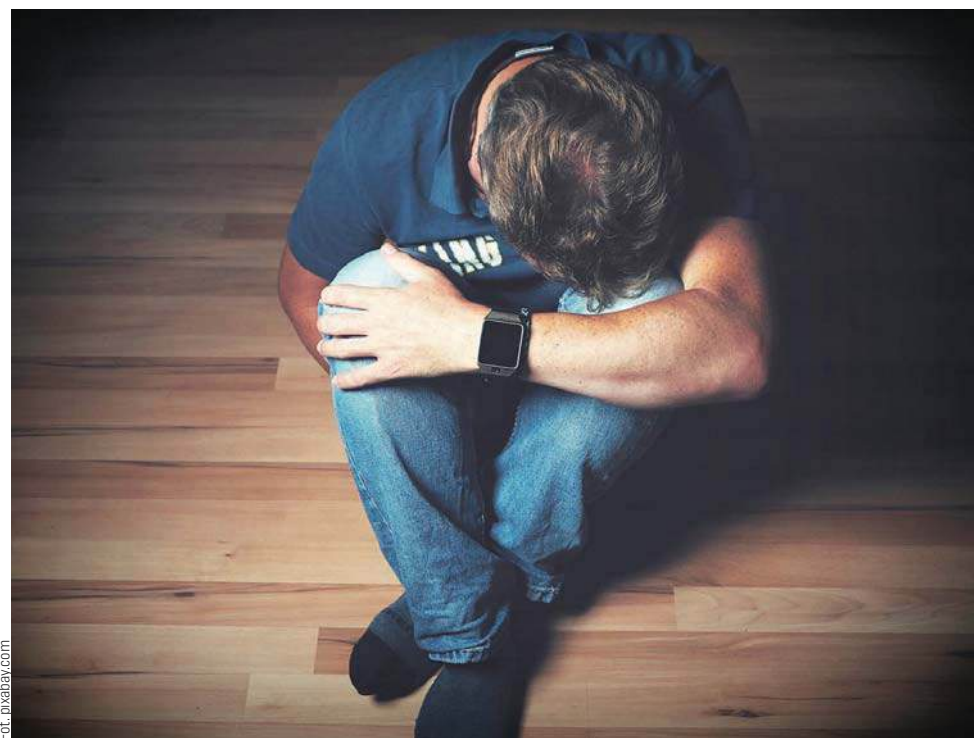
Miejski rzecznik konsumentów zachęca wszystkie osoby, które miały styczność z podobnymi praktykami, do zgłaszania sprawy do biura. Im szybciej informacje zostaną przekazane, tym większa szansa na ochronę kolejnych mieszkańców przed niekorzystnymi umowami. **EG**

Miejski rzecznik konsumentów przyjmuje mieszkańców Elbląga w budynku przy ulicy Kosynierów Gdyńskich 42. Poniżej podajemy szczegółowe dane kontaktowe oraz harmonogram pracy rzecznika.

Paweł Rodziewicz, miejski rzecznik konsumentów w Elblągu
ul. Kosynierów Gdyńskich 42, pok. nr 2
tel. (55) 239 34 56
adres do korespondencji:
Urząd Miejski w Elblągu
ul. Łączności 1
82-300 Elbląg

Dni i godziny udzielania porad konsumentom:
poniedziałek – 8.00-15.00
wtorek – 8.00-16.00
czwartek – 8.00-15.00

Zawsze uważaliśmy, że problem narkomanii nas nie dotyczy, że my, wykształceni i porządni ludzie, nie mamy z tym problemu. O tym, jak bardzo się myliliśmy, dowiedzieliśmy się w momencie, kiedy policja znalazła naszego syna nieprzytomnego w parku — opowiadają rodzice uzależnionego Adama. — W szpitalu dowiedzieliśmy się, że nasz syn jest skrajnie wycieńczony przez narkotyki. Okazało się, że jest uzależniony... Jak mogło do tego dojść? Jak to się stało, że nic nie zauważyliśmy? Do dziś się nad tym zastanawiamy i nie możemy uwierzyć, że ten koszmar wciąż trwa i odbiera nam nasze jedyne dziecko.

Adam obecnie przebywa w ośrodku dla uzależnionych

Czekali na cud

Rodzice Adama długo czekali na upragnione dziecko. Pierwsza ciąża zakończyła się poronieniem. Kiedy okazało się, że kolejna nie jest zagrożona, pani Ewa i pan Krzysztof szaleli z radości. Kobieta dbała o siebie, bo w głębi duszy bała się kolejnej straty. Kiedy w dziewiątym miesiącu ciąży na świat przyszedł Adaś, od razu stał się oczkiem w głowie całej rodziny.

— Oszałeliśmy ze szczęścia... Pokochaliśmy to maleństwo całym sercem. Był dla nas cudem — wspominają rodzice. — Potrafiliśmy godzinami wpatrywać się w śpiącego malca. Każdy jego ruch, uśmiech, spojrzenie były dla nas czymś niezwykłym. Kiedy mały zaczął chodzić i mówić, wydawało nam się, że jest najpiękniejszy i najmądrzejszy na świecie. Robiliśmy mu setki zdjęć, dokumentując każdy jego postęp. Adam nie sprawiał żadnych problemów w szkole podstawowej i średniej. Spędzaliśmy razem dużo czasu, jeździliśmy razem na wakacje czy ferie. Choć syn miał wszystko, nigdy nie uważał się za kogoś lepszego. Dla wszystkich był miły, uczynny, kochał zwierzęta. Los bezdomnych zwierzątek

nie był mu obojętny. Był wolontariuszem w schronisku. W domu też mieliśmy trzy psy i dwa koty, które Adaś przyniósł ze schroniska. Byliśmy naprawdę szczęśliwą rodziną.

Dumni z syna

Rodzinną idylla trwała. Rodzice byli bardzo dumni z syna, który dostał się na wymarzone studia w Warszawie. Wynajęli mu mieszkanie i co miesiąc przelewali pieniądze na jego konto na utrzymanie. Chłopak odwiedzał ich przynajmniej raz w miesiącu. Wydawało się, że wszystko jest w najlepszym porządku.

— Kiedy syn nas odwiedził po jakimś pół roku pobytu w Warszawie, był bardzo błydy, zmęczony... Taki jakiś inny — opowiada mama Adama. — Dużo spał i był bardzo nerwowy. Kiedy zapytałam go, co się dzieje, wykrzyknął mi, że chce go kontrolować, a on nie jest już dzieckiem. Trzasnął drzwiami i wyszedł z domu. Wrócił późno w nocy. Rano przeprosił mnie za swoje zachowanie i powiedział, że ma bardzo dużo nauki, bo na pierwszym roku dużo wymagają. Uspokoili mnie, że wszystko jest w porządku. Oczywiście uwierzyłam. Nawet mężowi tłumaczyłam,

że on taki ambitny, chce wszystko pozaliczyć i dlatego się stresuje. Gdybym wtedy domyśliła się, co tak naprawdę dzieje się w życiu mojego dziecka, nie pozwoliłabym mu wyjechać.

Uzależnienie niszczy ich dziecko

Z każdym przyjazdem Adama do domu rodzice z coraz większym niepokojem obserwowali zmiany, które w nim zachodziły. Nie był to już ich słodki syneczek. Bywały momenty, że potrafił przez cały pobyt nie rozmawiać z rodzicami, zamykał się w pokoju na całe dni. Czasem wychodził rano, a wracał, kiedy spali.

— Z niepokojem obserwowaliśmy zmianę naszego syna. Stał się dla nas taki obcy — kontynuuje smutną opowieść matka. — Tłumaczyliśmy sobie, że chce odreagować stres na studiach, że może przeżywa jakąś niespełnioną miłość. Prawda okazała się jednak o wiele bardziej bolesna i tragiczna. Nasz syn był narkomanem...

Pewnego dnia rodzice otrzymali wiadomość, że ich syn znajduje się w szpitalu w ciężkim stanie. Natychmiast wsiadli do auta i pojechali do Warszawy. Podczas rozmowy z lekarzem nie mogli uwierzyć w to, co usłyszeli. Okaza-

ło się, że chłopak jest na skraju wyczerpania, że wiele organów jest uszkodzonych. Przyjmowanie środków narkotycznych doprowadziło chłopaka do utraty neuronów odpowiedzialnych za funkcjonowanie ośrodkowego układu nerwowego. Degradacji uległy komórki nerwowe stymulujące istotne czynności życiowe, takie jak praca nerek czy mowa. Adam ma problemy z sercem i ciśnieniem tętniczym krwi oraz arytmie.

— Kiedy zobaczyłam Adasia na szpitalnym łóżku, nie poznałam go. To był wrak człowieka. — Matka płacze. — Nasz syn w wieku 21 lat wyglądał jak stary, ciężko chory człowiek. Nie widzieliśmy go od wakacji... Gdybym spotkała go na ulicy, minęłabym go jak kogoś obcego. Nasz piękny świat runął w jednej chwili jak domek z kart. Zaczęliśmy szukać pomocy...

Walczą o życie syna

— Adam obecnie przebywa w ośrodku dla uzależnionych. Ma duże trudności z mówieniem i poruszaniem się. Jest pod opieką specjalistów — opowiadają. — Gorzej jest z nami... Szukamy wsparcia, ale tak naprawdę dla rodziców czy osób

CHCIELIBYŚMY URATOWAĆ NASZEGO SYNA

Byli normalną, szczęśliwą rodziną, dopóki w życiu ich dziecka nie pojawiły się narkotyki. Zniszczyły mu zdrowie i życie. Niszczą też ich rodzinę, a rodzice szukają wszędzie pomocy i wsparcia.

— Modłę się, żeby Bóg dał mi siły i pozwolił wyciągnąć nasze dziecko z nałogu — mówi zrozpaczona matka.

współuzależnionych niewiele jest form pomocy. Spotykamy się z osobami, które mają w rodzinie kogoś uzależnionego od narkotyków. Dla alkoholików są różne grupy, spotkania, ale dla narkomanów niestety nie. A my cierpimy... Modłę się, żeby Bóg dał mi siły i pozwolił uratować nasze dziecko...

JOANNA KARZYŃSKA

j.karzyńska@gazetaolsztynska.pl

Problem uzależnienia może dotyczyć różnych substancji psychoaktywnych, w tym narkotyków. Gdzie szukać pomocy?

Pacjent w ramach Narodowego Funduszu Zdrowia (NFZ) może skorzystać z pomocy udzielanej w trybie ambulatoryjnym, dziennym i stacjonarnym (poradnia leczenia uzależnień, dzienny oddział, całodobowy ośrodek). Wybór formy leczenia i odpowiedniego rodzaju placówki jest niezmiernie istotny i zależy w głównej mierze od postawionej diagnozy, dlatego ważna jest współpraca ze specjalistą, który określi kierunek dalszego leczenia. Pomoc mogą uzyskać także członkowie rodzin uzależnionej osoby. Leczenie uzależnienia w placówkach posiadających kontrakt z NFZ jest bezpłatne. Z oferty leczenia mogą skorzystać ubezpieczone oraz nieubezpieczone osoby. Wszystkie chętne i zmotywowane osoby mogą skorzystać z oferty leczenia uzależnienia

w poradni leczenia uzależnień. Nie potrzebują one skierowania od lekarza. Wystarczy, że uzależniona osoba skontaktuje się z wybraną poradnią, a następnie zarejestruje na terapię i poczeka na swoją kolej.

Warto zaznaczyć, że w tym przypadku nie ma rejonicacji; pacjent może zgłosić się do dowolnego podmiotu leczniczego, niezależnie od jego miejsca zamieszkania. Ponadto zgodnie z polskim prawem leczenie uzależnionych osób jest dobrowolne. Przepis ten nie dotyczy jednak ubezwłasnowolnionych osób, skierowanych na leczenie w drodze postępowania sądowego. Zgodnie z ustawą o przeciwdziałaniu narkomanii na wniosek ustawowego przedstawiciela, krewnych w prostej linii, rodzeństwa lub faktycznego opiekuna albo z urzędu sąd rodzinny może skierować niepełnoletnią osobę uzależnioną na przymusowe leczenie i rehabilitację. Jego czasu nie określa się z góry, okres ten jednak nie może być dłuższy niż 2 lata. Informacje dotyczące leczenia można znaleźć na stronach NFZ <https://terminyleczenia.nfz.gov.pl/>, PARPA <https://www.parpa.pl/index.php/placowki-lecznictwa>, Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii <https://www.kbpn.gov.pl/porta?id=1> lub Krajowego Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom <https://pl-pl.facebook.com/KrajoweCentrumPrzeciwdzialaniaUzaleznieniomKCPCU>.

Worędziu o stanie Unii wygłoszonym 10 września 2025 r. Przewodnicząca Komisji Europejskiej Ursula von der Leyen przedstawiła kluczowe priorytety i flagowe projekty na nadchodzący rok, bazując na postępach, jakie UE poczyniła w ostatnich latach.

Europa walczy

— Walczy o pokój i jedność całego kontynentu — mówiła Ursula von der Leyen. — O wolną i niezależną Europę. Walczy o nasze wartości i nasze demokracje. O naszą wolność i naszą zdolność do decydowania o własnym losie. Nie ma wątpliwości — to jest walka o naszą przyszłość. Dzisiejsza rzeczywistość jest bezlitosna. I nie możemy pomijać milczeniem trudności, z jakimi zmagają się każdego dnia Europejczycy. Nie możemy bezczynnie czekać, aż ta burza przeminie. Właśnie trwa wytyczanie granic nowego światowego ładu opartego na władzy. Więc tak, Europa musi walczyć.

I właśnie dlatego czas na nową Europę. Na nowe pomysły na obronność i bezpieczeństwo. Pomocna ma być inicjatywa Eastern Flank Watch. UE musi przygotować plan działania na rzecz europejskiej gotowości obronnej i Europejski Semestr Obronny. Musi też nastąpić zmiana rozporządzenia w sprawie Europejskiej Straży Granicznej i Przybrzeżnej i muszą zostać wprowadzone nowe przepisy dotyczące zwalczania przestępczości zorganizowanej i nowy system sankcji za przemyt i handel ludźmi. Ursula von der Leyen wspomniała też o zmianach w rozporządzeniu w sprawie Europolu.

Konkurencyjność

— Dla niezależności Europy kluczowa będzie zdolność do konkurowania w dzisiejszym niespokojnym świecie — uważa Ursula von der Leyen. — W Europie dysponujemy wszystkimi elementami niezbędnymi do rozwoju: od jednolitego rynku po społeczną gospo-

BEZPIECZEŃSTWO, KONKURENCYJNOŚĆ I CAŁA RESZTA

We wrześniu każdego roku przewodnicząca Komisji Europejskiej wygłasza orędzie o stanie Unii w Parlamencie Europejskim. Jest to okazja do przedstawienia swojej wizji UE, podsumowania osiągnięć i ogłoszenia najważniejszych nadchodzących inicjatyw. Jakie główne tezy padły w tegorocznym orędziu?

darę rynkową. Zdajemy sobie jednak sprawę z siły niesprzyjających prądów ekonomicznych i geopolitycznych. Przekonał się także o tym, w jaki sposób nasze zależności mogą być wykorzystywane przeciwko nam. Z tego względu przeznaczymy ogromne środki na inwestycje w cyfrowe i czyste technologie. Dodatkowy rozwój będzie możliwy dzięki przyszłemu Funduszowi Konkurencyjności i podwojonemu finansowaniu programu „Horyzont Europa”, naszego programu poświęconego badaniom naukowym i innowacjom. Rozwiązujemy również problem kluczowych wąskich gardeł wskazanych w raporcie Dragiego: od energii poprzez kapitał i inwestycje aż po uproszczenia. Przeprowadziliśmy dialogi strategiczne z przedstawicielami szeregu kluczowych sektorów prze-

mysłów motoryzacyjnego, chemicznego, stalowego, farmaceutycznego, obronności i rolnictwa. Ze wszystkich tych sektorów płynie spójny przekaz. By chronić miejsca pracy, musimy ułatwić prowadzenie działalności gospodarczej w Europie. Przedstawione dotychczas zbiorcze pakiety legislacyjne przyniosą realne zmiany. Mniej papierkowej roboty oraz prostsze i mniej dublujące się przepisy. Nasze propozycje zaoszczędzą europejskim przedsiębiorstwom 8 miliardów euro kosztów związanych z biurokracją rocznie. Przykładowo cyfrowe euro ułatwi życie przedsiębiorstwom i konsumentom.

A kolejne pakiety są już w drodze, na przykład dotyczące mobilności wojaskowej czy cyfryzacji. Dla innowacyjnych przedsiębiorstw przygotowujemy tak zwany 28. system

prawny i przyspieszamy prace nad unią oszczędności i inwestycji. W Europie działa wiele obiecujących start-upów z obszaru kluczowych technologii, takich jak technologie kwantowe, sztuczna inteligencja czy biotechnologia. W miarę rozwoju takich firm ograniczona dostępność kapitału wysokiego ryzyka sprawia, że muszą one zwracać się do zagranicznych inwestorów. Tym samym Europę opuszczają pieniądze i traci ona miejsca pracy. Ponadto zagraża to naszej suwerenności technologicznej. Dlatego Komisja podejmie współpracę z prywatnymi inwestorami w ramach war- tego miliarda euro Europejskiego Funduszu na rzecz Przedsiębiorstw Scale-up. Pomoże on dokonać znacznych inwestycji w nowe, szybko rozwijające się przedsiębiorstwa w kluczowych obszarach technologii.

Chcemy, aby najwybitniejsi Europejczycy wybierali Europę — przekonywała Ursula von der Leyen.

Podsumowując, plan działania na rzecz jednolitego rynku do 2028 r., ustawa o akceleratorze przemysłowym, pakiety zbiorcze, 28. system i europejski akt o innowacjach, pakiet dotyczący europejskich sieci i unijny akt dotyczący rozwoju chmury obliczeniowej i sztucznej inteligencji — to wszystko konkretne plany mające poprawić unijną konkurencyjność, która ostatnio znacząco spada.

Czyste i cyfrowe

— Działania te wspomogą również inwestycje w technologie napędzające naszą gospodarkę — kontynuowała przewodnicząca. — Weźmy na przykład sztuczną inteligencję. Europejska AI jest kluczowa dla naszej niezależności w przyszłości. Pomoże w funkcjonowaniu naszego przemysłu i naszych społeczeństw, od opieki zdrowotnej po obronność. Dlatego skoncentrujemy się na pierwszych kluczowych elementach: od aktu wspierania rozwoju chmury i AI po inicjatywę „Quantum Sandbox”. Dokonujemy ogromnych inwestycji w gigafabryki sztucznej inteligencji. Wspierają one nasze innowacyjne start-upy w opracowywaniu, szkoleniu i wdrażaniu modeli AI nowej generacji. Gdy zaproponowaliśmy współpracę sektorowi prywatnemu, odzew był ogromny. Jeszcze dziś planują spotkać się z dyrektorami największych europejskich liderów technologicznych. Przekazają oni swoją europejską deklarację w sprawie AI i technologii. Tym samym wyrażają zobowiązanie do inwestowania w suwerenność technologiczną Europy.

Jakość życia

— Przedstawimy również szereg pakietów dotyczących przystępności cenowej i kosztów utrzymania

— zapewniała Ursula von der Leyen w tegorocznym orędziu. — Pozwolę sobie przedstawić państwu cztery znamienne przykłady. Pierwszym z nich jest energia. Gdy koszty energii rosną, i nie chodzi tylko o wyższe rachunki, ma to przełożenie na każdą sferę życia. Wiemy, co doprowadziło do wzrostu cen: zależność od rosyjskich paliw kopalnych. Nadszedł więc czas, aby pozbyć się brudnych rosyjskich paliw kopalnych. Wiemy też, co obniża ceny: czysta energia rodzima. Musimy generować więcej rodzimej energii z odnawialnych źródeł, a energia jądrowa powinna być podstawą.

Trzy kolejne przykłady to ceny nieruchomości, samochody — od tej branży zależą miliony miejsc pracy — oraz żywność i bezpieczeństwo żywnościowe.

Globalna Europa

Komunikacja humanitarna, pakt dla Śródziemnomorza, strategiczny program UE — Indie to tylko kilka z pomysłów i planów na globalną Europę. — Większa i silniejsza Unia jest gwarancją bezpieczeństwa nas wszystkich — mówiła Ursula von der Leyen. — A przyszłość Ukrainy, Mołdawii i Bałkanów Zachodnich jest w naszej Unii. Dokonajmy kolejnego zjednoczenia Europy.

W orędziu było też o europejskiej sprawiedliwości społecznej. Przewodnicząca KE przypominała nam wszystkim, jakie są nasze wspólne europejskie wartości i jak ważna jest demokracja. Mówiła o wizjach globalnej Europy. Nie zabrakło też wzruszających momentów, jak ten, gdy Ursula von der Leyen poprosiła o oddanie hołdu Saszy, Ludmile i całej Ukrainie za jej niesłabnącą walkę o wolność.

Niech żyje Europa!

MAGDALENA MARIA BUKOWIECKA
m.bukowiecka@gazetaolsztynska.pl

EUROPE DIRECT
Warmia i Mazury

OLSZTYŃSKIE KINA

REPERTUAR AWANGARDA

Piątek, 12 września

„Teściowie 3” - prod. Polska : godz. 18.00
 „Eden” - prod. USA : godz. 18.00
 „Moi synowie” - prod. Belgia, Francja : godz. 18.00
 „Teściowie 3” - prod. Polska : godz. 19.45
 „Cinema Paradiso” - prod. Francja, Włochy : godz. 20.00
 „Trzy miłości” - prod. Polska : godz. 20.00

Sobota, 13 września

„Teściowie 3” - prod. Polska : godz. 16.00
 „Triumf serca” - prod. Polska, USA : godz. 16.00
 „Moi synowie” - prod. Belgia, Francja : godz. 16.00
 „Teściowie 3” - prod. Polska : godz. 17.45
 „Cinema Paradiso” - prod. Francja, Włochy : godz. 18.00
 „One to One : John i Yoko” - prod. Wielka Brytania : godz. 18.00
 „Amadeusz” - prod. USA : godz. 19.30
 „Eden” - prod. USA : godz. 20.00
 „Trzy miłości” - prod. Polska : godz. 20.00

Niedziela, 14 września

„Teściowie 3” - prod. Polska : godz. 16.00
 „Triumf serca” - prod. Polska, USA : godz. 16.00
 „Moi synowie” - prod. Belgia, Francja : godz. 16.00
 „Teściowie 3” - prod. Polska : godz. 17.45
 „Cinema Paradiso” - prod. Francja, Włochy : godz. 18.00
 „One to One : John i Yoko” - prod. Wielka Brytania : godz. 18.00
 „Amadeusz” - prod. USA : godz. 19.30
 „Eden” - prod. USA : godz. 20.00
 „Trzy miłości” - prod. Polska : godz. 20.00

REPERTUAR MULTIKINO

Piątek, 12 września

TEŚCIOWIE 3: 11:00, 12:00, 13:15, 14:15, 15:30, 16:30, 17:45, 18:45, 20:00, 21:00, 22:45
 DEMON SLAYER: KIMETSU NO YAIBA INFINITY CASTLE / napisy: 11:00, 13:00, 14:15, 16:15, 17:30, 19:30, 20:45, 22:15
 OBECNOŚĆ 4: OSTATNIE NAMASZCZENIE / napisy: 11:15, 14:15, 15:20, 17:15, 18:15, 20:15, 21:15, 22:30
 DOWNTON ABBEY: WIELKI FINAŁ / napisy: 17:00, 19:45
 BLUEY W KINIE: KOLEKCJA POBAWMY SIĘ W SZEFA KUCHNI / familijny / dubbing: 10:10, 12:25
 PAN WILK I SPÓŁKA 2 / familijny / dubbing: 10:00, 13:45
 O PSIE, KTÓRY JEŹDZIŁ KOLEJĄ 2 / familijny: 10:00, 11:30
 ZNIKNIECIA / napisy: 18:35
 EDEN / napisy: 21:25
 EDDINGTON / napisy: 12:10
 JURASSIC WORLD: ODRODZENIE / dubbing: 10:00
 NIESAMOWITE PRZYGODY SKARPETEK / familijny / dubbing: 10:20, 13:45, 15:20
 TRZY MIŁOŚCI: 16:15

Sobota, 13 września

TEŚCIOWIE 3: 11:00, 12:00, 13:15, 14:15, 15:30, 16:30, 17:45, 18:45, 20:00, 21:00, 22:45
 DEMON SLAYER: KIMETSU NO YAIBA INFINITY CASTLE / napisy: 11:00, 13:00, 14:15, 16:15, 17:30, 19:30, 20:45, 22:15
 OBECNOŚĆ 4: OSTATNIE NAMASZCZENIE / napisy: 11:15, 14:15, 17:15, 18:15, 20:15, 21:15, 22:30
 DOWNTON ABBEY: WIELKI FINAŁ / napisy: 17:00, 19:45
 BLUEY W KINIE: KOLEKCJA POBAWMY SIĘ W SZEFA KUCHNI / familijny / dubbing: 10:10, 12:25
 PAN WILK I SPÓŁKA 2 / familijny / dubbing: 10:00, 13:45
 O PSIE, KTÓRY JEŹDZIŁ KOLEJĄ 2 / familijny: 11:30
 ZNIKNIECIA / napisy: 18:35
 EDEN / napisy: 21:25
 EDDINGTON / napisy: 11:50
 JURASSIC WORLD: ODRODZENIE / dubbing: 10:00
 NIESAMOWITE PRZYGODY SKARPETEK / familijny / dubbing: 10:20, 13:45, 15:20
 TRZY MIŁOŚCI: 16:15

Niedziela, 14 września

TEŚCIOWIE 3: 11:00, 12:00, 13:15, 14:15, 15:30, 16:30, 17:45, 18:45, 20:00, 21:00, 22:45
 DEMON SLAYER: KIMETSU NO YAIBA INFINITY CASTLE / napisy: 13:00, 14:15, 16:15, 17:30, 19:30, 20:45
 OBECNOŚĆ 4: OSTATNIE NAMASZCZENIE / napisy: 11:15, 14:15, 16:15, 17:15, 18:15, 20:15, 21:15,
 DOWNTON ABBEY: WIELKI FINAŁ / napisy: 17:00, 19:45
 BLUEY W KINIE: KOLEKCJA POBAWMY SIĘ W SZEFA KUCHNI / familijny / dubbing: 10:10, 12:25
 PAN WILK I SPÓŁKA 2 / familijny / dubbing: 10:00, 13:45
 O PSIE, KTÓRY JEŹDZIŁ KOLEJĄ 2 / familijny: 10:20, 11:30
 ZNIKNIECIA / napisy: 18:35
 EDEN / napisy: 21:30
 EDDINGTON / napisy: 11:05
 JURASSIC WORLD: ODRODZENIE / dubbing: 10:00
 NIESAMOWITE PRZYGODY SKARPETEK / familijny / dubbing: 10:20, 13:45, 15:20
 TRZY MIŁOŚCI: 16:15

REPERTUAR HELIOS

Piątek, 12 września

TEŚCIOWIE 3: 11:50, 13:00, 14:00, 15:15, 16:15, 17:30, 18:30, 19:45, 20:45
 Demon Slayer: Kimetsu no Yaiba Infinity Castle w Helios Anime / napisy: 14:00, 17:00, 19:15, 20:15
 NIESAMOWITE PRZYGODY SKARPETEK 2 / familijny / dubbing: 11:40, 15:50
 TRIUMF SERCA / lektor: 13:15
 TRIUMF SERCA / napisy: 19:30
 DOWNTON ABBEY: WIELKI FINAŁ / napisy: 14:30, 20:00
 OBECNOŚĆ 4: OSTATNIE NAMASZCZENIE / napisy: 12:00, 15:00, 16:00, 18:00, 19:00, 21:00
 O PSIE, KTÓRY JEŹDZIŁ KOLEJĄ 2 / familijny: 12:10, 17:15
 PAN WILK I SPÓŁKA 2 / familijny / dubbing: 11:30, 17:40
 SMERFY: WIELKI FILM / familijny / dubbing: 11:20
 ZNIKNIECIA / napisy: 16:30
 EDEN / napisy: 13:40
 EDDINGTON / napisy: 12:45

Sobota, 13 września

TEŚCIOWIE 3: 10:45, 13:00, 14:00, 15:15, 16:15, 17:30, 18:30, 19:45, 20:45
 Demon Slayer: Kimetsu no Yaiba Infinity Castle w Helios Anime / napisy: 11:30, 14:00, 17:00, 19:15, 20:15
 NIESAMOWITE PRZYGODY SKARPETEK 2 / familijny / dubbing: 10:00, 11:40, 15:50
 TRIUMF SERCA / lektor: 13:15
 TRIUMF SERCA / napisy: 19:30
 DOWNTON ABBEY: WIELKI FINAŁ / napisy: 14:30, 20:00
 OBECNOŚĆ 4: OSTATNIE NAMASZCZENIE / napisy: 12:00, 15:00, 16:00, 18:00, 19:00, 21:00
 O PSIE, KTÓRY JEŹDZIŁ KOLEJĄ 2 / familijny: 10:20, 17:15
 PAN WILK I SPÓŁKA 2 / familijny / dubbing: 11:15, 17:40
 SMERFY: WIELKI FILM / familijny / dubbing: 11:45
 ZNIKNIECIA / napisy: 16:30
 EDEN / napisy: 13:40
 EDDINGTON / napisy: 12:45

Niedziela, 14 września

TEŚCIOWIE 3: 10:40, 13:00, 14:00, 15:15, 16:15, 17:30, 18:30, 19:45, 20:45
 Demon Slayer: Kimetsu no Yaiba Infinity Castle w Helios Anime / napisy: 10:00, 14:00, 17:00, 20:15
 NIESAMOWITE PRZYGODY SKARPETEK 2 / familijny / dubbing: 10:10, 11:40, 13:30
 TRIUMF SERCA / lektor: 14:45
 TRIUMF SERCA / napisy: 19:30
 DOWNTON ABBEY: WIELKI FINAŁ / napisy: 14:30, 20:00
 OBECNOŚĆ 4: OSTATNIE NAMASZCZENIE / napisy: 11:30, 15:00, 17:00, 18:00, 20:00, 21:00
 O PSIE, KTÓRY JEŹDZIŁ KOLEJĄ 2 / familijny: 11:20, 12:30, 17:15
 PAN WILK I SPÓŁKA 2 / familijny / dubbing: 10:00, 17:40
 SMERFY: WIELKI FILM / familijny / dubbing: 11:50
 ZNIKNIECIA / napisy: 19:15
 EDEN / napisy: 13:10
 EDDINGTON / napisy: 13:45

OLSZTYŃSKIE KINA, OLSZTYN I OKOLICE

12 WRZEŚNIA

Jubileuszowy koncert Chóru Cantabile

Olsztyn

Cantabile to coś więcej niż chór, to wspólnota młodych dziewcząt które dzielą pasję do śpiewu, przeżywają razem muzykę i budują przyjaźnie na całe życie. Chórystki wyróżniają się muzykalnością, emocjonalnością i perfekcją wykonawczą. Chór Cantabile cechuje nie tylko spójne brzmienie i precyzyjna intonacja ale także starannie dopracowana choreografia, która towarzyszy wielu wykonywanym utworom dodając im dodatkowej ekspresji i scenicznej dynamiki. Ponadto chór dziewczęcy Cantabile to pięciokrotny zdobywca Grand Prix i wielokrotny laureat najwyższych nagród w prestiżowych ogólnopolskich i międzynarodowych konkursach chóralskich m.in. w Austrii, Belgii, Czechach, Chorwacji, Hiszpanii i na Słowacji. Chór wielokrotnie uczestniczył w ogólnopolskich i międzynarodowych. **Godz. 18.00, Warmińsko-Mazurska Filharmonia im. F. Nowowiejskiego, ul. Głowackiego 1.**

13 WRZEŚNIA

Fish & Adventure – Targi Wędkarskie i Outdoorowe w Olsztynie!

Olsztyn

Dla kogo są te targi?
 – Dla wędkarzy – zarówno zawodowców, jak i hobbystów
 – Dla rodzin szukających ciekawego i wartościowego sposobu na spędzenie czasu
 – Dla wszystkich, którzy chcą poczuć klimat Warmii i Mazur!
 Co czeka na odwiedzających?
 – premiery sprzętu wędkarskiego i outdoorowego
 – spotkania z ekspertami, prelekcje i warsztaty
 – ogromna strefa wystawców – od przynęt, przez kajaki i namioty, po odzież techniczną
 – rodzinna strefa outdoorowa – aktywności survivalowe i edukacyjne dla dzieci i dorosłych!
Godz. 10.00, Hala Urania, al. Marszałka Józefa Piłsudskiego 44.

13 WRZEŚNIA

Baby Filharmonia – dla dzieci do 2,5 lat wraz z opiekunami

Olsztyn

To nie jest tradycyjny koncert – to zanurzenie w muzyce, która płynie naturalnie, bez słów, ale z ogromną emocjonalną mocą. Brak sceny, bliskość wykonawcy i interaktywna formuła sprawiają, że każde dziecko – nawet to najmłodsze – staje się współuczestnikiem wydarzenia. Dopelnieniem dźwięków są barwne rekwizyty: chusta animacyjna, szarfy, lekkie piłeczki, a nawet bańki mydlane, które pomagają dzieciom w sensorycznym odkrywaniu rytmu i przestrzeni. Dzieci i opiekunowie zajmują miejsca swobodnie – na poduszkach, blisko muzyki, blisko siebie. Każdy uczestnik może reagować w swoim tempie: wsłuchiwać się, gaworzyć, poruszać się lub po prostu być. **Godz. 9.30, Filharmonia Warmińsko-Mazurska (sala kameralna), ul. Głowackiego 1.**

Co, gdzie, kiedy?

Olsztyn i okolice

13 WRZEŚNIA Francuskie Śniadanie na Piętrze

Olsztyn
Rozpoczniemy nasz rok kulturalny pysznym francuskim śniadaniem, na stole pojawią się świeże croissanty, brioche i aromatyczna

kawa. To będzie idealny moment, by poznać naszą ofertę kulturalną i edukacyjną oraz spotkać zespół. Przy stole i w salach czekają na Was interaktywne gry i zabawy językowe – dla dzieci, młodzieży i dorosłych. Każdy, niezależnie od wieku czy poziomu znajomości języka, znajdzie coś dla siebie. Będzie okazja, by uczyć się przez zabawę, porozmawiać i spędzić czas w przyjaznej, rodzinnej atmosferze.
Godz. 10.00, Centrum Polsko-Francuskie Côtes d'Armor Warmia i Mazury, ul. Dąbrowszczaków 39.

13 WRZEŚNIA EDD: Zapraszamy do Pałacu w Łęczanach

Łęczany
Pałac w Łęczanach na co dzień nie jest dostępny dla zwiedzających, dlatego to wydarzenie to wyjątkowa okazja, by poznać jego historię, zajrzeć do reprezentacyjnych wnętrz i przespacerować się po zabytkowym parku. Zwiedzanie w potrwa około godziny i odbywać się będzie z przewodnikiem.
Godz. 10.00, Łęczany gm. Reszel.

13 WRZEŚNIA X Ogólnopolskie Święto Sera na UWM

Olsztyn
Świątując dekadę wspólnej pasji do serów, organizatorzy przygotowują prawdziwą ucztę smaków. Na gości festiwalowych czeka bogactwo tradycji, różnorodność receptur i najwyższa jakość produktów mleczarskich z całej Polski. Od dziesięciu lat inicjatywa łączy producentów i konsumentów, inspirując do świadomego wyboru produktów mlecznych i pielęgnowania zdrowych nawyków żywieniowych od najmłodszych lat.
Godz. 10.00, Centrum Konferencyjno-Szkoleniowe UWM, ul. Dybowskiego 11.

13 WRZEŚNIA parkrun Olsztyn

Olsztyn
Parkrun to bezpłatne, organizowane przez lokalną społeczność spotkania, w ramach których można maszerować, truchtać, biegać, być wolontariuszem lub kibicem. Dystans tras parkrun to 5 km, a spotkania odbywają się w każdą sobotę rano. Parkrun to inicjatywa otwarta i przeznaczona dla każdego bez względu na umiejętności i kondycję, w której nie ma limitu czasu. Każdy bez wyjątku jest bardzo mile widziany w ramach naszych spotkań.
Godz. 9.00, Park Celtralny, okolice Fontanny „Układ Słoneczny”.

13 WRZEŚNIA EDD: Wystawa „Widoki przeszłości, obrazy teraźniejszości. Architektura Olsztyna w czasie”

Olsztyn
Wystawa „Widoki przeszłości, obrazy teraźniejszości. Architektura Olsztyna w czasie” to zestawienie zdjęć archiwalnych fotografii Olsztyna i współczesnych ujęć wykonanych dokładnie w tych samych miejscach. To spotkanie przeszłości z teraźniejszością w przestrzeni miejskiej – na ulicach, placach, w sylwetkach budynków czy detalach architektonicznych. Wystawę wzbogacają plany i rysunki architektoniczne – od dawnych kamienic po obiekty użyteczności publicznej.
Godz. 10.00, Archiwum Państwowe, ul. Partyzantów 18.

13 WRZEŚNIA EDD: Ostródzki BUNKIER. Relikt czasów minionych czy nowoczesna resursa obywatelska?

Ostróda
Spacer edukacyjny: od skrzyżowania ulic Czarnieckiego i Grunwaldzkiej do „BUNKRA” przy skrzyżowaniu ulic Czarnieckiego i Jagiello.
„BUNKIER” to potoczna nazwa pierwszego centrum handlowego w Ostródzie, wybudowanego w latach 70. XX wieku. Spacer ma na celu przybliżenie historii tej części miasta oraz refleksję nad jej społecznym potencjałem.

W programie spaceru:

- krótkie wprowadzenie do historii kształtowania się południowej części Ostródy wzdłuż obecnej ulicy Czarnieckiego (tzw. „górne miasto”).
 - społeczno-gospodarcza charakterystyka urbanizacji górnego miasta.
 - prezentacja budynku „BUNKRA” oraz okoliczności jego powstania.
 - „bunkrowe” wspomnienia mieszkańców Ostródy.
 - dyskusja na temat możliwości wykorzystania „BUNKRA” do celów społecznie użytecznych.
- Godz. 10.00, ul. Czarnieckiego 36.**

13 WRZEŚNIA EDD: Młoda architektura w średniowiecznym mieście

Frombork
Frombork jest kojarzony głównie z monumentalną architekturą gotycką Wzgórza Katedralnego. Odbudowa miasta w czasach PRL-u wprowadziła w tę historyczną przestrzeń wiele obiektów, które dziś stanowią element kulturowej tożsamości miejsca.
Godz. 10.00, Muzeum Mikołaja Kopernika we Fromborku, ul. Katedralna 8.

13 WRZEŚNIA Baby Filharmonia – dla dzieci do 2,5 lat wraz z opiekunami

Olsztyn
To nie jest tradycyjny koncert – to zanurzenie w muzyce, która płynie naturalnie, bez słów, ale z ogromną emocjonalną mocą. Brak sceny, bliskość wykonawcy i interaktywna formuła sprawiają, że każde dziecko – nawet to najmłodsze – staje się współuczestnikiem wydarzenia. Dopelnieniem dźwięków są barwne rekwizyty: chusta animacyjna, szarfy, lekkie piłeczki, a nawet bańki mydlane, które pomagają dzieciom w sensorycznym odkrywaniu rytmu i przestrzeni. Dzieci i opiekunowie zajmują miejsca swobodnie – na poduszkach, blisko muzyki, blisko siebie. Każdy uczestnik może reagować w swoim tempie: wstuchiwać się, gaworzyć, poruszać się lub po prostu być.
Godz. 10.30, Filharmonia Warmińsko-Mazurska (sala kameralna), ul. Głowackiego 1.

🏠 NIERUCHOMOŚCI

sprzedam

WWW.DOMKIANGIELSKIE.PL 503-103-703

⚙️ PRACA

dam pracę

ZATRUDNIĘ w gospodarstwie rolnym tel. 691-671-723

POSZUKUJĘ pracowników ogólnobudowlanych tzw. zło-

tych rącek. Dobrze płacę. Możliwość współpracy na pełny etat, ale również jako praca dodatkowa, 608-545-251

ZATRUDNIĘ w gospodarstwie rolnym, 601-772-124

🏥 ZDROWIE I URODA

ZDROWIE to życie zadbaj o nie. Pomagam, 606-543-992

🚜 ROLNICTWO

ciągniki

CIĄGNIK, Case 4210A, 692-981-670

Pani Weronice Góreckiej wyrazy głębokiego współczucia z powodu śmierci Męża

składają Kierownik Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jezioranach oraz Pracownicy

1028250pb1-a-M

Panu Mirosławowi Ustianowskiemu wyrazy głębokiego współczucia z powodu śmierci Mamy

składają Dyrekcja i Pracownicy Wojewódzkiej Stacji Pogotowia Ratunkowego w Olsztynie

1029250pb1-a-M

USŁUGI
POGRZEBOWE

ARKA
Elżbieta Michałowska Anna Michałowska

OLSZTYN (Zatorze), ul. M. Zientary-Malewskiej 2A

☎ 89 534 72 42, 605 635 908

OLSZTYN (Jaroty), ul. Herberta 16/24
(wejście od Wilczyńskiego, naprzeciw „Medyka”)

☎ 89 526 66 01, 605 665 909

www.arkaolsztyn.pl

Całodobowy przewóz zmarłych

6146190pb1-k-M

JUŻ OTWARTE! DOM POGRZEBOWY OLSZTYN-DYWITY

USŁUGI POGRZEBOWE • pogrzeby urnowe od 4800 zł

OFERUJEMY:

- * kremację w naszym krematorium
- * salę pożegnań z możliwością organizacji mszy pogrzebowej
- * nowoczesną chłodnię
- * trumny, urny
- * limuzynę pogrzebową marki Mercedes

Dom Pogrzebowy i Krematorium Drejka, Olsztyn, ul. Wadąska 50, tel. 48 731 108 108, e-mail: dompogrzebowy.olsztyn@gmail.com

312250trb-d-G

Smaki, barwy i tradycja – Dożynki w Biskupcu na medal!

Uroczystości zainaugurowała Msza Święta w Kościele pw. Św. Jana Chrzciciela, podczas której mieszkańcy dziękowali za plony i prosili o pomyślność na kolejny rok. Następnie barwny korowód dożynkowy przeszedł ulicami miasta do amfiteatru miejskiego, gdzie odbyła się oficjalna część święta.

Sołectwa po raz kolejny udowodniły, że dożynki w Biskupcu to wydarzenie, na które czeka się cały rok. Barwne stoiska, tradycyjne chleby, misterne wieńce i lokalne przysmaki przyciągały tłumy i zachwycały pomysłowością. Ceremonię tradycyjnie otworzyli Starostowie Dożynkowi – Edyta Grzybowska i Roman Gacloch z sołectwa Czerwonka. To właśnie oni wręczyli burmistrzowi Biskupca Kamilowi Kozłowskiemu symboliczny bochen chleba – znak wdzięczności rolników i szacunku dla ziemi. Jak co roku centralnym punktem obchodów było składanie darów przez sołectwa. Ich przepiękne chleby dożynkowe stały się prawdziwymi dziełami sztuki, łączącymi tradycję, kunszt i dumę

z lokalnych plonów. Nie zabrakło też zdrowej rywalizacji. Komisja konkursowa miała twardy orzech do zgryzienia, wybierając zwycięzców w trzech kategoriach konkursów dożynkowych:

Najpiękniejsze stoisko: I miejsce – Kamionka, II – Najdymowo i Bredynki, III – Borki Wielkie i Raszag.

Wieniec dożynkowy: I miejsce – Kobyły, II – Sadowo i Rudziska, III – Labuszewo, Stryjowo i Mojtyny.

Chleb dożynkowy: I miejsce – Czerwonka, II – Rzeck, III – Wilimy.

W trakcie uroczystości burmistrz Kamil Kozłowski wyróżnił także najbardziej zasłużonych rolników z gminy. Halinę i Andrzeja Prusik (Najdymowo), Dorotę i

Marcina Socha (Biskupiec Kolonia Długa), Urszulę i Roberta Kęszczyk (Labuszewo) oraz Emilię i Roberta Kwas (Bieśkówko).

Tegoroczne święto uświetniła delegacja z partnerskiej gminy Oleksandria na Ukrainie, na czele z burmistrzem tego miasta. Na ręce burmistrza Kamila Kozłowskiego przekazali oni tradycyjny chleb Korowaj – symbol solidarności i przyjaźni. Goście nie kryli wzruszenia i zachwytu polską gościnnością oraz pięknem biskupieckich dożynek.

Jednym z bardziej emocjonujących momentów dnia była kulinarna rywalizacja – „Bitwa o Warmińską Golonkę” przygotowana przez firmę Warmia. Jury nie mia-

ło łatwego zadania, ale zwyciężyło Sołectwo Kobyły, którego golonka zachwyciła smakiem i prezentacją. Ich przepis trafi na limitowaną serię opakowań Zakładów Mięsnych Warmia, a sołectwo otrzymało dodatkowo nagrodę finansową w wysokości 2000 zł.

Ogromne słowa uznania należą się Fundacji Egger, która kolejny raz wsparła sołectwa Gminy Biskupiec, przekazując bony o wartości 2000 zł każdej miejscowości biorącej udział w obchodach.

Całości dopełniły występy artystyczne, wspólne śpiewanie, taniec i biesiada do wieczora. Bo przecież dożynki to nie tylko dziękczynienie za plony, ale też święto wspólnoty, radości i tradycji.

SPRINTEM

BOKS\\\\ Wicemistrzyni olimpijska Julia Szeremeta (57 kg) zapewniła sobie co najmniej brązowy medal, podobnie jak Aneta Rygielska (60 kg) i Agata Kaczmarska (+80 kg) w mistrzostwach świata w Liverpoolu.

Szeremeta stoczyła bardzo wyrównaną walkę z wyzsza o pół głowy Kazaszka Kariną Ibragimową. Srebrna medalistka z igrzysk w Paryżu tym razem trzymała wysoko gardę, czując respekt przed rywalką. W całym pojedynku zawodniczki wyprowadziły mało ciosów. Po drugiej rundzie rywalka prowadziła w punktacji sędziowskiej. Ostatecznie trzecią część starcia należała już do Polki, która wygrała 3:2 (29:28, 29:28, 29:28, 28:28, 28:29). Ibragimowa to trzykrotna medalistka mistrzostw świata (2018, 2022 i 2023), które organizowała jeszcze federacja IBA. O finał Polka powalczy z Kolumbijką Valerią Arboledą Mendoza. Aneta Rygielska i Agata Kaczmarska również zapewniły sobie co najmniej brązowe medale, wygrywając - odpowiednio - jednogłośnie z Japonką Ayaką Taguchi i Chiną Yilian Zhan. Rygielska w półfinale zmierzy się z Chiną Chengyu Yang, a Kaczmarska z Kazaszka Jeldaną Talipową. Trójka Polek w półfinałach wystąpi w piątek. Pozostali biało-czerwoni nie zdolali przejść przez sito ćwierćfinałowe.

FUTSAL\\\\ W 3. kolejce Ekstraklasy Construct Lubawa na wyjeździe wygrał 6:4 z Legią Warszawa. W sobotę o godz. 16 lubawianie także na wyjeździe zmierzą się z AZS UŚ Katowice.

• **Czołówka tabeli:** 1. Futsal Leszno - 9; 2. Rekord Bielsko-

Fot. Petr Sulcik

Zbigniew Staniszewski zadebiutuje na torze w Rydze

-Biała - 7; 3. Eurobus Przemysł - 6; 4. Construct Lubawa - 6; 5. Piast Gliwice - 6; 6. Legia Warszawa - 6; 7. We-Met Futsal Club Kamienica Królewska - 6; 8. Futsal Świecie - 6.

PIŁKA NOŻNA\\\\ W 5. kolejce kobiecej Ekstraligi Stomilanki Olsztyn zagrają na wyjeździe z Górnikiem Łęczna (sobota, g. 14). Górnik z 10 punktami jest trzeci, a Stomilanki z zerowym dorobkiem punktowym zamykają tabelę.

TENIS\\\\ W 3. kolejce Superligi Dekorglass Działdowo zagra w piątek na wyjeździe z Bałtą AZS AWFis Gdańsk (g. 18). Działdowianie do tej pory rozegrali tylko jeden mecz, w którym we własnej hali przegrali 1:3 z Dartomem Bogorią Grodzisk Mazowiecki (jedyne punkty zdobyła Jakub Dyjas).

SPORTY MOTOROWE\\\\ Olsztyński kierowca Zbigniew Staniszewski szykuje się do ostatnich rund rallycrossowych mistrzostw Polski oraz Europy strefy centralnej i w ramach solidnego treningu wybiera się wraz z zespołem do łotewskiej Rygi, gdzie na

wielofunkcyjnym obiekcie Biekiernieki stanie w szranki z silną stawką kierowców, którzy na co dzień rywalizują w mistrzostwach Litwy i Łotwy. Będzie to szósta runda wspomnianego cyklu.

Piątek to czas na sprawy administracyjne i wolne treningi. W sobotę odbędą się trzy biegi kwalifikacyjne oraz sesja finałowa, która zostanie rozegrana przy sztucznym świetle.

- Po raz pierwszy w życiu wybieramy się na tor Biekiernieki - przyznaje Staniszewski. - To bardzo duży i okazały obiekt. Odbijają się tam rundy mistrzostw świata w wyścigach i rallycrossie. Organizowane są tam również dwie rundy mistrzostw Litwy i Łotwy. Cykl znany także pod nazwą Baltic Cup. Postanowiliśmy się tam wybrać, aby - wykorzystując przerwę - zapoznać się z nowym torem, nowym cyklem i zmierzyć z kolejnymi rywalami. Wojsko musi być w ruchu, więc jest to znakomita szansa na dobry trening w warunkach bojowych. Być może w kolejnych sezonach zdecydujemy się na udział w tym cyklu. Składa się on z sześciu rund, w tym

w Polsce, więc dokładając trzy-cztery rundy mielibyśmy dodatkowy cykl. W przyszłym roku może się zdecydować. Jednak aby o tym myśleć, trzeba najpierw poznać nowych rywali, tory i przepisy, bo lekko mogą się różnić. Pojedziemy na Łotwę naszą treningową Fordem Fiesta R5. Do zawodów zgłosiło się 11 kierowców, w tym wielu lokalnych matadorów. Miejsce na podium będzie wielkim sukcesem, ale obawiam się, że być może trzeba będzie się zadowolić piątym lub szóstym miejscem, bo rywale znają tor i będą mieli znacznie silniejsze auta. Jesteśmy jednak doświadczonym zespołem z mistrzostw Europy, reprezentujemy wysoki poziom, więc jest szansa, że wjedziemy nawet na podium.

RUGBY\\\\ Ekipa KOMA Rugby Team Olsztyn wraca do rywalizacji. W pierwszym spotkaniu II ligi zagra u siebie z zespołem Gryfy Rugby Ruda Śląska. Olsztynianie poprzedni sezon mogą zaliczyć do udanych. Przegrali tylko dwukrotnie, ale zanotowali aż dziesięć zwycięstw, w tym nad RK Warszawa, który awansował do I ligi. Na wiosnę podopieczni Leszka Borsy zanotowali komplet zwycięstw. Zespół przygotowania do sezonu rozpoczął w połowie lipca, gdzie na początku odbywały się treningi cztery razy w tygodniu, ale teraz już zawodnicy trenują tylko trzy razy. Olsztynianie jak co roku borykają się z problemami kadrowymi. Jak przyznał Leszek Bors w wywiadzie dla radia UWM FM, nie wiadomo, czy w tym sezonie będą grali zawodnicy, którzy przyjeżdżali do Olsztyna z Litwy. Na pewno

natomiast Bors może liczyć na zawodników z Białegostoku. Poza tym od lipca trenują nowi gracze, ale potrzebują czasu, by móc walczyć w meczach o stawkę. W poprzednim sezonie olsztyński zespół wygrał dwukrotnie z Gryfami, ale tym razem może być zdecydowanie trudniej, bo doszło do połączenia Gryfów z zespołem z Częstochowy. Początek sobotniego meczu o godzinie 14.

PIŁKA RĘCZNA\\\\ **2. kolejka I ligi, sobota:** SMS ZPRP Kwidzyn - Handball Czersk (11), Sparta Oborniki - Szczepiarniak Olsztyn (16), Bodega Grudziądz - Silvant Handball Elbląg (17), Sambor Latocha Agropom Tczew - Aqua-Instal Jeziorak Ikawa (17), Jedynka KODO Morąg - Wybrzeże Gdańsk (18); **niedziela:** Warmia Energa Olsztyn - Tytani Wejherowo (17); 30 października: Fit Dieta Żukowo - AZS UKW Bydgoszcz.

BIEGI\\\\ W niedzielę odbędzie się IX edycja Ukiel Olsztyn Półmaratonu. O tym, że olsztyńscy potrafią biegać na najwyższym poziomie,

świadczą chociażby sukcesy Aleksandry Lisowskiej, olimpijki z Paryża, która w 2022 roku jako pierwsza Polka w historii zdobyła złoty medal mistrzostw Europy w maratonie. Nad Jezioro Ukiel zmagania odbędą się jednak nie na królewskim dystansie, ale na trasie liczącej nieco ponad 21 km. Będzie to znakomita okazja dla wszystkich miłośników joggingu do sprawdzenia swojej aktualnej formy biegowej i zmagania z czasem oraz własnym organizmem. Bieg główny rozpocznie się punktualnie o godz. 12, ale biegowe atrakcje rozpoczną się już o godz. 10, gdy wystartują generujące nie mniejsze emocje wyścigi dzieci w wieku od 1 do 16 lat! Start i meta półmaratonu wzorem poprzednich lat znajdzie się w centralnym punkcie CRS Ukiel. Jeżeli chodzi o trasę, to zawodnicy i zawodniczki będą biegli po nawierzchni mieszanej - utwardzonej nawierzchni szutrowej, ścieżkach leśnych, nawierzchni asfaltowej i polbruku. Tytułów mistrzowskich bronią Adam Głogowski i Sviatlana Sanko.

REKLAMA

Największa Hurtownia Odzieży w Olsztynie

Olsztyn, ul. Wyszyńskiego 7
tel. 89 534 63 52

www.gracjaolsztyn.pl

**Z tym
kuponem kupisz
bez marży***
Oferta ważna
do 27 września 2025 r.

Hurtownia
wprowadziła
na stałe

sprzedaż detaliczną

Serdecznie zapraszamy
• pon.-pt. 9.00-17.00
• sob. 9.00-15.00

* Do zakupu bez marży uprawniona tylko kupon z papierowego wydania gazety.

TOKIO: PORZĄDEK MADE IN JAPAN

LEKKA ATLETYKA Na Stadionie Olimpijskim w Tokio i wokół niego trwają ostatnie przygotowania do startujących w sobotę mistrzostw świata. Dla Japończyków niezwykle istotne są bezpieczeństwo i procedury, dlatego nie ma odstępstw od zasad.

Na stadion – mimo tego, że mistrzostwa rozpoczną się jutro – nie wejdzie już nikt niepowołany. Wszystkie akredytowane osoby są bardzo dokładnie sprawdzane, a ochroniarze proszą o otwieranie nawet plecaków, które... sami przygotowali jako prezent powitalny dla dziennikarzy. Nikt – jak to bywa w Europie – nie wejdzie bokiem, tylnymi drzwiami, drogą na skrót. W Japonii nie ma skrótów, a wszystko ma być dopięte na ostatni guzik.

Plotkarz Damian Czykier przyznał w rozmowie z Polską Agencją Prasową, że dowożenie zawodników na starty po rozruchu winnych lokalizacjach może negatywnie odbić się na wynikach. Ten pomysł był i jest krytykowany przez wielu zawodników i trenerów. Na jego negatywne aspekty zwraca uwagę także kierownik polskiej ekipy Filip Moterski. Wystąpienie mięśni w drodze na start może bowiem zwiększać ryzyko kontuzji. Zawodnicy wprost przyznają, że z hotelu są dowożeni na treningi i rozruchy do jakichś obiektów w mieście. Proszeni o informację, gdzie są, nie są w stanie wskazać, bo jest ich całkiem sporo, ale nie są bezpośrednio przy Stadionie Olimpijskim. Organizatorzy zapewniali jednak, że zadbają o bezpieczeństwo każdego i każdy uczestnik jest podczas mistrzostw bezpieczny i pilnowany. Podczas czwartkowych treningów nad Yoyogi Park latał cały czas śmigłowiec.

W czwartek wieczorem japońskiego czasu na stadionie odbywały się próby. Organizatorzy zatrudnili do nich prawdziwych zawodników, którzy jednak nie startują w mistrzostwach, aby każdy drobny detal, jak np. wyjście zawodników na arenę, przećwiczyć i sprawdzić. Fotografowie, którzy będą wchodzić na płytę stadionu,

będą mieli specjalne ochraniacze na kolana, aby... nie zniszczyć trawy. Zresztą bardzo ograniczona ich liczba wejdzie na główną płytę i będzie blisko zawodników. Mniejsza niż podczas poprzednich mistrzostw świata.

W biurze prasowym są osoby, które zwracają uwagę na... właściwą segregację śmieci. Butelki plastikowe nie mogą trafiać do jednego kosza z kubeczkami na kawę, które lądują w śmietniku na plastik zelementami papieru.

W mieście natomiast śmieci nie ma gdzie wyrzucić, bo nie ma... publicznych koszy na śmieci. Odpady należą do tego, kto je wytworzył i musi je zabrać do domu.

Fotoreporterzy, którzy uczestniczyli w igrzyskach olimpijskich w Tokio, przyznają, że obecne zasady są jednak niczym wobec ówczesnych restrykcji, codziennych testów i konieczności wielogodzinnego oczekiwania na ich wyniki na lotnisku. Teraz jest także duży nacisk na procedury, ale do mistrzostw zatrudnionych jest tak wiele osób, że wszystko idzie dość szybko i sprawnie. Do tego wspiera je armia wolontariuszy – z uśmiechem na ustach lub śmiejącymi się oczami. Wiele miejscowych nosi bowiem – mimo końca pandemii – maski zasłaniające szczelnie usta inos. Tak od wirusów, jak i od smogu.

Filip Moterski wyjaśnia, że kadra musi zgłosić nawet każde buty, w których zawodnicy wystartują podczas mistrzostw, bo porządek, procedury i bezpieczeństwo mają być – poza uśmiechniętymi kibicami z całego świata – znakami rozpoznawczymi tych mistrzostw.

Pierwsza transmisja telewizyjna z mistrzostw rozpocznie się w nocy z piątku na sobotę (godz. 0.55). Zawody potrwają do 21 września.

TOMASZ WIĘCŁAWSKI/PAP

Anna Matuszewicz (MKL Toruń) podczas niedawnego memoriału Ludwikhowskiego w Olsztynie

MŚ W TELEWIZJI

>>> **Sobota:** sesja poranna (0.55 TVP Sport), sesja popołudniowa (11 TVP Sport, 11.55 TVP 1)

>>> **Niedziela:** sesja poranna (0.55 TVP Sport), maraton kobiet (9 TVP Sport), sesja popołudniowa (11.30 TVP Sport, 14.20 TVP 1)

SOBOTA

01.00 - chód na 35 km mężczyzn, FINAŁ (Maher Ben Hlima)
01.00 - chód na 35 km kobiet, FINAŁ (Agnieszka Ellward, Katarzyna Zdziebło)
02.00 - rzut dyskiem kobiet, grupa A, eliminacje (ew. Daria Zabawska)
03.55 - pchnięcie kulą mężczyzn, eliminacje (Konrad Bukowiecki)
03.55 - rzut dyskiem kobiet, grupa B, eliminacje (ew. Daria Zabawska)
04.23 - 100 m mężczyzn, preeliminacje
04.55 - mikst 4x400 m (Polska)
11.05 - 3000 m z przeszkodami, eliminacje
11.30 - skok w dal kobiet, eliminacje (Nikola Horowska, Anna Matuszewicz)
11.55 - 100 m kobiet, eliminacje (Ewa Swoboda)
12.05 - skok o tyczce, eliminacje (Piotr Lisek)
12.50 - 1500 m kobiet, eliminacje (Klaudia Kazimierska, Weronika Lizakowska)
13.35 - 100 m mężczyzn, eliminacje
14.10 - pchnięcie kulą mężczyzn, FINAŁ (ew. Konrad Bukowiecki)
14.30 - 10000 m kobiet FINAŁ
15.20 - mikst 4x400 m FINAŁ (ew. Polska)

NIEDZIELA

01.00 - maraton kobiet, FINAŁ (Aleksandra Brzezińska, Izabela Paszkiewicz)
02.00 - rzut młotem kobiet, eliminacje, grupa A (ew. Katarzyna Furmanek, Ewa Różańska, Anita Włodarczyk)
02.35 - 1500 m mężczyzn, eliminacje (Filip Rak)
03.45 - rzut młotem kobiet, eliminacje, grupa B (ew. Katarzyna Furmanek, Ewa Różańska, Anita Włodarczyk)
04.28 - 100 m ppt kobiet, eliminacje (Alicja Sielska, Pia Skrzyszowska)
11.35 - 400 m mężczyzn, eliminacje (Maksymilian Szwed)
11.40 - skok wzwyż mężczyzn, eliminacje (Mateusz Kołodziejcki)
12.10 - rzut dyskiem, FINAŁ (ew. Daria Zabawska)
12.25 - 400 m kobiet, eliminacje (Natalia Bukowiecka, Justyna Święty-Ersetic)
13.20 - 100 m kobiet, półfinał (ew. Ewa Swoboda)
13.40 - skok w dal kobiet, FINAŁ (ew. Anna Matuszewicz, Nikola Horowska)
13.43 - 100 m mężczyzn, półfinał
14.05 - 1500 m kobiet, półfinał (ew. Klaudia Kazimierska, Weronika Lizakowska)
14.30 - 10000 m mężczyzn, FINAŁ
15.13 - 100 m kobiet, FINAŁ (ew. Ewa Swoboda)
15.20 - 100 m mężczyzn, FINAŁ

BIAŁO-CZERWONA REPREZENTACJI

W Tokio wystąpi 62 polskich lekkoatletów - 36 kobiet i 26 mężczyzn, wśród nich Anastazja Kuś i Konrad Bukowiecki z AZS UWM Olsztyn.

>>> 100 m, 4x100 m - Ewa Swoboda (Podlasie Białystok)
>>> 400 m, 4x400 m, mikst 4x400 m - Natalia Bukowiecka (Podlasie), Justyna Święty-Ersetic (AZS AWF Katowice)
>>> 800 m - Margarita Koczanowa (AZS AWF Kraków), Angelika Sarna (AZS AWF Warszawa), Anna Wielgosz (Resovia Rzeszów)
>>> 1500 m - Klaudia Kazimierska (Vectra Włocławek), Weronika Lizakowska (AZS UMCS Lublin)
>>> maraton - Aleksandra Brzezińska (Zawisza Bydgoszcz), Izabela Paszkiewicz (AZS UMCS Lublin)
>>> 100 m ppt - Alicja Sielska (AZS AWF Kraków), Pia Skrzyszowska (AZS AWF Warszawa)
>>> 400 m ppt - Anna Gryc (AZS AWF Warszawa)
>>> 3000 m z przeszkodami - Alicja Konieczek (AZS Poznań), Kinga Królik (Azymut Pabianice)
>>> skok wzwyż - Maria Żodzik (Podlasie)
>>> skok w dal - Nikola Horowska (AJP Gorzów Wielkopolski), Anna Matuszewicz (MKL Toruń)
>>> rzut dyskiem - Daria Zabawska (AZS UMCS Lublin)
>>> rzut młotem - Katarzyna Furmanek (KKL Kielce), Ewa Różańska (Podlasie), Anita Włodarczyk (AZS AWF Katowice)
>>> rzut oszczepem - Maria Andrejczyk (Hańcza Suwałki), Małgorzata Maślak-Glugla (ULKS Tychowo)
>>> siedmiobój - Adrianna Sułek-Schubert (Brda Bydgoszcz)
>>> chód na 35 km - Agnieszka Ellward (Flota Gdynia)
>>> chód na 20 km, chód 35 km - Katarzyna Zdziebło (Stal Mielec)
>>> 4x100 m - Marlena Granaszewska (Podlasie), Magdalena Niemczyk (Tiki Taka Kolbuszowa), Aleksandra Piotrowska (AZS AWF Gdańsk), Magdalena Stefanowicz (AZS AWF Katowice), Krystina Cimanouska (AZS AWF Warszawa)
>>> 4x400 m, mikst 4x400 m - Weronika Bartnowska (AZS AWF Warszawa), Aleksandra Formella (SKLA Sopot), Anastazja Kuś (AZS UWM Olsztyn), Alicja Wrona-Kutrzepa (AZS UMCS Lublin)

>>> 400 m, mikst 4x400 m - Maksymilian Szwed (AZS Łódź)
>>> 800 m - Filip Ostrowski (Rodło Kwidzyn), Patryk Sieradzki (Zawisza), Maciej Wyderka (AZS AWF Katowice)
>>> 1500 m - Filip Rak (AZS KU Politechniki Opolskiej)
>>> maraton - Mateusz Kaczor (GGG Radom)
>>> 110 m ppt - Damian Czykier (Podlasie), Jakub Szymański (SKLA Sopot)
>>> skok wzwyż - Mateusz Kołodziejcki (Zawisza)
>>> skok o tyczce - Piotr Lisek (KMS Szczecin)
>>> pchnięcie kulą - Konrad Bukowiecki (AZS UWM Olsztyn)
>>> rzut młotem - Paweł Fajdek, Marcin Wrotyński (obaj AZS Poznań)
>>> rzut oszczepem - Marcin Krukowski (Warszawianka Warszawa), Cyprian Mrzygłód (AJP Gorzów Wielkopolski), Dawid Wegner (Start Nakło nad Notecią)
>>> chód na 20 km, chód na 35 km - Maher Ben Hlima (RKS Łódź)
>>> 4x100 m - Adrian Brzeziński (MKL Toruń), Dominik Kopeć (Agros Zamość), Jakub Lempach (AZS UMCS Lublin), Adam Łukomski (AZS AWF Wrocław), Oliwier Wdowik (Resovia), Łukasz Żak (AZS UMCS Lublin)
>>> 4x400 m - Kajetan Duszyński (AZS Łódź), Marcin Karolewski (AZS AWF Wrocław), Daniel Sołtysiak (AZS Poznań)

RUMUNI PIERWSZYM RYWALEM POLAKÓW

SIATKÓWKA Polacy od niedzieli są już w Manili, gdzie w sobotę rozpoczną rywalizację w mistrzostwach świata. Pozytywnie oceniają organizację, chociaż przeniesiono im posiłki z restauracji hotelowej do wspólnej dla wszystkich sali konferencyjnej.

W regionie stołecznym Manila, gdzie rozgrywane będą mistrzostwa świata, w ciągu dnia jest ponad 30 stopni Celsjusza, ale odczuwalna temperatura wynosi blisko o dziesięć stopni więcej ze względu na dużą wilgotność powietrza, sięgającą 70 proc.

Siatkarzom to jednak nie przeszkadza, bowiem... nie wychodzą zbyt często na zewnątrz. Większość czasu spędzają w klimatyzowanym hotelu i halach. Omiąja ich więc nie tylko skwar, ale również doświadczenie hałaśliwych, ruchliwych ulic, wdychanie wszechobecnych spalin i przepychanie się przez tłumy lokalnych mieszkańców.

- Nie spędzamy za dużo czasu na zewnątrz. Głównie to jest podczas przejazdu na halę, więc te minuty naprawdę są ograniczone. Rzeczywiście jest tutaj duszno i wilgotność jest bardzo duża, ale wszystkie pomieszczenia są klimatyzowane dosyć mocno, czy to w hali, czy w hotelu i pokojach, więc nie czuć tego jakoś bardzo - powiedział przyjmujący Tomasz Fornal.

- Poza hotel za bardzo nie wychodzimy, więc nie widzieliśmy zbyt wiele, może dwie godziny poświęciliśmy na zwiedzanie. Jestem zadowolony, jest czysto. Jedyny problem jaki mieliśmy, to z dojazdem do hali, bo nie udało nam się ominąć korków, ale oprócz tego organizacyjnie wszystko jest w jak najlepszym porządku - przyznał Szymon Jakubiszak, do niedawna środkowy Indykpolu AZS Olsztyn.

Różnica czasu wynosi sześć godzin - w Manili jest później niż w Warszawie. Reprezentanci

Przyjmujący Tomasz Fornal i środkowy Norbert Huber - dwa zakapiory siatkarskiej reprezentacji Polski

Polski nie mieli jednak większych problemów z jet lagiem. - Już pierwszego dnia spałem normalnie. Wysypiam się po 10 godzin na raz, więc o dziwo w najmniejszym stopniu tego nie odczułem - zauważył Fornal.

- Pierwszy dzień po przylocie był ciężki, ale z każdym następnym jest coraz lepiej, więc raczej nie będziemy mieć „ciężkich nóg” - dodał Jakubiszak.

Biało-czerwoni, jak każda z pozostałych reprezentacji, w hali meczowej mogą odbyć tylko jeden trening. Zespół trenera Nikoli Grbica na czwartkowy wieczór miał zaplanowane godzinne ćwiczenia w Smart Araneta Coliseum, gdzie rozegra fazę grupową. Od przylotu w niedzielę Polacy zdążyli już trenować w dwóch różnych obiektach.

- Wydaje mi się, że nie ma to większego wpływu na mnie czy na drużynę. Jest dosyć duża liczba drużyn, która musi trenować, więc jest to raczej normalne, że hale się zmienia. Każdy ma takie same warunki. Oczywiście fajnie byłoby przetrenować cały tydzień

w arenie meczowej i później tam normalnie zacząć rywalizację, ale nie ma to większego znaczenia - ocenił Fornal.

- Nie przeszkadza nam to. Na pewno hala, w której będziemy grać, będzie o wiele większa od treningowych.

Jesteśmy jednak do tego przyzwyczajeni, bo podobnie było chociażby w Lidze Narodów - uzupełnił Jakubiszak.

Obaj zawodnicy pozytywnie oceniają organizację turnieju na Filipinach. - Wiem, że były wcześniej dwa weekendy Ligi Narodów organizowane na Filipinach, pierwszy był podobno bardzo zły, ale drugi już bardzo dobry. Nie miałem okazji być ani na jednym, ani na drugim, ale obecnie jest naprawdę w porządku. Szkoda trochę, że nas przenieśli, jeżeli chodzi o żywienie do takiej wielkiej sali konferencyjnej, gdzie są wszystkie drużyny, bo w głównej restauracji hotelowej jedzenie było znacząco lepsze - zdradził Fornal,

który nie może doczekać się pierwszego meczu. Obaj reprezentanci zgodnie podkreślają jednak, że trudniejsze od wyczekiwania były... treningi w okresie przygotowawczym w Zakopanem.

- W Zakopanem było dużo pracy analitycznej, której fanem nie jestem, a mało gry w szóstkach. To oczekiwanie też nie jest jednak super. Wydaje mi się, że mecz to jest mecz, to jest święto, fajnie jest grać i to jest coś, po co my tak naprawdę trenujemy - podkreślił Fornal.

- Takie jest życie sportowca, trzeba się do turniejów przygotowywać, trzeba spędzić czas w Zakopanem, trzeba spędzić czas teraz tutaj przed turniejem, przystosować się, potrenować, przejść jet lag, itd. Tego wszystkiego nie unikniemy, choć byśmy bardzo chcieli - dodał reprezentacyjny przyjmujący.

GRUPY MŚ

>>> **A, Pasay City:** Filipiny, Iran, Egipt, Tunezja
>>> **B, Quezon City:** Polska, Holandia, Katar, Rumunia
>>> **C, Quezon City:** Francja, Argentyna, Finlandia, Korea Płd.
>>> **D, Pasay City:** USA, Kuba, Portugalia, Kolumbia
>>> **E, Pasay City:** Słowenia, Niemcy, Bułgaria, Chile
>>> **F, Quezon City:** Włochy, Ukraina, Belgia, Algieria
>>> **G, Quezon City:** Japonia, Kanada, Turcja, Libia
>>> **H, Pasay City:** Brazylia, Serbia, Czechy, Chiny

• **Terminarz grupy B, 13 września:** Holandia - Katar (12), Polska - Rumunia (15.30); **15 września:** Holandia - Rumunia (12), Polska - Katar (15.30); **17 września:** Katar - Rumunia (4.30), Polska - Holandia (12)

WIELCY NIEOBECNI

Aleksander Śliwka, Mateusz Bieniek, Włoch Daniele Lavia i Amerykanin Matthew Anderson - to tylko kilku z siatkarzy, których zabraknie podczas mistrzostw świata na Filipinach. Lista „wielkich nieobecnych” stopniowo się wydłużała - część z nich ma przerwę od kadry, część zmaga się z urazami. Tradycyjnie dla większości reprezentacji sezon poolimpijski jest przejściowy, w wielu zespołach mają miejsce rewolucje kadrowe, gdyż niektórzy zawodnicy po igrzyskach kończą karierę, inni robią sobie przerwę, żeby odpocząć i podreperować zdrowie. Zazwyczaj rok po olimpijskiej rywalizacji na arenie międzynarodowej rozgrywane nieco mniej ważne turnieje kontynentalne, co dawało siatkarzom przestrzeń na odpoczynek od kadry i powrót na mistrzostwa świata. Międzynarodowa Federacja Piłki Siatkowej (FIVB) w grudniu 2023 zmodyfikowała jednak kalendarz imprez i zdecydowała, że począwszy od 2025 roku MŚ rozgrywane będą co dwa lata. Oznacza to, że już rok po igrzyskach olimpijskich w Paryżu najlepsze reprezentacje walczyć będą w drugim najważniejszym dla nich turnieju. Mimo tego wielu zawodników i tak zdecydowało się na przerwę od gry w zespołach narodowych. W reprezentacji Polski zabraknie sześciu zawodników, którzy rok temu w Paryżu wywalczyli srebrny medal olimpijski. Pięciu z nich: Mateusz Bieniek, Marcin Janusz, Grzegorz Łomacz, Łukasz Kaczmarek i Paweł Zatorski zdecydowało się na roczną przerwę od kadry, by odpocząć i wyleczyć przewlekłe urazy. Natomiast przed ostatnim turniejem fazy interkontynentalnej Ligi Narodów poważnej kontuzji stawu skokowego doznał Aleksander Śliwka. - Kontuzja jest dosyć poważna, bo zwichnięcie było nietypowe. Doszło bowiem do zwichnięcia stawu, konkretnie przemieszczenia kości łódkowatej, która ze swojego stawu została wypchnięta. Cztery miesiące do pełnej sprawności i pełnego treningu siatkarskiego. Jeśli uda mi się zagrać w tym roku mecz, to będzie naprawdę nieźle - przyznał polski przyjmujący w rozmowie z TVP Sport.

Oslabieni będą też broniący tytułu Włosi. Podczas zgrupowania przed mistrzostwami świata złamania dłoni doznał przyjmujący Daniele Lavia.

Z kolei Francuzi, mistrzowie olimpijscy z Tokio i z Paryża, o pierwsze w historii mistrzostwo świata powalczą bez przyjmującego Kevina Tillie, uczestnika dwóch ostatnich igrzysk, który przegrał rywalizację na swojej pozycji z młodszymi kolegami, i Stephena Boyera, który grał o olimpijskie podium w stolicy Japonii. Miejsca dla atakującego w kadrze nie widzi trener Andrea Giani. Na przerwę zdecydowało się wielu siatkarzy z reprezentacji USA, która w zeszłym roku wywalczyła brązowy medal olimpijski, m.in. Matthew Anderson, David Smith, Maxwell Holt, Torey DeFalco i Aaron Russell. Jednocześnie 38-letni Anderson, lider kadry od wielu lat, nie zamierza kończyć kariery i chce wystąpić jeszcze w igrzyskach w Los Angeles w 2028 roku.

WEEKEND W TV

>>> **Piątek:** Filipiny - Tunezja (12.50 Polsat Sport)
>>> **Sobota:** Niemcy - Bułgaria (11.20 Polsat Sport Extra), Holandia - Katar (11.50 Polsat Sport News), Polska - Rumunia (15.15 Polsat, 15.20 Polsat Sport), Japonia - Turcja (18 Polsat Sport)
>>> **Niedziela:** Argentyna - Finlandia, Ukraina - Belgia, Francja - Korea Południowa, Brazylia - Chiny (4.20, 7.50, 11.50, 14.50 Polsat Sport), Włochy - Algieria (15.20 Polsat Sport Extra), Iran - Egipt (7.20 Polsat Sport News)

SPORO SIĘ DZIEJE W STOMILU

PIŁKA NOŻNA\\ Tym razem czwartoligowe granie rozpocznie się w piątek w Giżycku, gdzie Mamry podejmą Polonię. Oba zespoły w poprzedniej kolejce przegrały, więc teraz za wszelką cenę będą się chciały zrehabilitować w oczach swoich kibiców.

Mamry znakomicie zaczęły sezon, bo w trzech kolejkach zaliczyły remis i dwa zwycięstwa - w tym wyjazdowe nad Stomilem. I gdy giżyccy kibice już widzieli swój zespół ponownie w III lidze, przyszły dwie porażki - u siebie 0:1 z Sokółem Ostróda i w Kętrzynie 0:3 z Granicą.

Dwie ostatnie kolejki nie wyszły także Polonii, bo zdobyła w nich zaledwie punkt (w Elblągu 1:1 z Concordią i w Lidzbarku Warmińskim 0:1 z Dobrym Miastem. W efekcie poloniści nie są już liderem tabeli.

- To nie był dobry mecz w naszym wykonaniu - ocenił porażkę z DKS-em Daniel Kogut, trener Polonii. - W drugiej połowie mieliśmy przewagę, ale rywala wykorzystali nasze nieporozumienie w obronie. Mimo to wierzę w ten zespół, to jest pewien proces, wiedziałem, że IV liga to nie będzie spacer.

Jak zawsze sporo się dzieje w Stomilu - przed poprzednią kolejką doszło do zmiany trenera (Michał Kraszewski zastąpił Piotra Gurzędę), a na koniec okienka transferowego doszło do trzech ruchów kadrowych.

W ostatnim meczu z Olimpią II Elbląg nie zagrał już Arkadiusz Mroczkowski, który poprosił o rozwiązanie umowy ze Stomilem. - Ze względu na natłok obowiązków rodzinnych i służbowych nie mogłem pogodzić wszystkiego na takim poziomie, jaki sobie zaplanowałem. Tak dalekie dojazdy nie pomagały w zachowaniu optymalnej dyspozycji (Mroczkowski na treningi dojeżdżał z Giżycka

Fot. Emil Marecki

W poprzedniej kolejce Stomil Olsztyn wysoko (5:0) pokonał rezerwy elbląskiej Olimpii

- red.). Klub zrozumiał moją sytuację i pozwolił mi odejść, dzięki temu mogę kontynuować grę bliżej domu.

Mroczkowski wrócił do Znicza Biała Piska, z którym w zeszłym sezonie wywalczył awans do III ligi. W tej sytuacji Stomil zwrócił się do DKS-u Dobre Miasto z prośbą o skrócenie wypożyczenia Jakuba Mosakowskiego. Środkowy obrońca także chciał szybciej wrócić do Stomilu.

Zespół z Dobrego Miasta nie robił problemów, chociaż został postawiony w niekomfortowej sytuacji. DKS stracił przecież lidera obrony i nie ma już szans na szukanie zastępstwa.

Do Olsztyna powrócił także Filip Wójcik, który w 2023 roku spadł ze Stomilem z II ligi. Przez dwa lata grał w Olimpii Grudziądz, ale większość czasu poświęcił na leczenie kontuzji. Do Stomilu przyszedł odbudować formę i pomóc w awansie do III ligi. Wójcik podpisał umowę do czerwca 2027 roku.

W sobotę do Olsztyna przyjedzie Mragowia, która po zmianie trenera wywalczyła pierwszy punkt w tym sezonie. Andrzej Kowalczyk zastąpił Mariusza Niedziółkę i jego zespół wywalczył remis (2:2) w Gołdapi z Romintą. Początkowo mecz ze Stomilem miał się

odbyć w Pieckach, gdzie swoje domowe spotkania rozgrywa teraz Mragowia ze względu na modernizację stadionu w Mragowie. Zmieniono jednak gospodarza, żeby w 2026 roku rewanż odbył się już na nowym obiekcie w Mragowie. Liderem rozgrywek jest Start, który potwierdza, że znowu będzie jednym z kandydatów do awansu. Zespół z Nidzicy ma już za sobą dwa spotkania z rywalami, którzy także wykazują spore ambicje - podopieczni Czesława Żukowskiego wygrali 2:1 ze Stomilem, a ostatnio 4:2 z Sokółem. Teraz Start zagra z Granicą i zrobi wszystko, żeby wy-

walczyć trzecie zwycięstwo z rzędu. Warto dodać, że Start w tym sezonie jeszcze nie przegrał. Podobnie jak Tęcza Biskupiec, która jednak większość spotkań remisuje (4). Podopieczni Macieja Szostka mają na koncie dwa zwycięstwa, o trzecie powalczą teraz u siebie z Romintą.

• **7. kolejka, piątek:** Mamry Giżycko - Polonia Lidzbark Warmiński (19); **sobota:** DKS Dobre Miasto - Pisa Barczewo (13), GKS Stawiguda - Mazur Etka (16), Concordia Elbląg - Drwęca Nowe Miasto Lubawskie (16), Start Nidzica - Granica Kętrzyn (16), Stomil Olsztyn - Mragowia Mragowo (16), Tęcza Biskupiec - Rominta Gołdapi (17); **niedziela:**

Olimpia II Elbląg - Sokół Ostróda (15). **EM, DRYX**

PO 6 KOLEJKACH

1. Start	14	16:9
2. Sokół	13	14:6
3. Polonia	13	17:5
4. Concordia	13	18:7
5. Drwęca	11	10:11
6. Tęcza	10	11:5
7. Mamry	10	11:9
8. Stomil	9	19:9
9. Pisa	9	10:12
10. Rominta	8	11:13
11. Mazur	8	8:10
12. DKS	7	9:11
13. Granica	6	7:14
14. Olimpia II	3	5:18
15. Mragowia	1	9:15
16. Stawiguda	0	3:24

RELAKS

z Gazetą Olsztyńską

Sudoku

		9	1			5	7	
1		8		7	2	3	6	9
							2	1
			6		7			
	1		3					4
9			4		8	1		
		7						
2			9		3		5	6
6	9	3	7	5	1	8	4	

890

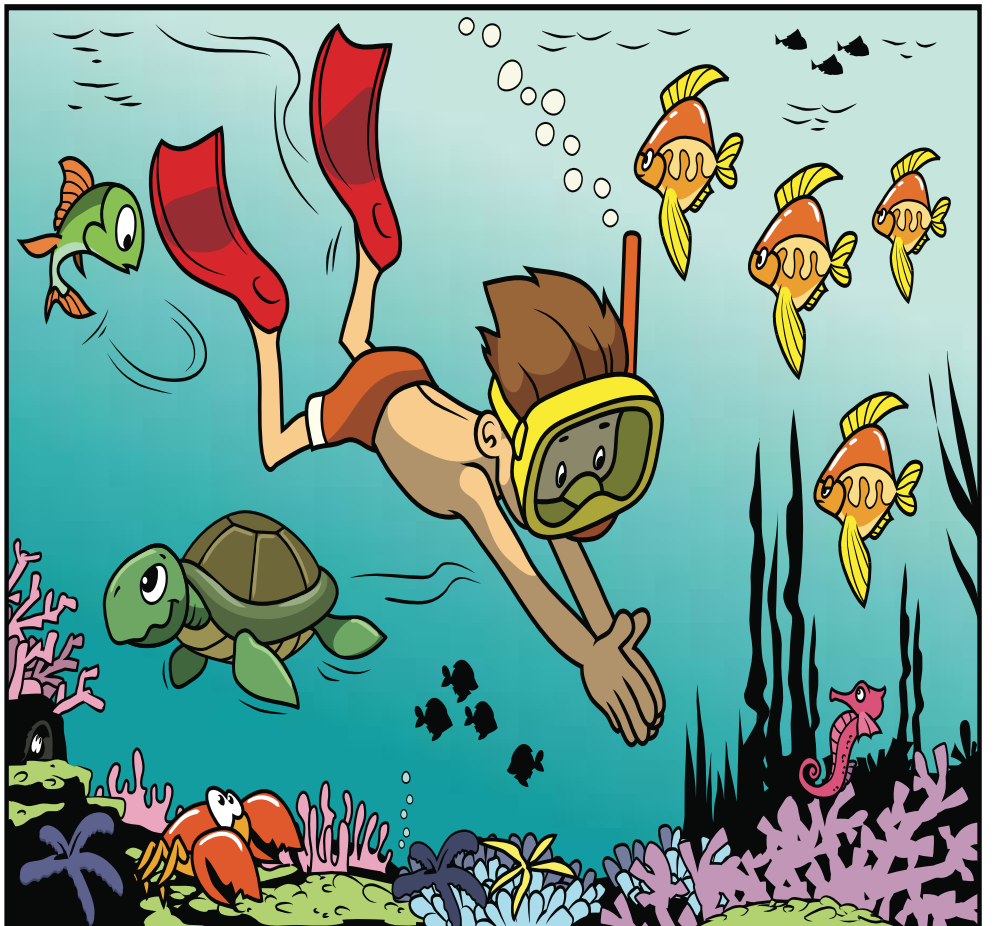
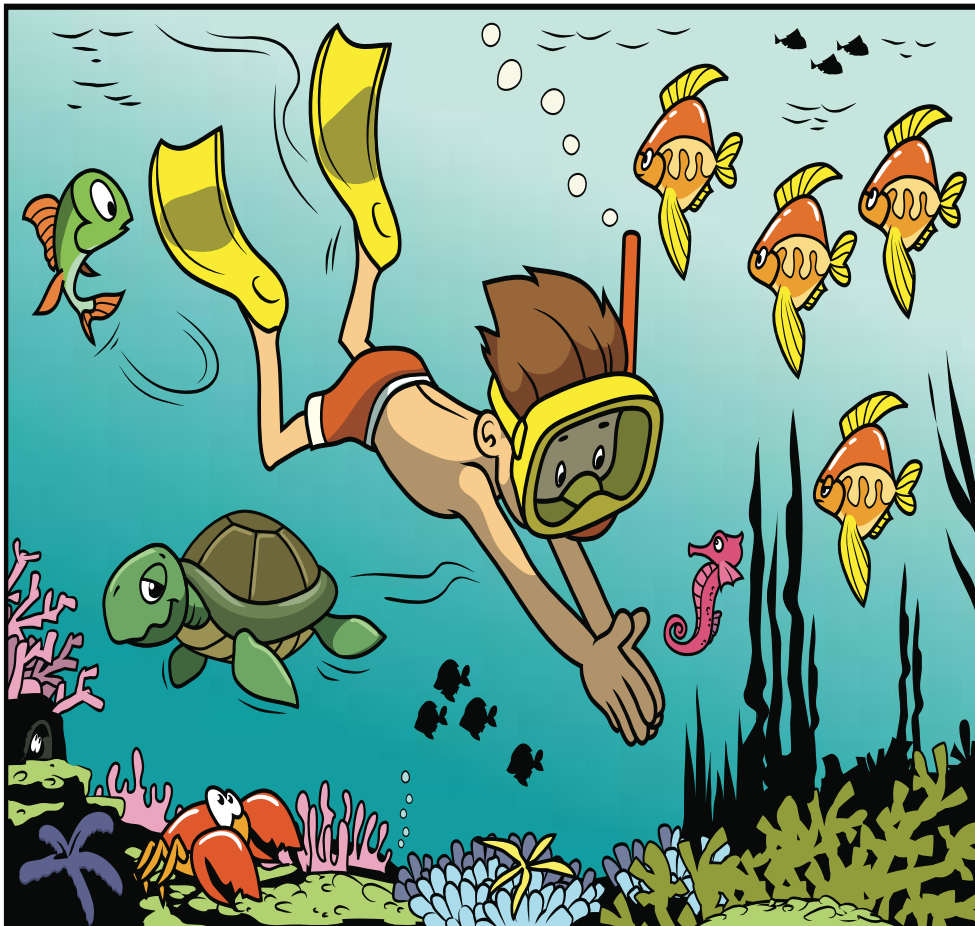
		6					5	
	8	9	7					
	5	1		9	2	4	7	
1	7	5			8	6		4
6					7			2
		2	6			3		
5		7		2	6		4	9
	6	4	5			1		
			1			7	6	

891

2	6		8		7			4
	7	9		1	2	5	6	8
8			3					
		6		4	5	3		2
4	1						7	
		3				4		
		4	7					6
6	3		2					1
1		2						

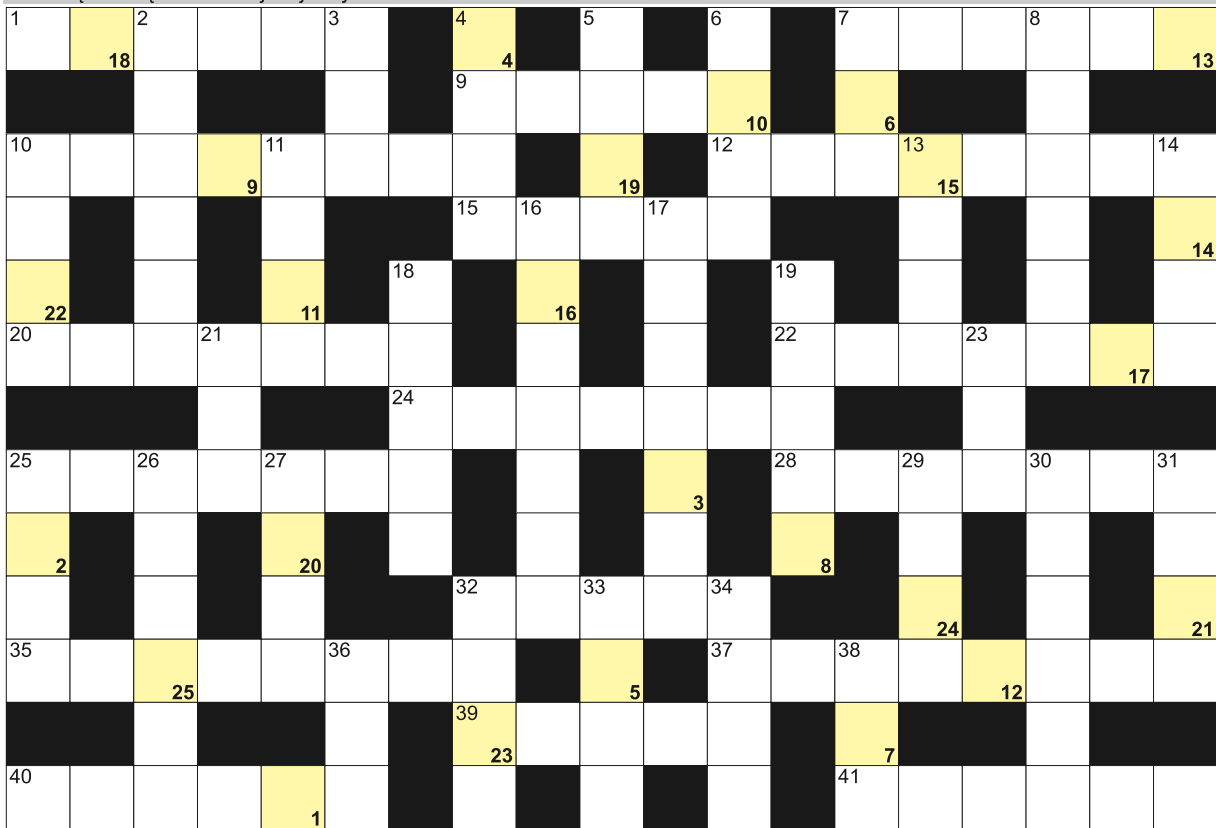
892

Znajdź 10 różnic

KRZYŻÓWKA z HASŁEM

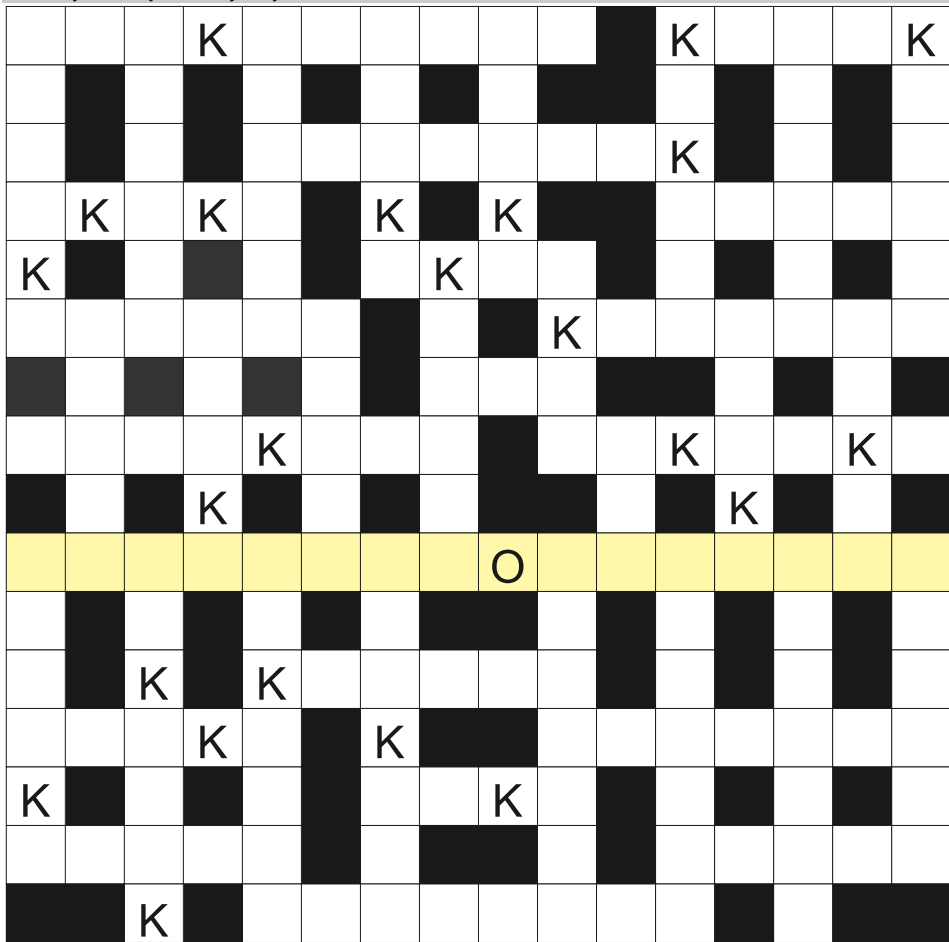
Litery z pól ponumerowanych od 1 do 25 utworzą rozwiązanie niniejszej krzyżówki

POZIOMO: 1) dzień tygodnia; 7) ... i Hercegowina, kraj; 9) potrzebne do jedzenia zupy; 10) sąsiedzi Węgrów i Włochów; 12) gazeta wychodząca w czwartki; 15) stolica Nowej Kaledonii; 20) mieszkanka stolicy Chin; 22) odbiorca paczki na druku; 24) lipiec, marzec lub listopad; 25) wojskowy policjant; 28) ostry to przyszczeniec, roślina; 32) Bratny, polski poeta; 35) pociąg nie dla pasażerów; 37) dzień z tortem i życzeniami; 39) widowisko teatralne z tańcem; 40) jej stolicą Luanda; 41) dziesięciolecie inaczej. **PIONOWO:** 2) trzyma liść na łodydze; 3) siodłany wierzchowiec; 4) do chłodnicy lub do spryskiwaczy; 5) truskawkowy w słoiku; 6) ogon lisa; 7) pły- nie przez Włodawę; 8) rodzinne miasto pisarza Juliusza Verne'a; 10) najwolniejszy chód konia; 11) inaczej o biblijnym raju; 13) pod- gorzelec, kaczka norowa; 14) usypuje kopce na działce; 16) Eco, autor powieści "Imię Róży"; 17) osoba myśląca tylko o sobie; 18) trzecia litera alfabetu greckiego; 19) wyznaczone porcje żywności; 21) pierwiastek In; 23) miasto Cezarego Zamany; 25) opowie- dziany kawał, dowcip; 26) sąsiad Szweda; 27) rzymski bóg miłości; 29) dno butelki lub szklanki; 30) Gandhi, była Premier Indii; 31) cenne i pomocne wskazówki; 32) dorsz lub makrela; 33) deptak w głąb morza; 34) ósemki na pięciolinii; 36) "... do młodości", wiersz Mickiewicza; 38) ... Spica, marka kosmetyków.

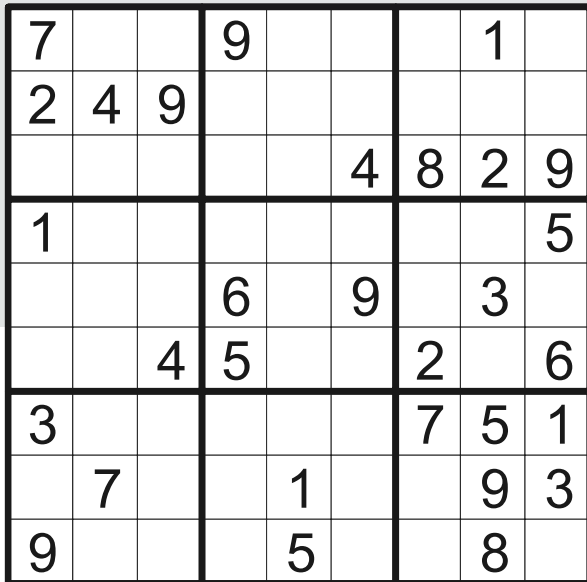
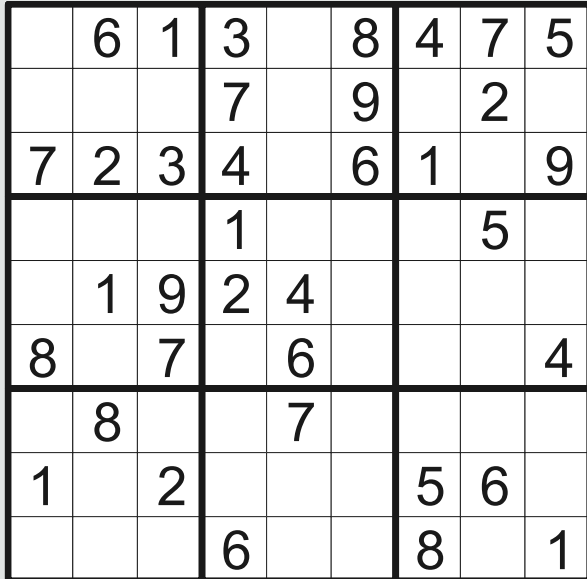
JOLKA z HASŁEM

Hasło z kolorowych pól z literą "O" utworzy rozwiązanie tej krzyżówki:

Na diagramie ujawniliśmy wszyst- tkie spółgłoski "K". Miejsce wpi- su hasła do odgadnięcia. Rozwią- zaniem jest hasło z kolorowych pól czytanych poziomo.

Zatyczka do butelki wina; waluta Ka- zachstanu; zbudował biblijną Arkę; rzymski bóg sztuki lekarskiej; sprzęt do zdjęć; kołce przy butach alpinisty; stoli- ca Gruzji; cesarskie niełoty z Antarkty- dy; mieszkanka stolicy Turcji; wznó- szony na cześć Pary Młodej; pierwas- tek Ce; Klejnoty z muszli; stolica Gha- ny; dwa połączone bębunki, instru- ment; drewniane oprawki zdjęć; Kwaś- niewski, były prezydent Polski; trzecia zmiana; narciarskie ze skoczni; sąsie- dzi Łotyży; z mankietem przy koszuli; ostrzegawcze ustawiane dla kierow- ców; w jajku; jest nim opuncja; jej stoli- cą Kigali; wynik, rezultat pracy; Wojta- ła, polska łyżwiarka figurowa; jeżyna potocznie; dokumenty sądowe; inaczej diabetyk; broni karne na boisku; dawna stolica Finlandii; pomidorowy do frytek; budynki wojskowe dla żołnierzy; cały chleb; lecą po niebie z warkoczami; amerykański stan z Juneau; jest obsłu- giwany w sklepie; piętnasta litera alfa- betu greckiego; długotrwały okres bez deszczu; święto z oplatkiem; marka ja- pońskich motocykli; kontynent z Pol- ską.

WYKREŚLANKA: znajdź 20 nazw ras psów. Wykreślisz jwszystkie od góry do dołu, od lewej do prawej oraz na ukos. Znajdź i wykreśl: pinczer, chart, akita, buldog, span- iel, kelpie, terier, basset, pudel, łajka, wilczak, jamnik, collie, szpic, mastif, seter, ogar, wyżeł, husky, ratler.

12 - 18 września 2025

dodatek
TELEWIZYJNY DO TWOJEJ GAZETY

Treść programu i foto dzięki uprzejmości: Prasowej Agencji Telewizyjnej, Polsatu, TVP1, TVP2, TVN, TV4, TVN7, TV Puls, TV Trwam, TVP Kultura INFORMUJEM Y, ZE REDAKCJA NIE PONOSI ODPOWIEDZIALNOŚCI ZA ZMIANY W PROGRAMACH TV

Wydawca: Dodatek sp. z o.o., ul. Wiatrakowa 11/3, 85-115 Bydgoszcz, tel. 516-018-821, e-mail: iwona@magraf.pl. Redaktor naczelny: Sławomir Grzmieł ISSN 1643-2460 - Skład komputerowy: Magraf sp.j.

Poniedziałek

20:30 Rodzice
TVP 1
Teatr Telewizji, 2025

Błyskotliwy komediodramat o napięciach rodzinnych, kryzysach komunikacyjnych i emocjonalnym chaosie codzienności. W tej sąsiedzkiej historii o spodziewającej się dziecka parze obserwujemy proces tworzenia domu, wzajemne „docieranie się” przyszych rodziców i odmienne dynamiki w relacjach partnerskich. Spektakl z humorem i czułością odsłania trudne relacje z rodzicami Wandy i Piotrka, którzy za moment sami wejdą w rolę matki i ojca. Zwyczajy wiecór w nowym, właśnie urządzanym mieszkaniu łatwo o może zamienić się w wielką, życiową awanturę.

Piątek

20:00 Dzień matki
TVN 7
Komedial, USA, 2016

Garry Marshall - fachowiec od opowiadania o uczuciach z humorem - przedstawia cztery rodziny, których losy spleta się w tym wyjątkowym dniu. SANDY - mąż zostawił ją dla młodszej, a ona robi co może, by udowodnić sobie, że jest lepszą matką dla swoich dzieci niż nowa, fajna macocha. MIRANDA - całkowicie poświęciła się karierze i została gwiazdą, czegoś jej jednak brakuje. Wkrótce niespodziewany gość wywróci jej życie do góry nogami. JESSE - jej stosunki z matką są dalekie od idealu. Niezapowiedziana wizyta rodziców grozi więc eksplozją.

INNE DATY EMISJI: CZWARTEK, 23:20

Wtorek

02:15 Filip
TVP 1
Dramat, wojenny, Polska, 2021

Rok 1941. Filip, młody polski Żyd, ze swoją ukochaną Sarą przygotowują się do występu w kabarecie, by zarobić na utrzymanie rodziny. Podczas premiery dochodzi do strzelaniny, w której giną Sara i siedzący na widowni bliscy Filipa. Dwa lata później mężczyzna pracuje jako kelner w restauracji ekskluzywnego hotelu we Frankfurcie. Podając się za Francuza, w samym sercu Niemiec korzysta ze wszystkich uroków świata. Następujące po sobie tragiczne wydarzenia sprawiają jednak, że życie Filipa rozpada się jak domek z kart.

INNE DATY EMISJI: SOBOTA, 21:25

Sobota

00:10 Leon zawodowiec
POLSAT
Sensacyjny, Franja, USA, 1994

Leon jest najlepszym płatnym zabójcą w Nowym Jorku. Kieruje się swoistym kodeksem honorowym. Wydaje się nieomylny i niezniszczalny, bo nie łączy go żadne ludzkie więzi z drugą osobą. Żyje samotnie i pozostaje całkowicie wyobcowany. Jednak pewnego dnia łamie swoje reguły i otwiera drzwi Matyldzie, dziewczynie, której skorumpowani policjanci pod wodzą szalonego Stansfielda zabili całą rodzinę. Ci dwoje, tak różni, są skazani na siebie. Leon wprowadza Matyldę w tajniki swego „fachu”, a ona w zamian uczy go czytać. Rodzi się więź, która powoduje, że Leon staje się innym człowiekiem.

Niedziela

21:10 Protektor
TVP 2
Akcja, USA, 2012

Nowojorski policjant Luke Wright, uchodzący niegdyś za jednego najbardziej skutecznych i zacieklekłych gliniarzy, teraz popada w poważne tarapaty i staje się wrakiem człowieka. Zrezygnowany i załamany Luke traci pracę i dach nad głową, włóczy się po ulicach, mając samobójcze myśli. Pewnego dnia na jego drodze pojawia się przerażona dziewczynka ścigana przez chińską Triadę i rosyjską mafię. Wright staje w jej obronie i po raz kolejny naraża się na śmiertelne niebezpieczeństwo.

INNE DATY EMISJI: WTOREK, 01:20

Środa

01:15 Pół żartem, pół serio
TVP KULTURA
Komedial, USA, 1959

Bohaterami są dwaj młodzi muzycy, Jerry i Joe. W dniu św. Walentego w jednym z chicagowskich garaży są przypadkowymi świadkami krwawych porachunków. Aby ocalić życie muszą uciekać przed rozwścieczonymi gangsterami, którzy zamierzają ich zlikwidować. Niefortunny muzycy angażują się do żeńskiej orkiestry i w damskich fatal aszkach udaje się im wymknąć z obławy. Joe i Jerry, już jako „kobiety”, dołączają na dworc do swojego zespołu, z którym mają koncertować na Florydzie. Kiedy docierają na miejsce, czeka ich wiele niespodzianek.

INNE DATY EMISJI: WTOREK, 22:15

Czwartek

23:40 Nie mów nikomu
TVP 2
Thriller, Franja, 2006

Przed ośmioma laty Margot padła ofiarą brutalnego mordu. Domniemany zabójca został zatrzymany, ale nigdy nie przynal się do popełnienia tego czynu. Świadkiem zdarzenia był mąż ofiary Alexandre Beck, który od tamtego strasznego wydarzenia cierpi na silne zaburzenia psychiczne, wciąż nie może dojść do siebie po tych przeżyciach. Tymczasem ma być wzn owione dochodzenie w sprawie śmierci Margot, w związku z kolejnymi tajemniczymi odkryciami. Tego samego dnia Alexandre otrzymuje maila ze świeżym nagraniem video, na którym jest jego żona, a przynajmniej ktoś bardzo podobny. Czy Margot żyje?

PIĄTEK • 12 września

TVP 1	TVP 2
04:50 Wichrowe wzgórze - serial	04:35 Na dobre i na złe - serial
05:50 Akacja 38 - serial, 2017	05:30 M jak miłość - serial, 2021
07:00 Transmisja Mszy Świętej	06:20 Anna Dymna
07:30 Agape Blisko Ciebie - mag.	- spotkajmy się
08:00 Serwis Info	06:55 Dla niesłyszących
08:20 Okrasa łamie przepisy	- Barwy szczęścia - serial
- magazyn kulinarny	obycz., 2025
09:00 Ranczo - serial obycz., 2013	07:30 Pytanie na śniadanie
10:00 Komisarz Alex - serial krym.	11:45 J edzenie ma znaczenie
11:00 Ojciec Mateusz - serial	12:25 Koło fortuny - teleturniej
12:00 Serwis Info	13:15 Zawsze z Wami
12:10 Agrobiznes	chciałbym być - 30 lat Ich
12:30 Agropogoda - magazyn	Troje - koncert, 2025
12:35 Magazyn Rolniczy	14:05 Va Banque - teleturniej
12:50 Natura w Jedyńce - Życie z diablami - dok.,	14:35 Na sygnale - serial
Australia, 2025	fabularyzowany
14:00 Wichrowe wzgórze	15:05 La Promesa - pałac tajemnic - serial, Hiszp.,
- serial obycz., Turcja, 2024	2023
15:00 Serwis Info	15:50 Przepis dnia
15:15 Reporterzy - magazyn	16:00 Koło fortuny - teleturniej
15:35 Gra słów. Krzyżówka	16:35 Familiada - teleturniej
- teleturniej	17:20 Miłość i nadzieja - serial
16:05 Dziedzictwo - serial, Turcja	obycz., Turcja, 2022

17:00 Teleexpress

17:20 Pogoda

17:30 Jak to melodia? - teleturniej muzyczny

18:10 Klan - telenowela TVP

18:45 Akacja 38 - serial kostiumowy, 2017

19:30 Program inform. 19.30

19:55 Pytanie dnia

20:10 Sport

20:15 Pogoda

20:30 Zaraz wracam - serial, 2025

21:10 Komisarz Alex - serial krym.

22:10 Sekielski wieczorową porą

23:15 Czarny mercedes - sens., Polska, 2019

01:25 Rocky 2 - dram., USA, 1979

03:35 Sekielski wieczorową porą

18:15 Va Banque - teleturniej

18:50 Jeden z dziesięciu - telet.

19:25 Barwy szczęścia - serial obycz., 2025

19:55 Przepis dnia

20:05 Barwy szczęścia - serial obycz., 2025

20:45 Postaw na milion - teleturniej

21:45 Tak to leciało - teleturniej

22:45 To jest grane - magazyn muzyczny

23:25 Kino relaks

- Pozdrowienia z Moskwy - sens., Wlk. Bryt., 1963

01:30 Książę i ja 3: Królewski miś - kom., USA, 2008

03:15 Akacja 38 - serial kostiumowy, 2015

TVN

05:40 Uwaga! - program interw.

05:55 Ukryta prawda - program obyczajowy

06:50 Kuchenne rewolucje - program kulinarny - rozrywkowy. Dzisiaj wybierzemy się do pierogarni „Palce lizać” w Łodzi.

07:45 Dzień Dobry TVN - magazyn poranny

11:40 Kuchenne rewolucje - program kulinarny - rozrywkowy

13:55 Ukryta prawda - program obyczajowy

16:10 The Floor - teleturniej

16:50 Szpital św. Anny - serial obycz., Polska

17:55 Detektywi - program kryminalny

19:00 Fakty

19:30 Sport

19:40 Pogoda

19:50 Uwaga! - program interwencyjny

20:00 John Wick - sens., USA, Wlk. Bryt., Chiny, 2014. John Wick był najlepszym płatnym zabójcą w Stanach, ale dla ukochanej żony wycofał się z biznesu...

22:15 Ciche miejsce - horror, Sf, USA, 2018

00:00 Kuchenne rewolucje - program kulinarny - rozrywkowy

01:00 Kuba Wojewódzki - talk-show

02:15 Selma Blair - Nieuleczalna optymistka - dokument

04:00 Uwaga! - program interwencyjny

04:15 Łowcy starości - program poradnikowy

05:05 Kto was tak urządził - program poradnikowy

18:50 Wydarzenia

19:20 Gość Wydarzeń - rozmowa dnia

19:25 Sport

19:45 Pogoda

19:55 Twoja Twarz Brzmi Znamo - program muzyczny - rozrywkowy

22:00 Krew - serial obyczajowy

23:10 Dracula: Historia nieznaną - sens., USA, Jap., 2014.

01:00 Rytuał - sens., USA, Węgry, Włochy, 2011. Dramat egzorcystów pokazany z punktu widzenia sceptycznie nastawionego studenta seminarium

03:35 Nasz Nowy Dom - program rozrywkowy

04:40 Disco Gramy - program muzyczny

05:35 Telezakupy TV Okazje

TVP Kultura

07:00 Tamte lata, tamte dni - Andrzej i Jacek Zieliński - magazyn

07:40 Podróż z historią - Kaszubskie życie - dok., Polska, 2017

08:25 Wstęp wolny

08:45 Którędy po sztuce - Zofia Kulik - magazyn

09:00 Przez Atlantyk - dramat, Norwegia, 2020

10:10 20x20 lat TVP Kultura - Karolina Gruszka

10:35 Filozofia religii - Dlaczego ludzie myślą o Bogu? - felieton

10:55 W hołdzie Tansmanowi. Koncert Galowy - 2000

11:50 Portrety - Przychodźmy, odchodzimy - dok., Polska, 1997

12:55 Jak to się mówi, czyli Kasia u Bralczyka - mag.

13:40 Retro kino - Zemsta Różowej Pantery - kom., USA, 1978

15:25 W Polskę idziemy... czyli jubileusz Wiesława Gołasa - widowisko

17:40 Spotkanie z Wiesławem Gołasem - rozmowa

18:35 Kolekcja - Grupa - felieton

19:00 Legendy opery - Maria Callas - dok., Wlk. Bryt., 2018

20:00 Wieloryb - dram., USA, 2022

22:15 Portrety - felieton

22:40 Wczoraj, dziś, jutro - komedia, Włochy, 1963

00:55 Noc krótkich filmów - Uderzenie - 2020

01:30 Trafikant - dram., Austria, Niemcy, 2018

03:35 Jak to się mówi, czyli Kasia u Bralczyka - mag.

04:15 Zaczęło się od nut - reportaż

04:45 Kaszubskie życie - dokument, Polska, 2017

15:50 Ranczo - serial kom., Polska

18:00 Lombard. Życie pod zastaw - paradokument fabularny

20:00 Liberator 2 - akcja, USA, 1995. Pędzący przez Góry Skaliste pociąg pasażerski Grand Continental zostaje opanowany przez grupę terrorystów...

22:05 Rambo 2 - akcja, USA, 1985

00:00 Ninja 2: Cień ty - akcja, Tajlandia, USA, 2013

02:00 Lombard. Życie pod zastaw - paradokument fabularny

03:00 Dyżur - serial medyczny

04:00 Menu na miarę - program kulinarny

05:00 Dyżur - serial medyczny

TVN 7

05:30 Szkoła - Jednemu z uczniów gimnazjum, Oskarowi Gawronowi, który przeszedł operację kolana, nadopiekuńcza mama zabrania ćwiczyć na wuefie. Chłopak okłamuje Tomasza Dudziaka, że jest już zdrowy.

08:20 Ukryta prawda - program obyczajowy

11:25 W-11 Wydział Śledczy - program kryminalny

12:55 Detektywi - program kryminalny

14:55 Szpital św. Anny - program obyczajowy

15:55 Sąd rodzinny - program sądowy

16:55 Zapisane w gwiazdach - program paradokumentalny

17:55 Opowieści małżeńskie - program obyczajowy

19:00 Ukryta prawda - program obyczajowy

20:00 Dzień matki - kom., USA, 2016. Garry Marshall - fachowiec od opowiadania o uczuciach z humorem - przedstawia cztery rodziny, których losy spleta się w tym wyjątkowym dniu.

22:30 Ślub od pierwszego wejścia - reality show

23:35 xXx: Reaktywacja - sens., USA, Chiny, Kan., 2017

01:50 Hotel Paradise - reality show

02:45 Oczami ofiary - program kryminalny

03:35 Osadzone. Blok F - program obyczajowy

04:00 Usterka - program poradnikowy

04:25 Druga strona medalu - talk-show

09:35 Św. na każdy dzień 09:45 Jestem Mamą 10:00 Inf. dnia 10:15 Rozmowy niedok. 11:25 Od Lutra do Marksa 11:35 Natura et Homo 12:00 Anioł Pański 12:03 Inf. dnia 12:20 Głos serca 13:05 W służbie Bogu i Ojczyźnie 13:30 Msza św. 14:30 Drzwi do lasu 14:55 Słowo życia 15:00 Modlitwa do Bożego Miłosierdzia 15:20 Mocni w Wierze 15:50 Ma się rozumieć 16:00 Inf. dnia 16:10 Natura Obiektywnie 16:30 Oświadczenie Fundacji Lux Veritatis 16:40 Prosto o gosp. 17:00 Serial z życia Jezusa 17:30 Geopolityka 17:55 Poczet Wlk. Polaków 18:00 Anioł Pański 18:05 Inf. dnia 18:15 Westerplatte Młodych 19:00 Warto zauważyć... 19:30 Brat Franciszek 20:00 Inf. dnia 20:20 Różaniec 20:50 Od Lutra do Marksa 21:00 Apł Jasnog. 21:20 Inf. dnia 21:40 Polski Punkt Widzenia

SOBOTA • 13 września

TVP 1	TVP 2
04:45 Czyścić - dram., Polska, 2020	05:10 Dla niesłyszących - Barwy szczęścia - serial obycz., 2025
06:20 Balans bieli - magazyn	06:25 Dla niesłyszących - M jak miłość - serial, 2025
07:00 Transmisja Mszy Świętej	07:30 Pytanie na śniadanie - magazyn poranny
07:40 Rok w ogrodzie	11:30 Górna półka smaku - cykl kulinarno-detektywistyczny
08:05 Rok w ogrodzie Extra - magazyn	12:10 Postaw na milion - teleturniej
08:20 Pełnosprawni - magazyn dla niepełnosprawnych	13:05 Miłość i nadzieja - serial obycz., Turcja, 2022
08:55 Ranczo - serial obycz., Polska, 2013	14:00 Familiada - teleturniej
09:55 Komisarz Alex - serial krym.	14:35 Koło fortuny - teleturniej
10:50 Ojciec Mateusz - serial krym.	15:15 Szansa na sukces. Opołe 2026 - widowisko muzyczne
11:55 Lekkoatletyka - Mistrzostwa Świata, Tokio '2025 - Dzień 1., sesja popołudniowa, Szwajc., 2025	16:20 Na dobre i na złe - serial
15:30 Okrasa tamie przepisy - magazyn kulinarny	17:20 Miłość i nadzieja - serial obycz., Turcja, 2022
16:05 Dziedziectwo - serial, Turcja	18:15 Va Banque - teleturniej
17:00 Teleexpress	18:50 Słowo na niedzielę

17:20 **Pogoda**
17:35 **Pan Mama** - serial komediowy, 2025
18:40 **Jaka to melodia?** - teleturniej muzyczny
19:30 **Program inform.** 19.30
19:55 **Pytanie dnia**
20:05 **Sport**
20:10 **Pogoda**
20:25 **Profilanka Jastrzę** - serial, 2025
21:25 **Hit na sobotę - Filip** - dramat, wojenny, Polska, 2021. ●
23:40 **Point Break. Na fali** - fab., Niemcy, Chiny, USA, 2015
01:40 **Czarny mercedes** - sens., Polska, 2019
03:50 **Jaka to melodia?** - teleturniej muzyczny
04:45 **Tacy byliśmy** - rep.

19:00 **Informacje kulturalne**
19:25 **Rodzinka.pl** - serial komediowy
20:30 **The Voice of Poland** - **Przeglądanie w ciemno** - widowisko
22:55 **Wyrwa** - fab., Polska, 2023. Tajemniczy wypadek samochodowy zmienia całkowicie życie Maćka. W zdarzeniu ginie jego żona i Janina. Najprawdopodobniej kobieta popełniła samobójstwo...
00:45 **Fatalna ułładanka** - fab., USA, 2020. Agent sportowy Derrick Tyler osiągnął w życiu wszystko. Ale życiowa harmonia zostaje zaburzona, gdy...
02:40 **Akacja 38** - serial kostiumowy, 2015

TVN

05:35 Uwaga! - program interwencyjny
05:50 Ukryta prawda - program obyczajowy
06:45 Kobieta na krańcu świata - program Martyny Wojciechowskiej
07:45 Dzień Dobry TVN - magazyn poranny
12:00 Na Wspólnej Omnibus - serial obycz., Polska
14:05 MasterChef - program kulinarno-rozrywkowy
15:20 U Pana Boga w ogródku - kom., Polska, 2007. Aspirant Marian Cielecki, najgorszy na roku absolwent szkoły policyjnej, dostaje przydział do Królowego o Mostu...
17:55 Ugotowani - magazyn
19:00 Fakty
19:30 Sport
19:35 Raport Speedway Grand Prix
19:40 Pogoda

19:45 **Afryka Express** - reality show
21:40 **Kac Vegas** - kom., USA, Niemcy, 2009. Komedia opowiadająca o grupie przyjaciół, którzy, budząc się po wieczorne kawałskim, próbują odtworzyć wydarzenia minionej nocy.
23:50 **Blade: Wierzytwa** - horror, USA, 1998. Matka Blade'a została ukąszona przez wampira, którego jad ją zabił, ale je dnoceźnie uodpornił jej syna.
02:25 **Szpital** - program obycz.
03:20 **Co za kabaret!**
04:10 **Uwaga!** - program interw.
04:25 **Celniczy na straży Europy** - program edukacyjny
04:50 **Kto was tak urządził** - program poradnikowy

POLSAT

06:00 Nowy Dzień z Polsat News
11:00 Ewa gotuje - program kulinarny. Odcinek rozpocznie się od stracciatelli, znakomitej, a przy tym bardzo prostej w przygotowaniu zupie - o co w rodzaju bulionu z rozmąconymi jajkami...
11:30 Awantura o kasę - teleturniej
12:45 Pogromcy duchów: Imperium lodu - sens., USA, 2024. Callie Spengler, Gary Grooberson, nastoletnie dzieci Trevor i Phoebe oraz ich przyjaciele przeprowadzają się do Nowego Jorku, aby przenieść łapanie duchów na wyższy poziom...
15:15 Mistrzostwa Świata w siatkówce mężczyzn
17:30 Awantura o kasę - teleturniej

18:50 **Wydarzenia** - program informacyjny
19:15 **Prezydenci i Premierzy** - rozmowy Jarosława Gugały
19:30 **Sport**
19:45 **Pogoda**
19:55 **Kabaret na żywo. Młodzi i Moralni. Nad mętną rzeką**
22:00 **Niezniszczalni** - sens., USA, 2010. Barney Ross dowodzi grupą najemników specjalizujących się w misjach, których inni nie mają odwagi podjąć.
00:10 **Leon zawodowiec** - sens., Franc., USA, 1994. ●
02:35 **Świat według Kiepskich** - serial komediowy
04:40 **Disco Gramy**
05:25 **Telezakupy TV Okazje**

TVP Kultura

06:00 King Kong - przyg., USA, Franc., 1976
08:20 Informacje kulturalne - magazyn
08:50 W hołdzie Tansmanowi. Koncert Galowy - 2000
09:45 Tratwa Meduzy. Historia prawdziwa - dokument, Franc., 2015
11:25 Zakaz wstępu dla psów i Włochów - anim., Franc., Włochy, Szwajc., Belgia, 2022
12:50 Legendy opery - Maria Callas - dok., Wlk. Bryt., 2018
13:45 Cień - wspomnienia o redaktorze Jerzym Giedroyciu - 2000
14:30 Znachor - dramat, Polska, 1981
16:55 Tamte lata, tamte dni - Artur Barciś - magazyn
17:35 Retro kino - Zemsta Różowej Pantery - kom., USA, 1978

19:25 **20x20 lat TVP Kultura** - Joanna Wnuk - Nazarowa
20:00 **Bilet do kina - Kraina wielkiego nieba** - dram., romans, USA, 2018
21:55 **Falowanie i spadanie** - pamięci Kory - koncert, 2025
23:40 **Wieczór kinomana** - **Wstęp do filmu** - **Wieloryb**
23:45 **Wieczór kinomana** - **Wieloryb** - fab., USA, 2022
01:50 **Dobry tytuł** - magazyn literacki
02:30 **Kino nocne - Ucieczka** - obycz., Polska, 1986
04:00 **Demoniczny uśmiech Jacka Nicholsona** - dokument, Franc., 2018
05:25 **Telezakupy TV Okazje**

TV Puls

06:00 Kobra - oddział specjalny - Stróż prawa nie mogą dojść do siebie po tragicznym wydarzeniu. Jednak postanawiają zrobić wszystko, by złapać przestępcę.
09:00 Taki jest świat - przegląd wydarzeń z całego globu.
10:00 Lombard. Życie pod zastaw - Emerycki Małgorzata i Wojciech, po latach nieobecności w Polsce, przyjeżdżają do kraju kamperem. Niespodziewanie, mężczyzna nagle dostaje zawału...
20:00 Rambo 3 - akcja, USA, 1988. Dawny dowódca i przyjaciel Johna Rambo z czasów wojny w Wietnamie - pułkownik Trautman wyrusza z tajną misją do Afganistanu. Wkrótce nadchodzi wiadomość, że został on pojmany

22:00 **Uprowadzona** - akcja, Franc., USA, 2008. Bryan jest emerytowanym agentem. Okazuje się, że będzie musiał wykorzystać umiejętności agenta, aby odnaleźć i uratować córkę, porwaną w Paryżu.
23:55 **Detektyw Knight: Okupienie** - akcja, USA, 2022. Przebywający w areszcie detektyw James Knight trafia w sam środek ucieczki z więzienia, zorganizowanej przez zamachowca Ricky'ego Conlana
01:55 **Lombard. Życie pod zastaw** - parodokument
03:00 **Reportery. Z życia więzień**
04:00 **Menu na miarę**
05:00 **Dyżur** - serial medyczny

TVN 7

05:05 Szkola - Basia Czarnota z 2a gimnazjum uważa, że ma za małe piersi i jest załamana swoimi wyglądem. Rywalka zazdrośna o jej chłopaka, zaczyna się z niej wyśmiewać...
06:00 Wiza na miłość - serial parodokumentalny
06:55 New Looney Tunes II - animacja
07:10 Kto tu mieszka? - program rozrywkowy
07:55 Dziedzic Maski - kom., USA, Niemcy, 2005. Początkujący rysownik Tim Avery podczas pewnego spaceru znajduje dziwny przedmiot...
09:55 Ukryta prawda - program obyczajowy
11:55 Mówię Wam - talk-show
13:00 W-11 Wydział Śledczy - program kryminalny
14:20 Top Model - reality show

15:50 **Jestem na tak** - komedia, USA, Australia, 2008. Carl Allen to zgorzkniały urzędnik bankowy. Spotkanie z dawno niewidzianym kolegą odmienia jego życie.
18:00 **Anatolia piękna** - program rozrywkowy
19:00 **Idź na całość** - program rozrywkowy
20:00 **Harry Potter i komnata tajemnic** - przyg., USA, Wlk. Bryt., 2002
01:40 **Oszukac przeznaczenie II** - horror, USA, 2003
03:25 **Usterka** - program poradnikowy
03:55 **Fachowcy** - parodokument
04:30 **Druga strona medalu** - talk-show

TV 4

06:00 Lowcy skarbów . Kto da więcej - reality show
07:00 Galileo - ciekawostki popularnonaukowe, intrygujące zagadki ze świata nauki i techniki
11:05 Jesteśmy Dla Dzieci - program edukacyjny
11:30 Miodowe Lata - serial komediowy
12:25 Wyspa piratów - sensacyjny, USA, 1995 Piękna i nieustraszona a Morgan Adams staje na czele pirackiej bandy i rusza na poszukiwanie skarbu ukrytego gdzieś na Karaibach.
14:55 Policjantki i Policjanci - serial parodokumentalny
20:00 Sprawiedliwi - Wydział Kryminalny - serial policyjny
00:00 Gwiżdzy Kabaretu
02:05 STOP Drogowka - serial policyjny
03:15 Interwencja - magazyn reporterów
03:25 Lubię disc!
04:25 Top 10 - Lista Przebojów
05:30 Telezakupy TV Okazje

TV Trwam

09:00 **Listy nadziej** 10:00 **Inf. dnia** 10:15 **Retrospekcja** 10:35 **Słowo życia** 10:40 **Polski Punkt Widzenia** 11:00 **Kropelka radości** 12:00 **Anioł Pański** 12:03 **Inf. dnia** 12:20 **Warto zauważyć...** 12:50 **Natura** Obiektywnie 13:20 **Ocalić o d zapomnienia** 13:30 **Msza św.** 14:30 **Prze gląd Tyg., „Niedziela”** 14:35 **Słowo życia** 14:40 **Św. na każdy dzień** 14:45 **Jak wygrać małżeństwo?** 15:00 **Dzielnia niewiasta** 15:15 **Mateczniki Polskości** 15:30 **Wierzę w Boga** 16:00 **Inf. dnia** 16:10 **Historia PL** 17:00 **OCzigo dnia** 17:00 **Matka Teresa Kierocińska** 17:30 **Przełamując bariery** 17:55 **Poczet Wlk. Polaków** 18:00 **Anioł Pański** 18:05 **Inf. dnia** 18:15 **Rozmowy niedok.** 19:25 **Św. na każdy dzień** 19:30 **Manna z Nieba** 19:45 **Modlitwa z udziałem dzieci** 20:00 **Inf. dnia** 20:20 **Różaniec** 20:50 **Od Lutra do Marksa** 21:00 **Apel Jasno.** 21:20 **Inf. dnia**

NIEDZIELA • 14 września

TVP 1	TVP 2
05:25 Sprawa dla reportera	04:00 Dla niesłyszących - Barwy szczęścia - serial obycz., 2025
06:20 Słownik polsko@polski - talk-show prof. J. Miodka	05:45 Dla niesłyszących - M jak miłość - serial, 2025
06:55 Słowo na niedzielę	06:45 Operacja zdrowie - magazyn medyczny
07:00 Transmisja Mszy Świętej	07:30 Pytanie na śniadanie
08:00 Tydzień	11:00 Jak to się mówi, czyli Kasia u Bralczyka - magazyn
08:40 Kariera Nikodema Dyzmy - serial, 1979	11:35 The Voice of Poland - Przeglądanie w ciemno - widowisko muzyczne
09:50 Pan Mama - serial, 2025	13:35 The Voice
10:55 Komisarz Alex - serial krym.	14:00 Familiada - teleturniej
11:55 Miedzy ziemią a niebem	14:35 Koło fortuny - teleturniej
12:00 Anioł Pański, Watykan	15:10 Szansa na sukces. Opołe 2026 - widowisko muzyczne
12:15 Miedzy ziemią a niebem	16:15 Program rozrywkowy
13:00 Dożynki Prezydenckie - relacja	17:15 Harry Wild - serial obycz., Wlk. Bryt., 2022
14:20 Lekkoatletyka - Hanna Śleszyńska - serial, 2025	
15:35 Fascynująca Kanada - Dzikie lato - dokument, Niemcy, 2019	
16:05 Dziedziectwo - serial, Turcja	
17:00 Teleexpress	
17:20 Pogoda	

17:35 **Daję słowo** - Maciej Orłoś - Hanna Śleszyńska - talk-show
18:40 **Jaka to melodia?** - teleturniej muzyczny
19:30 **Program inform.** 19.30
19:55 **Pytanie dnia**
20:05 **Sport**
20:15 **Pogoda**
20:25 **Drelich** - serial, 2025
21:25 **Rolnik szuka żony** - reality show
22:30 **Zakochana Jedynka** - **Tulipanowa gorączka** - fab., Wlk. Bryt., USA, 2017
00:25 **Kleopatry do dzieła** - kom., Wlk. Bryt., 1964
02:00 **Point Break. Na fali** - fab., Niemcy, Chiny, USA, 2015
03:55 **Jaka to melodia?** - teleturniej muzyczny

18:20 **Rodzinka.pl** - serial kom.
19:05 **Pozdrożenia z Moskwy** - sens., Wlk. Bryt., 1963
21:10 **Protektor** - fab., USA, 2012. Nowojorski policjant Luke Wright traci pracę i dach nad głową, wchodzi się po ulicach, mając samobójcze myśli. Pewnego dnia na jego drodze pojawia się przerażona dziewczynka ścigana przez chińską Triadę i rosyjską mafię... ●
23:00 **Myslovitz na dobry wieczór** - widowisko muzyczne
00:05 **Teoria wszystkiego** - dram., Wlk. Bryt., 2014
02:20 **Lokatorka III** - serial, 2023
03:10 **Wyrwa** - fab., Polska, 2023

TVN

05:30 Uwaga! - program interwencyjny
05:45 Batwheels I - animacja
05:55 Ukryta prawda - program obyczajowy
06:50 Bitwa o gości - program rozrywkowy
07:45 Dzień Dobry TVN - magazyn poranny
12:00 Kobieta na krańcu świata - program Martyny Wojciechowskiej
13:10 Co za tydzień - magazyn rozrywkowy
13:55 Afryka Express - reality show
15:50 Film o pszczołach - animowany, komedia, USA, 2007
17:55 Pogromcy Chaosu - program rozrywkowy
19:00 Fakty
19:30 Sport
19:35 Kronika Speedway Grand Prix
19:40 Pogoda

19:45 **MasterChef** - program kulinarno-rozrywkowy
21:25 **Tęściowie** - kom., Polska, 2021. Film o konfrontacji dwóch światów, która doprowadza do łez nie tylko bywalców wesel...
23:05 **John Wick** - sens., USA, Wlk. Bryt., Chiny, 2014
01:10 **Kuchenne rewolucje** - program kulinarno-rozrywkowy
02:10 **Superwizjer** - magazyn reporterów
03:00 **Szpital** - program obyczajowy
03:50 **Uwaga!** - program interwencyjny
04:05 **Celniczy na straży Europy** - program edukacyjny
05:00 **Kto was tak urządził** - program poradnikowy

POLSAT

06:00 Nowy Dzień z Polsat News
08:00 Halo tu Polsat - poranny program informacyjny-rozrywkowy
11:05 Aladyń - sens., fantasy, Wlk. Bryt., USA, Australia, 2019. Aladyń to urocz rozrabiaka, którego domem są ulice miasta Agrabah. Pewnego dnia przybywa na pomoc księżniczce Dżasminie, która odwie dza targowisko w przebraniu prostej dziewczynki.
13:55 Tvoja Twarz Brzmi Znajomo - program muzyczno-rozrywkowy
16:15 Nasz Nowy Dom - program rozrywkowy
17:30 Awantura o kasę - teleturniej
18:50 Wydarzenia - program informacyjny
19:15 Sport
19:25 Pogoda

19:35 **Państwo w Państwie** - program interwencyjny
19:55 **Dancing with the Stars. Taniec z Gwiazdami** - program taneczno-rozrywkowy
23:00 **Tęściowie** - serial obycz.
23:35 **Druhny** - kom., USA, 2011. Annie jako najlepsza przyjaciółka panny młodej Lillian zostaje jej druhną honorową. Wraz z pozostałymi druhnami rozpoczynają szaloną podróż, której zwieńczeniem ma być wieczór panieński.
02:10 **Życie toczy się dalej** - kom., USA, 2023
04:00 **Świat według Kiepskich** - serial komediowy
04:40 **Disco Gramy**
05:25 **Telezakupy TV Okazje**

TVP Kultura

05:45 Piosenki Jarosława Kukulskiego - widowisko
06:55 Rozmowy (nie)wygodne - Sylwia Chutnik - 2024
07:50 Proszę słońca - Witaminki - serial animowany, 1969
08:00 Nabożeństwo luteranckie w Łęgutach
09:05 Filozofia religii - Platon i mit duszy - felieton
09:25 Wspólny dom
10:05 Wielcy mistrzowie malarstwa - Da Vinci - serial dok., Franc., 2015
11:10 Wstęp Wolny - felieton
11:30 Przez Atlantyk - dramat, Nor., 2020
12:35 Oni wszyscy byli w Montreux - serial dok., Wlk. Bryt., 2023
13:40 Biały kanion - fab., USA, 1958
16:35 Dobry tytuł - magazyn literacki
17:15 Niedziela z... Katarzyną Groniec - widowisko

20:00 **Pocztówki znad krawędzi** - dram., USA, 1990
21:50 **Więcej niż fikcja** - **Freddie Mercury** - wielki mistyfikikator - dok., USA, 2012
23:30 **Noc krótkich filmów** - **I co jeszcze** - **Wizyta** - **Slow Light** - filmy anim.
00:10 **Falowanie i spadanie** - pamięci Kory - koncert, 2025
01:55 **Kino nocne - Kraina wielkiego nieba** - dram., romans, USA, 2018
03:50 **Rzecz Polska** - **panGenerator** - dokument, 2021
04:20 **Tratwa Meduzy. Historia prawdziwa** - dokument, Francja, 2015

TV Puls

06:00 Taki jest świat - przegląd wydarzeń z całego globu.
06:55 Kobra - oddział specjalny - W tajemniczych okolicznościach ginie Kevin, partner młodego piłkarza Mehmeta Ozmana. Semir i Alex postanawiają poznać prawdę na temat jego śmierci.
09:00 Ranczo - serial kom., Polska
14:00 Nasza niania jest agentem - kom., USA, 2010. Agent CIA, Bob Ho podejmuje się najtrudniejszego zadania w swojej karierze: opieki nad trójką dzieci swojej dziewczyny Gillian. Problem w tym, że...
16:00 Powiedz tak - kom., Niem., USA, 2001. Mary Fiore jest znakomitą organizatorką ślubów. Jej kariera rozkwita, mimo że sama jeszcze nie wyszła za mąż...

18:20 **Taxi** - kom., Franc., 1998
20:00 **Uprowadzona 2** - akcja, Franc., USA, Turcja, Niemcy, 2012
21:50 **Eskorta** - akcja, USA, 2018. Agent specjalnej elitarniej jednostki James Silva, wspomagany przez tajną grupę taktyczną, eskortuje na pokład samolotu Li Noora. Muszą pokonać 22 mile, czyli dokładnie tyle ile dzieli ambasadę amerykańską od lotniska...
23:50 **Kryptonim Banshee** - thriller, USA, 2022
01:30 **Dyżur** - serial medyczny
03:00 **Taki jest świat** - przegląd wydarzeń z całego globu.
04:00 **Dyżur** - serial medyczny
05:00 **Dzielnica strachu** - serial kryminalny

TVN 7

05:05 Szkola - Gimnazjalistka Marysia prowadzi akcję antynikotynową w szkole. Naraża się dwóm licealistkom, którym zabiera papierosy.
06:00 Wiza na miłość - serial parodokumentalny
06:55 New Looney Tunes II - animacja
07:25 Bella i Sebastian - przyg., Franc., 2013. 1943 rok. Niewielka francuska wioska w urokliwych Alpach. Okoliczni mieszkańcy nie mogą spać spokojnie, gdyż w pobliżu grasuje tajemnicza bestia, która atakuje stada owiec.
09:30 Ukryta prawda - program obyczajowy
13:40 Detektywi - 52-latek prowadzi gospodarstwo na Podlasiu. Podczas przypadkowego spotkania 23-letniej córki zauważyła u niej ślady pobicia...

16:40 **Harry Potter i komnata tajemnic** - przyg., USA, Wlk. Bryt., 2002
20:00 **World War Z** - SF, USA, 2013. Gerry Lane i jego rodzina wpadają w oblężymi korek. Lane, były śledczy ONZ szybko wyczuwa, że to z czym mają do czynienia nie jest zwykłą uliczną blokadą. Na niebie słychać policyjne śmigłowce...
22:40 **Bohaterowie z Fukushima** - katastrof., Jap., Hong Kong, 2020
01:05 **Inni ludzie** - obycz., Polska, Franc., 2021
03:00 **Historie o duchach**
03:50 **Fachowcy** - program parodokumentalny
04:25 **Druga strona medalu** - talk-show

TV 4

06:00 Lowcy skarbów . Kto da więcej - reality show
07:00 The Americas - serial dokumentalny
08:55 Galileo - ciekawostki popularnonaukowe, intrygujące zagadki ze świata nauki i techniki
10:55 Ewa gotuje - program kulinarny
11:25 Uroczysko - serial kryminalny 12:30 Robin Hood: książę złodziei - przygodowy, sensacyjny, USA, 1991
15:30 Królowa być - kom., Franc., 2005
17:45 Gliniarz w przedszkolu - komedia, USA, 1990
20:00 Sprawiedliwi . Trójmiasto
00:00 STOP Drogowka - serial policyjny
01:00 The Americas - serial dokumentalny
03:00 Pełna chata
03:15 Interwencja - magazyn reporterów
03:25 Lubię disc!
04:25 Top 10 - Lista Przebojów
05:30 Telezakupy TV Okazje

TV Trwam

PONIEDZIAŁEK • 15 września

TVP 1	TVP 2
04:50 Wichrowe wzgórze - serial 05:45 Akacja 38 - serial, 2017 07:00 Transmisja Mszy Świętej 07:30 Studio Raban - magazyn 08:00 Serwis Info 08:05 Pogoda Info 08:20 Zaraz wracam - serial, 2025 09:00 Ranczo - serial obycz., 2013 10:00 Komisarz Alex - serial krym. 11:05 Ojciec Mateusz - serial 12:00 Serwis Info 12:10 Agrobiznes 12:30 Agropogoda - magazyn 12:35 Magazyn Rolniczy 13:00 Lekkoatletyka - Mistrzostwa Świata, Tokio '2025 15:35 Gra słów. Krzyżówka - teleturniej 16:05 Dziedzictwo - serial, Turcja 17:00 Teleexpress 17:20 Pogoda 17:30 Jaka to melodia? - teleturniej muzyczny	05:00 Rodzinka.pl - serial kom. 05:30 M jak miłość - serial, 2021 06:25 Rodzina (nie od) święta - Jesień '2025 - magazyn 06:55 Dla niesłyszących - Barwy szczęścia - serial 07:30 Pytanie na śniadanie 11:10 Pytanie na śniadanie 11:50 Dla niesłyszących - Okrasa łamie przepisy - magazyn kulinarny 12:30 Koło fortuny - teleturniej 13:15 Miłość i nadzieja - serial obycz., Turcja, 2022 14:05 Va Banque - teleturniej 14:35 Na sygnale - serial fabularyzowany 15:05 La Promesa - pałac tajemnic - serial, 2023 15:50 Przepis dnia 16:00 Koło fortuny - teleturniej 16:35 Familiada - teleturniej 17:20 Miłość i nadzieja - serial obycz., Turcja, 2022

18:10 **Klan** - telenowela TVP
18:45 **Akacja 38** - serial kostiumowy, 2017
19:30 **Program inform.** 19.30
19:55 **Pytanie dnia**
20:10 **Sport**
20:15 **Pogoda**
20:30 **Rodzice** - Teatr Telewizji, 2025
21:30 **Postscriptum** - dyskusja po spektaklu
22:00 **Świat bez fikcji** - Kultura, Giedroyc i inni. - dokument, Polska, 2022
23:10 **Balans bieli** - magazyn
23:50 **Orlęta. Godno '39** - dram. historyczny, 2022
01:45 **Tulipanowa gorączka** - fab., Wlk. Bryt., USA, 2017
03:40 **Rajska jabłko** - obycz., Polska, 1985

18:15 **Va Banque** - teleturniej
18:50 **Jeden z dziesięciu** - telet.
19:25 **Barwy szczęścia** - serial obycz., 2025
19:55 **Przepis dnia**
20:05 **Barwy szczęścia** - serial obycz., 2025
20:40 **Kulisy serialu „M jak miłość”**
20:55 **M jak miłość** - serial, 2025
21:55 **Na sygnale** - serial fabularyzowany
22:30 **Peaky Blinders** - serial, Wlk. Bryt., 2014
23:45 **Żywie Białoruś** - dram., Polska, 2012
02:40 **Stulecie Winnych** - serial, 2021
03:35 **Akacja 38** - serial kostiumowy, 2015

TVN

05:40 Uwaga! - program interwencyjny 05:55 Ukryta prawda - program obyczajowy 06:50 Kuchenne rewolucje - program kulinarno-rozrywkowy 07:45 Dzień Dobry TVN - magazyn poranny 11:40 Kuchenne rewolucje - program kulinarno-rozrywkowy 13:55 Ukryta prawda - program obyczajowy 16:10 The Floor - teleturniej 16:50 Szpital św. Anny - serial obycz., Polska 17:55 Detektywi - program kryminalny 19:00 Fakty 19:35 Sport 19:45 Pogoda 19:55 Uwaga! - program interwencyjny 20:10 Doradca smaku - program kulinarny

20:15 **Na Wspólnej** - serial obycz., Polska
20:55 **The Floor** - teleturniej
21:35 **Bitwa o gości** - program rozrywkowy
22:45 **Oszukać przeznaczenie III** - horror, USA, Niemcy, 2006
00:30 **Co za tydzień** - magazyn rozrywkowy
01:15 **Ślepnąc od świateł** - miniserial, Polska
02:30 **CSI: Kryminalne zagadki Las Vegas** - serial, USA
03:20 **Uwaga!** - program interwencyjny
03:35 **Zwykłe rzeczy, niezwykłe wynalazki** - program edukacyjny
04:05 **Łowcy staroci** - program poradnikowy
05:00 **Kto was tak urządził** - program poradnikowy

POLSAT

06:00 Nowy Dzień z Polsat News 08:30 Malanowski i Partnerzy - Do Malanowskiego zgłasza się zrozpaczony Roman Wojciechowski. Jego rozmowa z synem Pawłem przez komunikator internetowy została niespodziewanie przerwana przez zamaskowanego włamywacza... 09:30 48H Zaginięni - serial kryminalny 10:30 Trudne sprawy - program obyczajowy 11:30 Gliniarze - serial paradokumentalny 15:15 Mistrzostwa Świata w siatkówkę mężczyzn 17:30 Na Ratunek 112 - serial obyczajowy 18:00 Pierwsza miłość - serial obyczajowy 18:50 Wydarzenia - program informacyjny
--

19:15 **Gość Wydarzeń** - rozmowa dnia
19:25 **Sport**
19:40 **Pogoda**
19:55 **Milionerzy**
20:30 **Mega hit** - Niezniszczalni 2 - sensacyjny, USA, 2012
22:50 **Mia mi Vice** - sens., USA, Niemcy, Paragwaj, 2006. Dwaj detektywi policji z Miami dotychczas do Grupy Zadaniowej ds. Zwalczania Narkotyków i prowadzą śledztwo przeciw kolumbijskiemu kartelowi.
01:40 **Sprawiedliwość ulicy** - film, USA, 2007
03:50 **Ewa Gołtje** - program kulinarny
04:40 **Disco Gramy**
05:25 **Teledyski**

TVP Kultura

06:05 Afisz kulturalny 06:15 Muzyczne poranki 06:35 Od ucha do ucha - Niedźwiadek Pompon - Sen o totemicznym drzewie - anim., Franc., 2023 07:10 Tamte lata, tamte dni - Joanna Żółkowska - mag. 07:50 Czarne złoto - dokument, Polska, 2017 08:35 Informacje kulturalne 09:00 Chłopi - serial, 1972 10:05 Krótki dzień pracy - dramat, polityczny, 1981 11:35 Riffi po szczęśliwcu - kom., Polska, 1989 13:10 Wielcy mistrzowie malarstwa - Da Vinci - serial dok., Franc., 2015 14:15 Tamte lata, tamte dni - Artur Barciś - magazyn 14:50 Agatha Christie: w stulecie Herkulesa Poirota i Miss Marple - dok., Wlk. Bryt., 2020 16:05 Hania - film TVP, 1984
--

17:45 **Chłopi** - serial, 1972
18:55 **Oni wszyscy byli w Montreux** - serial dok., Wlk. Bryt., 2023
20:00 **Ballada o białej krowie** - fab., Iran, Franc., 2020
21:55 **20x20 lat TVP Kultura** - **Joanna Wnuk-Nazarowa**
22:30 **Pocztówki znad krawędzi** - dram., USA, 1990
00:25 **Kino nocne** - **Białe kaniony** - fab., USA, 1958
03:20 **Więcej niż fikcja** - **Freddie Mercury** - wielki mistyfikator - dokument, USA, 2012
05:00 **20x20 lat TVP Kultura** - **Joanna Wnuk-Nazarowa**
05:35 **Teledyski**

TV Puls

06:00 Policjanci z Miami - serial kryminalny 08:00 Kobra - oddział specjalny - Niespodziewanie Semir znika bez śladu. Alex i Jenny za wszelką cenę próbują odnaleźć policjanta. Po drodze trafiają jednak na wiele przeszkód. 10:00 Zaklinaczka duchów - serial fabularny 10:55 Zbuntowany anioł - serial obyczajowy 12:50 Zaklinaczka duchów - Melinda towarzyszy Delii podczas wizyty w lokalnym sklepie jubilerskim. Podczas niej dochodzi do rozbójstwa, w wyniku którego ginie sprzedawca sklepu. Wkrótce duch mężczyzny odwieździe Melindę. 13:50 Lombard. Życie pod zastaw - paradokument

15:50 **Ranczo** - serial kom., Polska
18:00 **Lombard. Życie pod zastaw** - paradokument
20:00 **W odwecie za śmierć** - akcja, USA, 2010
22:00 **Liberator 2** - akcja, USA, 1995
23:55 **21 mostów** - akcja, USA, 2019. Bezczłony detektyw z nowojorskiej policji Andre Davis zostaje wyznaczony do aresztowania dwóch niebezpiecznych zabójców.
02:00 **Dzielnica strachu** - serial kryminalny
03:00 **Lombard. Życie pod zastaw** - paradokument
04:00 **Taki jest świat** - przegląd wydarzeń z całego globu.
05:00 **Dzielnica strachu** - serial kryminalny

TVN 7

05:30 Szkoła - Gimnazjaliści z drugiej klasy. Zuza i Janek są parą, jednak nie podoba się to przyjaciółce Zuzy, Mai, która skrycie kocha się w Janku. Dziewczyna postanawia skłócić zakochanych... 08:20 Ukryta prawda - program obyczajowy 11:25 W-11 Wydział Śledczy - Na terenie opuszczonej fabryki zabójca ukrył ciało młodej kobiety. Wiadomo, że zginęła w wyniku upadku ze schodów. Podejrzeń pada na... 12:55 Detektywi - program kryminalny 14:55 Szpital św. Anny - program obyczajowy 15:55 Sąd rodzinny - program sądowy 16:55 Zapisane w gwiazdach - program paradokumentalny
--

17:55 **Opowieści małżeńskie** - program obyczajowy
19:00 **Ukryta prawda**
20:00 **Hotel Paradise** - reality show
21:05 **Ocaleni** - katastrof., Tajlandia, Irlandia, 2019
23:20 **Polowanie na druhny** - kom., USA, 2005. Bardzo czarujący duet stosuje sprawdzony już wielokrotnie sposób wręczenia się na wesele, który polega na poznanii i poderwaniu kobiety podekscytowanej samą myślą o małżeństwie.
01:55 **Mówię Wam** - talk-show
02:50 **Historie o duchach**
03:35 **Osadzone. Blok F** - program obyczajowy
04:25 **Druga strona medalu** - talk-show

TV 4

06:00 Łowcy skarbów . Kto da więcej 07:55 Bogaty Dom - Biedny Dom - program paradok. 08:55 Policjantki i Policjanci 10:55 Na Ratunek 112 - serial obyczajowy 11:25 Na ratunek 112 - serial obyczajowy 11:55 Trudne sprawy - program obyczajowy 14:55 Ktoś tu kłamie? 16:55 Policjantki i Policjanci 18:00 Łowcy skarbów . Kto da więcej 19:00 Policjantki i Policjanci - serial paradok. 20:00 Uroczysko - serial kryminalny 20:30 Sprawiedliwi - Wydział Kryminalny - serial policyjny 21:30 Sprawiedliwi . Trójmiasto 22:40 Niewidzialny wróg - sens., Wlk. Bryt., RPA, 2015 00:45 Love Island . Wyspa miłości - reality show 01:55 Hardkorowy lombard 02:55 SuperLudzie - serial o osobach z niepełnosprawnościami 05:30 Teledyski TV Okazje

TV Trwam

09:30 **Moja katolicka rodzina**
09:55 **Św. na każdy dzień** 10:00 **Inf. dnia** 10:15 **Rozmowy niedok.** 11:20 **Oświadczenie** Fundacji Lux Veritatis w sprawie Muzeum Pamięci i Tożsamości
11:30 **Warto być cieniem** 12:00 **Anioł Pański** 12:03 **Inf. dnia**
12:20 **Katowice Praskie** 13:30 **Mśa św.** 14:30 **Baron Feliks Konołka** - życie i twórczość
15:20 **Bogu się podobać** 15:50 **Ma się rozumieć** 16:00 **Inf. dnia** 16:10 **Sanktuarium polskie** 16:30 **Porady Medyczne Bonifratrów**
17:00 **Świadkowie** 17:30 **Moja parafia** 17:55 **Poczet Wlk. Polaków**
18:00 **Anioł Pański** 18:05 **Inf. dnia** 18:15 **Rozmowy niedok.** 19:25 **Św. na każdy dzień** 19:30 **Poznajemy Polskę** 19:45 **Modlitwa z udziałem dzieci**
20:00 **Inf. dnia** 20:20 **Różaniec** 20:50 **Od Lutra do Marxa** - Historia Kościoła
21:00 **Apel Jasnog.** 21:20 **Inf. dnia**

WTOREK • 16 września

TVP 1	TVP 2
05:50 Akacja 38 - serial, 2017 07:00 Transmisja Mszy Świętej 07:30 Kościół z bliska 08:00 Serwis Info 08:05 Pogoda Info 08:20 Zaraz wracam - serial, 2025 09:00 Ranczo - serial obycz., 2013 10:00 Komisarz Alex - serial krym. 11:00 Ojciec Mateusz - serial krym. 12:00 Serwis Info 12:10 Agrobiznes 12:30 Agropogoda - magazyn 12:35 Magazyn Rolniczy 13:00 Lekkoatletyka - Mistrzostwa Świata, Tokio '2025 15:35 Gra słów. Krzyżówka - teleturniej 16:05 Dziedzictwo - serial, Turcja 17:00 Teleexpress 17:20 Pogoda	04:40 Na dobre i na złe - serial 05:35 M jak miłość - serial, 2021 06:25 Za kulisami - reportaż 06:55 Dla niesłyszących - Barwy szczęścia - serial obycz., 2025 07:30 Pytanie na śniadanie - w tym: Serwis Info i Pogoda Flesz 11:10 Pytanie na śniadanie 11:45 Rosół polski - magazyn kulinarny 12:30 Koło fortuny - teleturniej 13:15 Miłość i nadzieja - serial obycz., Turcja, 2022 14:05 Va Banque - teleturniej 14:35 Na sygnale - serial fabularyzowany 15:05 La Promesa - pałac tajemnic - serial, Hiszp., 2023 15:50 Przepis dnia 16:00 Koło fortuny - teleturniej 16:35 Familiada - teleturniej

17:30 **Jaka to melodia?** - teleturniej muzyczny
18:10 **Klan** - telenowela TVP
18:45 **Akacja 38** - serial kostiumowy, 2017
19:30 **Program inform.** 19.30
19:55 **Pytanie dnia**
20:10 **Sport**
20:15 **Pogoda**
20:30 **Zaraz wracam** - serial, 2025
21:10 **Morderstwa w Moutauban** - film kryminalny, Franc., 2024
22:50 **Magazyn Ekspresu Reporterów**
23:55 **Chinatown** - sens., USA, 1974
02:15 **Filip** - dramat, wojenny, Polska, 2021
04:30 **Cesaria Evora** - dokument, Port, 2022

17:20 **Miłość i nadzieja** - serial obycz., Turcja, 2022
18:15 **Va Banque** - teleturniej
18:50 **Jeden z dziesięciu** - telet.
19:25 **Barwy szczęścia** - serial obycz., 2025
19:55 **Przepis dnia**
20:05 **Barwy szczęścia** - serial obycz., 2025
20:40 **Kulisy serialu „M jak miłość”**
20:55 **M jak miłość** - serial, 2025
21:55 **Na sygnale** - serial fabularyzowany
22:30 **Peaky Blinders** - serial, Wlk. Bryt., 2014
23:45 **Wspomnienie lata** - obycz., Polska, 2016
01:20 **Protektor** - fab., USA, 2012
03:10 **Trucizna Putina** - dok., Franc., 2023

TVN

05:40 Uwaga! - program interw. 05:55 Ukryta prawda - program obyczajowy 06:50 Kuchenne rewolucje - program kulinarno-rozrywkowy 07:45 Dzień Dobry TVN - magazyn poranny 11:40 Kuchenne rewolucje - program kulinarno-rozrywkowy 13:55 Ukryta prawda - program obyczajowy 16:10 The Floor - teleturniej 16:50 Szpital św. Anny - serial obycz., Polska 17:55 Detektywi - program kryminalny 19:00 Fakty 19:35 Sport 19:45 Pogoda 19:55 Uwaga! - program interw. 20:10 Doradca smaku - program kulinarny 20:15 Na Wspólnej - serial obycz., Polska

20:55 **The Floor** - teleturniej
21:35 **Ślub od pierwszego wejrzenia** - reality show
22:40 **Kuba Wojewódzki** - talk-show
23:45 **Superwizjer** - magazyn reporterów
00:20 **CSI: Kryminalne zagadki Las Vegas** - serial, USA
01:25 **Bill Cosby: Kulisy skandalu** - dokument
02:25 **Szpital** - program obyczajowy
03:10 **Uwaga!** - program interwencyjny
03:25 **Zwykłe rzeczy, niezwykłe wynalazki** - program edukacyjny
03:55 **Łowcy staroci** - program poradnikowy
04:45 **Kto was tak urządził** - program poradnikowy

POLSAT

06:00 Nowy Dzień z Polsat News 08:30 Malanowski i Partnerzy - Na prośbę Radosława i Małgorzaty Pacholaków detektywi próbują nawiązać kontakt z ich córką, Michaliną... 09:30 48H Zaginięni - serial kryminalny 10:30 Trudne sprawy - program obyczajowy 11:35 Gliniarze - serial paradokumentalny 14:40 Dlaczego ja? - serial paradokumentalny 15:20 Flesz Wydarzenia - program informacyjny 15:50 Wydarzenia - program informacyjny 16:15 Pogoda 16:20 Interwencja - magazyn reporterów 16:30 Na Ratunek 112 - serial obyczajowy 17:00 Gliniarze - serial paradokumentalny
--

18:00 **Pierwsza miłość** - serial obyczajowy
18:50 **Wydarzenia** - program informacyjny
19:15 **Gość Wydarzeń** - rozmowa dnia
19:30 **Sport**
19:40 **Pogoda**
19:55 **Milionerzy**
20:30 **Ninja vs ninja** - program rozrywkowy
22:40 **Sisu** - sens., Fin., Wlk. Bryt., USA, 2023
00:35 **Dracula: Historia nieznana** - sens., USA, Jap., 2014
02:30 **Nasz Nowy Dom** - program rozrywkowy
03:40 **„Kabaretowa Ekstraklasa”**
04:40 **Disco Gramy**
05:25 **Teledyski**

TVP Kultura

06:05 Afisz kulturalny 06:15 Muzyczne poranki 07:00 Tamte lata, tamte dni - Henryk Talar - magazyn 07:40 Kruczy skarby - dokument, Polska, 2017 08:20 Wydarzenie aktualne 09:00 Chłopi - serial, 1972 10:05 Hania - film TVP, 1984 11:45 Gregory Porter: bądź wierny swej muzyce - dok., Wlk. Bryt., 2016 13:25 Niedziela z... Katarzyną Groniec 14:25 Patrzak pod słońce - dram., Polska, 1971 15:20 POWAQATSI - dok., USA, 1988 17:10 Chłopi - serial, 1972 18:15 20x20 lat TVP Kultura - Joanna Wnuk-Nazarowa 18:50 Pan Ołbrzyński - dok., Polska, 2025 20:00 Teatr Telewizji - Dzika kaczka - 1976
--

22:15 **Lekkie obyczaje** - **Pół żartem, pół serio** - komedia, USA, 1959
00:30 **20x20 lat TVP Kultura** - **Joanna Wnuk-Nazarowa**
01:05 **Nocny dokument** - **Demoniczny uśmiech Jacka Nicholsona** - dokument, Franc., 2018
02:15 **Na wschód od Hollywood** - **Ballada o białej krowie** - fab., Iran, Franc., 2020
04:10 **Ktoś tu kłamie?** - **Möller** - magazyn
04:25 **Wydarzenie aktualne** - program informacyjny
04:55 **Podróż z historią** - **Kruczy skarby** - dokument, Polska, 2017
05:25 **Teledyski**

TV Puls

06:00 Policjanci z Miami - serial kryminalny 08:00 Kobra - oddział specjalny - W jednej z restauracji w Kolonii nieznany sprawca bierze zakładników. Swoje działania skupia przede wszystkim na Isabel Frings. 10:00 Zaklinaczka duchów - Melinda towarzyszy Delii podczas wizyty w lokalnym sklepie jubilerskim. Podczas niej dochodzi do rozbójstwa z bronią, w wyniku którego ginie sprzedawca sklepu. Wkrótce duch mężczyzny odwieździe Melindę. 10:55 Zbuntowany anioł - serial obyczajowy 12:50 Zaklinaczka duchów - Melinda szuka ciała, które zniknęło z kostnicy. Wkrótce przychodzi do niej duch osoby, do której należą zwłoki.

13:50 **Lombard. Życie pod zastaw** - paradokument fabularny
15:50 **Ranczo** - serial kom., Polska
18:00 **Lombard. Życie pod zastaw** - paradokument fabularny
20:00 **Jestem zemstą** - thriller, USA, 2016
21:50 **Teren prywatny** - thriller, USA, 2001
23:35 **13** - thriller, USA, 2010
01:25 **Dzielnica strachu** - serial kryminalny
02:25 **Lombard. Życie pod zastaw** - paradokument fabularny
03:20 **Menu na miarę** - program kulinarny
05:00 **Dzielnica strachu** - serial kryminalny

TVN 7

05:30 Szkoła - Rodzina Kamili Czarńskiej ma problemy finansowe, jednak dziewczyna stara się być optymistką. Takie zachowanie determinuje jej przyjaciółkę Weronikę, która postanawia upokorzyć Kamilię... 08:20 Ukryta prawda - program obyczajowy 11:25 W-11 Wydział Śledczy - program kryminalny 12:55 Detektywi - program kryminalny 14:55 Szpital św. Anny - program obyczajowy 15:55 Sąd rodzinny - program sądowy 16:55 Zapisane w gwiazdach - program paradokumentalny 17:55 Opowieści małżeńskie - program obyczajowy 19:00 Ukryta prawda - program obyczajowy

20:00 **Hotel Paradise** - reality show
21:05 **Zabójcza broń II** - sens., USA, 1989. Tym razem Martin Riggs i Roger Murtaugh otrzymują zadanie, gdyż mają pilnować Leona Getza, nieuczciwego księgowego, który ma być świadkiem otrzymanym w procesie mafijnym. Okazuje się, że...
23:30 **Anatoli piękna** - program rozrywkowy
00:35 **World War Z** - SF, USA, 2013
02:55 **Hotel Paradise** - reality show
04:00 **Usterka** - program poradnik.
04:10 **Druga strona medalu** - talk-show

TV 4

06:00 Łowcy skarbów . Kto da więcej 07:55 Bogaty Dom - Biedny Dom - program paradok. 08:55 Policjantki i Policjanci 10:55 Na Ratunek 112 - serial obycz. 11:25 Na ratunek 112 - serial obyczajowy 11:55 Trudne sprawy - program obyczajowy 14:55 Ktoś tu kłamie? 16:55 Policjantki i Policjanci 18:00 Łowcy skarbów . Kto da więcej 19:00 Policjantki i Policjanci - serial paradok. 20:00 Uroczysko - serial krym. 20:30 Sprawiedliwi - Wydział Kryminalny - serial policyjny 21:30 Sprawiedliwi . Trójmiasto 22:40 Niezlomny - sens., USA, 2014 01:25 Love Island . Wyspa miłości - reality show 02:35 Intwencja - magazyn reporterów 02:45 Pełna chata 02:55 SuperLudzie - serial o osobach z niepełnosprawnościami 05:30 Teledyski TV Okazje
--

TV Trwam

09:35 **Św. na każdy dzień** 09:40 **Aby we wszystkim Bóg był uwielbiony**
10:00 **Inf. dnia** 10:15 **Jak my to widzimy** 10:45 **Zew natury** 11:00 **Mocni w Wierze** 11:35 **Słowo życia**
11:40 **Ma się rozumieć** 11:50 **Św. na każdy dzień** 12:00 **Anioł Pański**
12:03 **Inf. dnia** 12:20 **Cmentarz przy Lipowej** 13:00 **Pędzieliem z nogą na wiewiórkę**

ŚRODA • 17 września

TVP 1	TVP 2
05:50 Akacja 38 - serial, 2017 07:00 Transmisja Mszy Świętej 07:30 Rodzina (nie od) święta - Jesień '2025 - magazyn 08:00 Serwis Info 08:05 Pogoda Info 08:20 Zaraz wracam - serial, 2025 09:00 Ranczo - serial obyczaj., 2013 10:00 Komisarz Alex - serial krym. 11:00 Ojciec Mateusz - serial krym. 12:00 Serwis Info 12:10 Agrobiznes 12:30 Agropogoda - magazyn 12:40 Rok w ogrodzie Extra - magazyn 13:00 Lekkoatletyka - Mistrzostwa Świata, Tokio '2025 15:35 Gra słów. Krzyżówka - teleturniej 16:05 Dziedzictwo - serial, Turcja 17:00 Teleexpress	05:35 M jak miłość - serial, 2021 06:30 Mozaika żydowska. Magazyn kulturalno-religijno-społeczny 06:55 Dla niesłyszących - Barwy szczęścia - serial obyczaj., 2025 07:30 Pytanie na śniadanie - w tym: Serwis Info i Pogoda Flesz 11:45 Gwiazdorska kuchnia Ani - magazyn kulinarny, 2025 12:30 Koło fortuny - teleturniej 13:15 Miłość i nadzieja - serial obyczaj., Turcja, 2022 14:05 Va Banque - teleturniej 14:35 Na sygnale - serial fabularny 15:05 La Promesa - pałac tajemnic - serial, Hiszp., 2023 15:50 Przepis dnia 16:00 Koło fortuny - teleturniej

17:20 Pogoda 17:30 Jaka to melodia? - teleturniej muzyczny 18:10 Klan - telenowela TVP 18:45 Akacja 38 - serial kostiumowy, 2017 19:30 Program inform. 19.30 19:55 Pytanie dnia 20:10 Sport 20:15 Pogoda 20:30 Zaraz wracam - serial, 2025 21:10 Azyl - dram., Wlk. Bryt., Czechy, USA, 2017 23:25 Rocky 3 - dram., USA, 1982 01:15 Morderstwa w Montauban - film kryminalny, Franc., 2024 02:55 Orlecia. Grodno, 39 - dram. historyczny, 2022 04:45 Magazyn Ekspresu Reporterów	16:35 Familiada - teleturniej 17:20 Miłość i nadzieja - serial 18:15 Va Banque - teleturniej 18:50 Jeden z dziesięciu - telet. 19:25 Barwy szczęścia - serial obyczaj., 2025 19:55 Przepis dnia 20:05 Barwy szczęścia - serial 20:40 Przepis Dnia 20:55 Na dobre i na złe - serial 21:55 Na sygnale - serial fabularny 22:30 Peakylinders - serial, Wlk. Bryt., 2014 23:45 Uziemieni - kom., Belgia, Franc., 2013 01:30 W cieniu śmierci - serial, Fin., 2018 02:20 Akacja 38 - serial 03:05 Świat według Tesli - dok., Słowenia, 2019
--	--

TVN

05:40 Uwaga! - program interwencyjny 05:55 Ukryta prawda - program obyczajowy 06:50 Kuchenne rewolucje - program kulinarno-rozrywkowy 07:45 Dzień Dobry TVN - magazyn poranny 11:40 Kuchenne rewolucje - program kulinarno-rozrywkowy. Dzisiaj zostaniemy zaproszeni przez Magdę Gessler do lokalu „Zielony Nosorożec” w Białymstoku. 13:55 Ukryta prawda - program obyczajowy 16:10 The Floor - teleturniej 16:50 Szpital św. Anny - serial obyczaj., Polska 17:55 Detektywi - program kryminalny 19:00 Fakty 19:35 Sport 19:45 Pogoda	06:00 Nowy Dzień z Polsat News 08:30 Malanowski i Partnerzy - Anonimowy nadawca wysłał Malanowskiemu zdjęcie martwej kobiety. Detektywi postanawiają... 09:35 48H Zaginięni - serial kryminalny 10:35 Trudne sprawy - program obyczajowy 11:45 Mistrzostwa Świata w siatkówce mężczyzn 14:40 Dlaczego ja? - serial paradokumentalny 15:25 Flesz Wydarzenia - program informacyjny 15:50 Wydarzenia - program informacyjny 16:15 Pogoda 16:20 Interwencja - magazyn reporterów 16:30 Na Ratunek 112 - serial obyczajowy 17:00 Gliniarze - serial paradokumentalny
--	---

19:55 Uwaga! - program interwencyjny 20:10 Doradca smaku - program kulinarny 20:15 Na Wspólnej - serial obyczajowy, Polska 20:55 The Floor - teleturniej 21:35 Top Model - reality show 23:15 Teściowie - kom., Polska, 2021. Film o konfrontacji dwóch światów, która doprowadzi do łez nie tylko bywalców wesel... 00:55 Kuchenne rewolucje - program kulinarno-rozrywkowy 02:00 Szpital - program obyczaj. 03:45 Uwaga! - program interw. 04:00 Łowcy starości - program poradnikowy 04:50 Kto was tak urządził - program poradnikowy	18:00 Pierwsza miłość - serial obyczajowy 18:50 Wydarzenia - program informacyjny 19:15 Gość Wydarzeń - rozmowa dnia 19:30 Sport: Pogoda 19:55 Milionerzy 20:30 K2. Jedziemy po bandzie - program rozrywkowy 22:00 Komedio w środa - Dziką noc - sens., USA, Kan., 2022 00:20 Zamiana ciał - kom., USA, 2011 02:55 Nasz Nowy Dom - program rozrywkowy 04:00 „Kabaretowa Ekstraklasa” 04:40 Disco Gramy - program muzyczny 05:25 Teledyski
--	--

TVP Kultura

06:05 Afisz kulturalny 06:15 Muzyczne poranki 07:00 Tamte lata, tamte dni - Janusz Józefowicz 07:40 Podróż z historią - Słodki smak historii - dok., Polska, 2017 08:25 20x20 lat TVP Kultura - Joanna Wnuk - Nazarowa 09:00 Chopi - serial, 1972 10:05 POWAQTASI - dok., USA, 1988 11:55 Pan Olbrzychski - dok., Polska, 1925 13:05 Którędy po sztukę 13:25 Siekiera za - dram., Polska, 1985 15:00 Cwał - komediodramat, Polska, 1995 17:00 Chopi - serial, 1972 18:05 Wstęp wolny - felieton 18:30 Informacje kulturalne 18:50 Reżyserzy - John Ford - dok., Wlk. Bryt., 2018 19:40 Mysterium Tremendum	06:05 Afisz kulturalny 06:15 Muzyczne poranki 07:00 Tamte lata, tamte dni - Janusz Józefowicz 07:40 Podróż z historią - Słodki smak historii - dok., Polska, 2017 08:25 20x20 lat TVP Kultura - Joanna Wnuk - Nazarowa 09:00 Chopi - serial, 1972 10:05 POWAQTASI - dok., USA, 1988 11:55 Pan Olbrzychski - dok., Polska, 1925 13:05 Którędy po sztukę 13:25 Siekiera za - dram., Polska, 1985 15:00 Cwał - komediodramat, Polska, 1995 17:00 Chopi - serial, 1972 18:05 Wstęp wolny - felieton 18:30 Informacje kulturalne 18:50 Reżyserzy - John Ford - dok., Wlk. Bryt., 2018 19:40 Mysterium Tremendum
---	---

20:00 Wstęp do filmu - Obywatel Jones 20:05 Panorama kina polskiego - Obywatel Jones - dram., Wlk. Bryt., Polska, Ukraina, 2019 22:15 Profesor T - Maski śmierci - serial, Niemcy, Wlk. Bryt., Belgia, 2016 23:15 Studio Kultura - Niedziela z... Katarzyną Groniec 00:15 Enter Enea Festival - Dagadana i goście - koncert, 2019 01:15 Lekkie obyczaje - Pół żartem, pół serio - kom., USA, 1959 03:25 Informacje kulturalne 04:00 Gregory Porter: bądź wierny swej muzyce - dok., Wlk. Bryt., 2016 05:40 Teledyski	20:00 Wstęp do filmu - Obywatel Jones 20:05 Panorama kina polskiego - Obywatel Jones - dram., Wlk. Bryt., Polska, Ukraina, 2019 22:15 Profesor T - Maski śmierci - serial, Niemcy, Wlk. Bryt., Belgia, 2016 23:15 Studio Kultura - Niedziela z... Katarzyną Groniec 00:15 Enter Enea Festival - Dagadana i goście - koncert, 2019 01:15 Lekkie obyczaje - Pół żartem, pół serio - kom., USA, 1959 03:25 Informacje kulturalne 04:00 Gregory Porter: bądź wierny swej muzyce - dok., Wlk. Bryt., 2016 05:40 Teledyski
--	--

TV Puls

06:00 Policjanci z Miami - serial kryminalny 08:00 Kobra - oddział specjalny - Po zabójstwie członka albańskiej mafii, Semir i jego rodzina są w niebezpieczeństwie. Wkrótce komisarze lecą do Tirany, by tam zmierzyć się z mafią. 10:00 Zaklinaczka duchów - serial fabularny 10:55 Zbuntowany anioł - serial obyczajowy 12:50 Zaklinaczka duchów - Melinda i Jim zostają tymczasowo rodzicami zastępczymi dla młodej dziewczyny, której matka zaginęła. Wkrótce Melinda odwiedza ducha kobiety. Zdradza jej pewien sekret dotyczący przeszłości. 13:50 Lombard. Życie pod zastaw - paradokument fabularny	06:00 Policjanci z Miami - serial kryminalny 08:00 Kobra - oddział specjalny - Po zabójstwie członka albańskiej mafii, Semir i jego rodzina są w niebezpieczeństwie. Wkrótce komisarze lecą do Tirany, by tam zmierzyć się z mafią. 10:00 Zaklinaczka duchów - serial fabularny 10:55 Zbuntowany anioł - serial obyczajowy 12:50 Zaklinaczka duchów - Melinda i Jim zostają tymczasowo rodzicami zastępczymi dla młodej dziewczyny, której matka zaginęła. Wkrótce Melinda odwiedza ducha kobiety. Zdradza jej pewien sekret dotyczący przeszłości. 13:50 Lombard. Życie pod zastaw - paradokument fabularny
---	---

15:50 Ranczo - serial kom., Polska 18:00 Lombard. Życie pod zastaw - paradokument 20:00 Detektyw Knight: Dzień Niepodległości - akcja, USA, 2023 21:55 Minuta po śmierci - thriller, USA, 2022. Russ Potter, makler giełdowy wracający do rodzinnego miasteczka, szybko z bohatera staje się wrogiem publicznym... 23:30 Alex Cross - akcja, USA, Wlk. Bryt., Franc., 2012 01:30 Dzielnica strachu - serial kryminalny 02:30 Lombard. Życie pod zastaw - paradokument 03:20 Dyżur - serial medyczny 05:00 Dzielnica strachu - serial	15:50 Ranczo - serial kom., Polska 18:00 Lombard. Życie pod zastaw - paradokument 20:00 Detektyw Knight: Dzień Niepodległości - akcja, USA, 2023 21:55 Minuta po śmierci - thriller, USA, 2022. Russ Potter, makler giełdowy wracający do rodzinnego miasteczka, szybko z bohatera staje się wrogiem publicznym... 23:30 Alex Cross - akcja, USA, Wlk. Bryt., Franc., 2012 01:30 Dzielnica strachu - serial kryminalny 02:30 Lombard. Życie pod zastaw - paradokument 03:20 Dyżur - serial medyczny 05:00 Dzielnica strachu - serial
--	--

15:55 Sąd rodzinny - program sądowy 16:55 Zapisane w gwiazdach - program paradokumentalny 17:55 Opowieści małżeńskie - program obyczajowy 19:00 Ukryta prawda - program obyczajowy 20:00 Hotel Paradise - reality show 21:05 Magnezja - kom., Polska, 2020 23:35 Kac Vegas - kom., USA, Niemcy, 2009 01:55 Hotel Paradise - reality show 02:50 Historie o duchach 03:45 Usterka - program poradnikowy 04:10 Druga strona medalu - talk-show	15:55 Sąd rodzinny - program sądowy 16:55 Zapisane w gwiazdach - program paradokumentalny 17:55 Opowieści małżeńskie - program obyczajowy 19:00 Ukryta prawda - program obyczajowy 20:00 Hotel Paradise - reality show 21:05 Magnezja - kom., Polska, 2020 23:35 Kac Vegas - kom., USA, Niemcy, 2009 01:55 Hotel Paradise - reality show 02:50 Historie o duchach 03:45 Usterka - program poradnikowy 04:10 Druga strona medalu - talk-show
---	---

TV 4

06:00 Łowcy skarbów. Kto da więcej 07:55 Bogaty Dom - Biedny Dom - program paradok. 08:55 Policjantki i Policjanci 112 - serial obyczajowy 11:25 Na ratunek 112 - serial obyczaj. 11:55 Trudne sprawy - program obyczajowy 14:55 Ktoś tu kłamie? 16:55 Policjantki i Policjanci 18:00 Łowcy skarbów. Kto da więcej 19:00 Policjantki i Policjanci - serial paradok. 20:00 Uroczysko - serial krym. 20:30 Sprawiedliwi - Wydział Kryminalny - serial policyjny 21:30 Sprawiedliwi. Trójmiasto 22:40 Tożsamość Bourne'a - sens., USA, 2002 01:00 Love Island. Wyspa miłości 02:00 Hardkorowy lombard 02:30 Interwencja 02:55 Śmierć na 1000 sposobów 03:25 Lubie disco! 04:25 Top 10 - Lista Przebojów 05:30 Teledyski	06:00 Łowcy skarbów. Kto da więcej 07:55 Bogaty Dom - Biedny Dom - program paradok. 08:55 Policjantki i Policjanci 112 - serial obyczajowy 11:25 Na ratunek 112 - serial obyczaj. 11:55 Trudne sprawy - program obyczajowy 14:55 Ktoś tu kłamie? 16:55 Policjantki i Policjanci 18:00 Łowcy skarbów. Kto da więcej 19:00 Policjantki i Policjanci - serial paradok. 20:00 Uroczysko - serial krym. 20:30 Sprawiedliwi - Wydział Kryminalny - serial policyjny 21:30 Sprawiedliwi. Trójmiasto 22:40 Tożsamość Bourne'a - sens., USA, 2002 01:00 Love Island. Wyspa miłości 02:00 Hardkorowy lombard 02:30 Interwencja 02:55 Śmierć na 1000 sposobów 03:25 Lubie disco! 04:25 Top 10 - Lista Przebojów 05:30 Teledyski
--	--

09:30 Sanktuaria polskie 09:50 Św. na każdy dzień 10:00 Audienca Generalna Ojca Św. Leona XIV z Watykanu 11:10 Mateczniki Polskości 11:25 Jestem mamą 11:40 Prosto o gosp. 12:00 Anioł Pański 12:03 Inf. dnia 12:20 Wypaczone su-nienia 13:00 Zgubić o czy brzeg 13:30 Msza św. 14:30 Dom w serce wpisany 15:00 Ze Swójczan do wolności 15:50 Ma się rozumieć 16:00 Inf. dnia 16:10 Na zdrowie 16:30 Ja jestem z wami przez wszystkie dni aż do skończenia świata 17:00 Po stronie prawdy 17:55 Poczet Wlk. Polaków 18:00 Anioł Pański 18:05 Inf. dnia 18:15 Rozmowy niedok. 19:25 Św. na każdy dzień 19:30 Opowieści biblijne z Nowego Testamentu 20:00 Inf. dnia 20:20 Różaniec 20:50 Mysiąc Ojczyzna 21:00 Apel Jasnog. 21:20 Inf. dnia 21:40 Polski Punkt Widzenia	09:30 Sanktuaria polskie 09:50 Św. na każdy dzień 10:00 Audienca Generalna Ojca Św. Leona XIV z Watykanu 11:10 Mateczniki Polskości 11:25 Jestem mamą 11:40 Prosto o gosp. 12:00 Anioł Pański 12:03 Inf. dnia 12:20 Wypaczone su-nienia 13:00 Zgubić o czy brzeg 13:30 Msza św. 14:30 Dom w serce wpisany 15:00 Ze Swójczan do wolności 15:50 Ma się rozumieć 16:00 Inf. dnia 16:10 Na zdrowie 16:30 Ja jestem z wami przez wszystkie dni aż do skończenia świata 17:00 Po stronie prawdy 17:55 Poczet Wlk. Polaków 18:00 Anioł Pański 18:05 Inf. dnia 18:15 Rozmowy niedok. 19:25 Św. na każdy dzień 19:30 Opowieści biblijne z Nowego Testamentu 20:00 Inf. dnia 20:20 Różaniec 20:50 Mysiąc Ojczyzna 21:00 Apel Jasnog. 21:20 Inf. dnia 21:40 Polski Punkt Widzenia
--	--

CZWARTEK • 18 września

TVP 1	TVP 2
06:10 Akacja 38 - serial, 2017 07:00 Transmisja Mszy Świętej 07:30 Dobrze historie - Stacja opieki - magazyn 08:00 Serwis Info 08:05 Pogoda Info 08:20 Zaraz wracam - serial, 2025 09:00 Ranczo - serial obyczaj., Polska, 2013 10:00 Komisarz Alex - serial krym. 11:00 Ojciec Mateusz - serial krym. 12:00 Serwis Info 12:10 Agrobiznes 12:30 Agropogoda - magazyn 12:40 Magazyn Rolniczy 13:00 Lekkoatletyka - Mistrzostwa Świata, Tokio '2025 15:35 Gra słów. Krzyżówka - teleturniej 16:05 Dziedzictwo - serial, Turcja 17:00 Teleexpress 17:20 Pogoda	04:35 Na dobre i na złe - serial 05:35 M jak miłość - serial, 2021 06:25 Operacja zdrowie - magazyn medyczny 06:55 Dla niesłyszących - Barwy szczęścia - serial obyczaj., 2025 07:30 Pytanie na śniadanie - w tym: Serwis Info i Pogoda Flesz 11:45 Podróż po jeden uśmiech - rep. 12:30 Koło fortuny - teleturniej 13:15 Miłość i nadzieja - serial obyczaj., Turcja, 2022 14:05 Va Banque - teleturniej 14:35 Na sygnale - serial fabularny 15:05 La Promesa - pałac tajemnic - serial, Hiszp., 2023 15:50 Przepis dnia 16:00 Koło fortuny - teleturniej 16:35 Familiada - teleturniej

17:30 Jaka to melodia? - teleturniej muzyczny 18:10 Klan - telenowela TVP 18:45 Akacja 38 - serial kostiumowy, 2017 19:30 Program inform. 19.30 19:55 Pytanie dnia 20:10 Sport 20:15 Pogoda 20:30 Zaraz wracam - serial, 2025 21:10 Ojciec Mateusz - serial 22:10 Sprawa dla reportera 23:10 Jak zarobić na Etiopii - dok., Wlk. Bryt., Dania, 2024 00:20 Profilierka Jastrzę - serial, 2025 01:20 Chinatown - sens., USA, 1974 03:40 Rysa - dram., Polska, 2008 05:05 Sprawa dla reportera	04:35 Na dobre i na złe - serial 05:35 M jak miłość - serial, 2021 06:25 Operacja zdrowie - magazyn medyczny 06:55 Dla niesłyszących - Barwy szczęścia - serial obyczaj., 2025 07:30 Pytanie na śniadanie - w tym: Serwis Info i Pogoda Flesz 11:45 Podróż po jeden uśmiech - rep. 12:30 Koło fortuny - teleturniej 13:15 Miłość i nadzieja - serial obyczaj., Turcja, 2022 14:05 Va Banque - teleturniej 14:35 Na sygnale - serial fabularny 15:05 La Promesa - pałac tajemnic - serial, Hiszp., 2023 15:50 Przepis dnia 16:00 Koło fortuny - teleturniej 16:35 Familiada - teleturniej
---	---

TVN

05:40 Uwaga! - program interwencyjny 05:55 Ukryta prawda - program obyczajowy 06:50 Kuchenne rewolucje - program kulinarno-rozrywkowy. Zapraszamy do lokalu „Wilcza 8” w Brzegu Dolnym. 07:45 Dzień Dobry TVN - magazyn poranny 11:40 Kuchenne rewolucje - program kulinarno-rozrywkowy 13:55 Ukryta prawda - program obyczajowy 16:10 The Floor - teleturniej 16:50 Szpital św. Anny - serial obyczaj., Polska 17:55 Detektywi - program kryminalny 19:00 Fakty 19:35 Sport 19:45 Pogoda 19:55 Uwaga! - program interwencyjny	06:00 Nowy Dzień z Polsat News 08:30 Malanowski i Partnerzy - Młoda dziewczyna zarażona wirusem HIV chce odnaleźć chłopaka, z którym miała przelotny romans. Okazuje się, że Artur Boczyński wkrótce bierze ślub... 09:30 48H Zaginięni - Basia zgłasza zaginięcie swojej współlokatorki, 24-letniej studentki, Mirki. Dziewczyna miała obsesję na punkcie true crime... 10:30 Trudne sprawy - program obyczajowy 11:30 Gliniarze - paradokument 14:40 Dlaczego ja? - serial paradokumentalny 15:50 Wydarzenia 16:15 Pogoda 16:20 Interwencja - magazyn reporterów 16:30 Na Ratunek 112 - serial obyczajowy
--	--

20:10 Doradca smaku - program kulinarny 20:15 Na Wspólnej - serial obyczaj., Polska 20:55 The Floor - teleturniej 21:35 Kuchenne rewolucje - program kulinarno-rozrywkowy 22:45 Na twoim miejscu - kom., Polska, 2023. W młodym małżeństwie zdarza się coś niecodziennego... zamiana ciał... 00:50 CSI: Kryminalne za gadki Las Vegas - serial, USA 02:40 Ślepnąc od światła! - miniserial, Polska 03:45 Uwaga! - program interw. 04:00 Łowcy starości - program poradnikowy 04:50 Kto was tak urządził - program poradnikowy	20:10 Doradca smaku - program kulinarny 20:15 Na Wspólnej - serial obyczaj., Polska 20:55 The Floor - teleturniej 21:35 Kuchenne rewolucje - program kulinarno-rozrywkowy 22:45 Na twoim miejscu - kom., Polska, 2023. W młodym małżeństwie zdarza się coś niecodziennego... zamiana ciał... 00:50 CSI: Kryminalne za gadki Las Vegas - serial, USA 02:40 Ślepnąc od światła! - miniserial, Polska 03:45 Uwaga! - program interw. 04:00 Łowcy starości - program poradnikowy 04:50 Kto was tak urządził - program poradnikowy
--	--

TVP Kultura

06:05 Afisz kulturalny 06:10 Muzyczne poranki 06:55 Tamte lata, tamte dni - Adam Woronowicz - mag. 07:35 Skarb polskich pól - dokument, Polska, 2017 08:15 Dobry tytuł - magazyn literacki 09:00 Chopi - serial, Polska, 1972 10:05 Siekiera za - dram., Polska, 1985 11:35 Reżyserzy - Federico Fellini - dok., Wlk. Bryt., 2018 12:50 Kolekcja - Grupa - felieton 13:45 Informacje kulturalne 13:45 Chłopiec na galopującym koniu - obycz., Polska, 2006 15:10 Galimatias czyli Kogel-Mogel II - komedia, Polska, 1989 17:00 Chopi - serial, 1972 18:05 Wydarzenie aktualne	06:05 Afisz kulturalny 06:10 Muzyczne poranki 06:55 Tamte lata, tamte dni - Adam Woronowicz - mag. 07:35 Skarb polskich pól - dokument, Polska, 2017 08:15 Dobry tytuł - magazyn literacki 09:00 Chopi - serial, Polska, 1972 10:05 Siekiera za - dram., Polska, 1985 11:35 Reżyserzy - Federico Fellini - dok., Wlk. Bryt., 2018 12:50 Kolekcja - Grupa - felieton 13:45 Informacje kulturalne 13:45 Chłopiec na galopującym koniu - obycz., Polska, 2006 15:10 Galimatias czyli Kogel-Mogel II - komedia, Polska, 1989 17:00 Chopi - serial, 1972 18:05 Wydarzenie aktualne
--	--

18:35 Wstęp wolny 18:55 Portrety - Sophia Loren. Portret gwiazdy - dok., Franc., 2020 20:00 Czwartkowy klub filmowy - Małżeństwo po włosku - kom., Włochy, 1964 22:00 Obywatel Jones - dram., Wlk. Bryt., Pol., Ukr., 2019 00:15 Profesor T - Maski śmierci - serial, Niemcy, Wlk. Bryt., Belgia, 2016 01:15 Enter Enea Festival - Dagadana i goście - koncert, 2019 02:15 Zawodowiec - western, Włochy, Hiszp., 1968 04:10 Wydarzenie aktualne 04:40 Skarb polskich pól - dokument, Polska, 2017 05:15 Teledyski	18:35 Wstęp wolny 18:55 Portrety - Sophia Loren. Portret gwiazdy - dok., Franc., 2020 20:00 Czwartkowy klub filmowy - Małżeństwo po włosku - kom., Włochy, 1964 22:00 Obywatel Jones - dram., Wlk. Bryt., Pol., Ukr., 2019 00:15 Profesor T - Maski śmierci - serial, Niemcy, Wlk. Bryt., Belgia, 2016 01:15 Enter Enea Festival - Dagadana i goście - koncert, 2019 02:15 Zawodowiec - western, Włochy, Hiszp., 1968 04:10 Wydarzenie aktualne 04:40 Skarb polskich pól - dokument, Polska, 2017 05:15 Teledyski
--	--

20:00 Taxi 2 - kom., Franc., 2000. Japoński minister obrony kraju odwiedza Francję. Zostaje jednak porwany przez ludzi pracujących dla yakuzy, mafii z Japonii. Do akcji wkrocza Daniel... 21:50 Planeta Singli 3 - kom., Polska, 2019. Tomek i Ania wreszcie decydują się na ślub. Wesele - na prośbę Ani - odbędzie się na wsi, u krewnych Tomka... 23:45 Nic do odenia - kom., Franc., Belgia, 2010 02:00 Dzielnica strachu - serial kryminalny 03:00 Lombard. Życie pod zastaw - paradokument 04:00 Taki jest świat - przegląd wydarzeń z całego globu. 05:00 Dzielnica strachu - serial	20:00 Taxi 2 - kom., Franc., 2000. Japoński minister obrony kraju odwiedza Francję. Zostaje jednak porwany przez ludzi pracujących dla yakuzy, mafii z Japonii. Do akcji wkrocza Daniel... 21:50 Planeta Singli 3 - kom., Polska, 2019. Tomek i Ania wreszcie decydują się na ślub. Wesele - na prośbę Ani - odbędzie się na wsi, u krewnych Tomka... 23:45 Nic do odenia - kom., Franc., Belgia, 2010 02:00 Dzielnica strachu - serial kryminalny 03:00 Lombard. Życie pod zastaw - paradokument 04:00 Taki jest świat - przegląd wydarzeń z całego globu. 05:00 Dzielnica strachu - serial
--	--

TVN 7

05:30 Szkoła - Karolina Pakos jest nową uczennicą licealnej klasy 1d. Dziewczyna bardzo chce należeć do grona starszych, popularnych i przebojowych koleżanek. Nie ma pojęcia, że... 08:20 Ukryta prawda - program obyczajowy 11:25 W-11 Wydział Śledczy - program kryminalny. Policja znajduje szczątki zamordowanego przed czterema laty mężczyzny. Ofiara była poszukiwana listem gończym... 12:55 Detektywi - Nastolatka prosi detektywów o odnalezienie jej mamy, kobieta zniknęła w czasie, gdy jej córka była na zawodach pływackich. 14:55 Szpital św. Anny - program obyczajowy 15:55 Sąd rodzinny - program sądowy	05:30 Szkoła - Karolina Pakos jest nową uczennicą licealnej klasy 1d. Dziewczyna bardzo chce należeć do grona starszych, popularnych i przebojowych koleżanek. Nie ma pojęcia, że... 08:20 Ukryta prawda - program obyczajowy 11:25 W-11 Wydział Śledczy - program kryminalny. Policja znajduje szczątki zamordowanego przed czterema laty mężczyzny. Ofiara była poszukiwana listem gończym... 12:55 Detektywi - Nastolatka prosi detektywów o odnalezienie jej mamy, kobieta zniknęła w czasie, gdy jej córka była na zawodach pływackich. 14:55 Szpital św. Anny - program obyczajowy 15:55 Sąd rodzinny - program sądowy
---	---

16:55 Zapisane w gwiazdach - program paradokumentalny 17:55 Opowieści małżeńskie - program obyczajowy 19:00 Ukryta prawda - program obyczajowy 20:00 Hotel Paradise - reality show 21:05 Jestem na tak - kom., USA, Australia, 2008 23:20 Dzień matki - kom., USA, 2016 01:50 Hotel Paradise - reality show 02:45 Historie o duchach 03:30 Fachowcy - program paradokumentalny 04:05 Druga strona medalu - talk-show 04:35 Druga strona medalu - talk-show	16:55 Zapisane w gwiazdach - program paradokumentalny 17:55 Opowieści małżeńskie - program obyczajowy 19:00 Ukryta prawda - program obyczajowy 20:00 Hotel Paradise - reality show 21:05 Jestem na tak - kom., USA, Australia, 2008 23:20 Dzień matki - kom., USA, 2016 01:50 Hotel Paradise - reality show 02:45 Historie o duchach 03:30 Fachowcy - program paradokumentalny 04:05 Druga strona medalu - talk-show 04:35 Druga strona medalu - talk-show
--	--

TV 4

06:00 Łowcy skarbów. Kto da więcej - reality show 07:55 Bogaty Dom - Biedny Dom - program paradokumentalny 08:55 Policjantki i Policjanci - serial paradokumentalny 10:55 Na Ratunek 112 - serial obyczajowy 11:25 Na ratunek 112 - serial obyczaj. 11:55 Trudne sprawy - program obyczajowy 14:55 Ktoś tu kłamie? 16:55 Policjantki i Policjanci - serial paradok. 18:00 Łowcy skarbów. Kto da więcej 19:00 Policjantki i Policjanci - serial paradok. 20:00 Uroczysko - serial kryminalny 20:30 Sprawiedliwi - Wydział Kryminalny - serial policyjny 21:30 Sprawiedliwi. Trójmiasto 22:40 Pamięć absolutna - sens., USA, 1990. Douglas Quaid pracuje jako robotnik budowlany. Śni o innym życiu na skolonizowanym przez Ziemię Marsie... 09:20 Opowieści biblijne z Nowego Testamentu 09:45 Oświadczenie Fundacji Lux Veritatis 10:00 Inf. dnia 10:15 Rozmowy niedok. 11:25 Mysiąc Ojczyzna 11:35 Przyroda i ludzie 12:00 Anioł Pański 12:03 Inf. dnia 12:20 Katolicy a tożsamość Europy 13:05 Mateczniki Polskości 13:20 Przegląd Tyg. „Niedziela” 13:

eprasa.pl 68f83208b6

KRZYŻÓWKA z HASŁEM

Litery z pól ponumerowanych od 1 do 21 utworzą rozwiązanie niniejszej krzyżówki

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

POZIOMO: 1) i syn, i wnuczek; 7) tytułowa Zosia z wiersza Tuwima; 11) szynka, połówca i baleron; 12) wędruje po górach lub zwiedza; 13) półokrągłe w równaniu; 14) zamyka latem kąpieliska; 15) rzeka w tureckiej Adanie; 18) Kurosawa, słynny japoński reżyser; 21) obrazkowa to puzzle; 26) największa wyspa Japonii; 28) "Janko Muzykant" Prusa; 29) stalowe pojemniki na gruz; 33) drżąca topola; 36) w kociej kuwecie; 40) piętnasta litera alfabetu greckiego; 42) pańska bandura, instrument; 43) maszyna do kawy; 44) ubiór aktora na scenie; 45) inaczej trytony, płazy ogoniaste; 46) "... posłów greckich" Jana Kochanowskiego. **PIONOWO:** 1) koczokodan rudy, małpa; 2) Pratchett, brytyjski pisarz; 3) przeciwgazowa na twarz; 4) żrąca substancja; 5) część Trójmiasta; 6) krótkowzroczność, choroba; 7) zarządza masą upadłościową; 8) inaczej orator, retor; 9) rzeka w stolicy Czadu; 10) przepływa przez Trydent; 16) oszczer złotawy inaczej; 17) stolica Grenlandii; 19) inna nazwa rzeki Kansas; 20) Rainer Maria, austriacki poeta; 22) niwa, obsiane pole zboża; 23) rzeka w Aberdeen; 24) przeciwieństwo słowa tak; 25) przyprawa z biedrzeńca; 27) kwaśny z cytryny; 30) trzymają liście na łodygach; 31) stolica Friuli-Wenecji Julijskiej; 32) świat z książek C. S. Lewisa; 33) ośmioosobowy zespół muzyczny; 34) polskie imię żeńskie; 35) inaczej kawon, roślina; 37) urodzaj grzybów; 38) papierowa do napojów; 39) cynamonowiec wonny krótko; 41) dowódca Nautilusa u Juliusza Verne'a.

BAŚKA z HASŁEM

Hasło z kolorowych pól z literami "A" i "R" utworzy rozwiązanie:

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Ó

Na diagramie ujawniliśmy wszystkie samogłoski "Ó". Miejsce wpisu hasła do odgadnięcia. Rozwiązaniem jest hasło z kolorowych pól czytanych pionowo.

wydeptana ścieżka polna; popularna zpa z kury; kraj z Pretoria; wynik odejmowania; H dla chemika; inaczej kapłara; biała pora roku; monarcha na tronie; psianka podłużna krócej; tatarak zwyczajny potocznie; inaczej uczesanie; Arkadiusz dla kolegów; polska waluta; smaczliwka wdzięczna inaczej; strabismus, wada oczu; oliwka Inflanka, jabłoń; u boku męża; kościelna kazałnica; inaczej plotka, fama; jedy-naczki dla swoich matek; szary struś amerykański; szpiczasty wafelek do lodów; dzienniczek studenta; niewielkie, łagodne wzgórze; kolorowy łuk po deszczu; największa wyspa w archipelagu Tanimbar; między lekcjami w szkole; magiczna pałeczka czarodzieja; ojciec Juliana Tuwima; gazowany lub energetyzujący do picia; zawodowiec od parzenia kawy; odprowadzane w kościołach; bajkowy krasnal; kosmetyk pod prysznic; na jego czele stoi premier; sposób wymawiania wyrazów; waluta w Omanie; na czele plemienia, szczepu; umbryna iberyjska inaczej; przednia część statku; nie krzywo; stolica Nigerii; i kierownik pociągu, i maszynista.

Sprawdź się w SUDOKU: wypełnij diagram 9x9 w taki sposób, aby w każdym wierszu, w każdej kolumnie i w każdym z dziewięciu pogrubionych kwadratów 3x3 znalazło się po jednej cyfrze od 1 do 9:

9

1

6

2

4

3

9

6

4

2

7

3

9

5

8

1

3

9

4

3

7

8

2

9

4

3

2

6

8

9

6

1

3

4

1

8

9

2

4

7

3

9

1

5

1

6

8

3

4

6

8

3

9

7

3

9

8

1

7

6

5

8

4

7

8

1

8

5

1

2

7

2

6

8

4

3

WYKREŚLANKA: znajdź 22 owoce i warzywa. Wykreśl je od góry do dołu, od lewej do prawej i na ukos: rzepa, malina, cebula, buraki, mango, soja, dynia, marchew, seler, banan, papryki, arbuz, fasola, koper, groch, rukola, ziemniak, szpinak, kiwi, porzeczka, limonka, kokos.

R

A

B

A

R

B

K

O

K

S

Z

D

R

Z

B

O

S

I

P

T

Y

J

E

B

P

U

M

O

W

A

M

P

W

E

U

K

R

O

J

I

A

A

R

C

B

Z

I

A

J

A

N

P

R

S

E

L

E

R

K

M

G

R

O

C

H

B

D

W

P

I

O

Y

Z

O

H

Y

U

A

W

N

J

K

R

I

N

E

P

L

M

O

A

I

L

I

E

A

W

S

A

L

R

T

A

O

J

M

F

Z

L

I

P

U

B

A

N

A

N

P

I

M

K

O

K

O

S

Y

K

I

N

O

U

D

R

O

C

Z

U

N

A

N

B

R

L

Y

L

I

L

A

G

K

A

A

R

O

N

A

E

K

S

A